

dunărea de jos

Săptămânal online

Nr. 182
APRILIE
2017

consiliul județean Galați • centrul cultural „dunărea de jos“

sărbătoarea la români

Iisus pe cruce. Gravură de S.A. Bolswert după P.P.Rubens

IESVS CRUCIFIXVS.

Învierea Domnului

PUNTE DE LUMINĂ ȘI CĂTRE CEI ADORMIȚI!

† CASIAN
ARHIEPISCOPUL DUNĂRII DE JOS

Nu de puține ori, cuvântul lui Dumnezeu, izvorât din vistieria cerească a Bisericii, „stâlpul și temelia adevărului”, ne ajută să urcăm de la simplele enunțuri și expuneri culturale, la miezul lăuntric și anume la întruparea reală a „Logosului”, care este Domnul nostru Iisus Hristos, în istorie.

Noi în biserică, slujitori și credincioși, știm și încercăm să și trăim lăuntric adevărul vieții veșnice, transmis prin Învierea din morți a Mântuitorului, cu scopul învierii noastre, mai întâi spiritual, aici, pe pământ, din păcat la normalitate, la libertatea de a iubi și nu la robia de a face rău! Dar, pe de altă parte, simțim prin fire, prin credință și prin vocația noastră creștină puterea cerească ce ne-o împărtășește Domnul prin Învierea Sa din morți, pentru ca și „celor din mormânturi” să le dăruiască viață veșnică!

În lumina, în bucuria și puterea iubirii, mai tare decât moartea, Învierea, pentru noi creștinii, nu este doar o sărbătoare și o evocare a unui eveniment, ci este proprie înviere spirituală, dar și socio-umană, prin iertare și reconciliere, dar mai cu seamă comuniune profundă, dincolo de despărțirea vremelnică și dureroasă de cei ce au plecat dintre noi.

Cum nu 1-am zări, în dimineața Învierii, printre lacrimile noastre mângâ-iate de Hristos Domnul Înviat, pe iubitul nostru Sergiu, ctitor al revenirii datinilor și obiceiurilor creștine, ca niște icoane pascale în centrul vieții frumoase și armonioase de la Centrul Cultural „Dunărea de Jos”!

Și cu el sunt prezenți în inimile, în sufletele și în viul vieții noastre toți cei dragi, care ne răspund de dincolo.

Adevărat a înviat Hristos Domnul!
Cu binecuvântare,

† CASIAN
ARHIEPISCOPUL DUNĂRII DE JOS

Floraria înfloritor¹

Una dintre multele denumiri populare ale lunii Aprilie, „când vremea este înșelătoare, cu timp friguros și secetos pentru semănături”, cu „traista-n băț”, cum se mai spune, „prier”, „Prier prierște/ Dară și jupește: de multe ori este frumos și cald și atunci prierște, de multe ori însă se întâmplă că ninge, îngheață și atunci jupește.”²

Ne aflăm încă în postul Paștelui, în săptămâna dinaintea Floriilor, perioadă în care se vorbește că plantele de orice fel încep să-și dezvăluie virtuțile magice.

În tradițiile românilor, o zi importantă a acestei săptămâni este **Sâmbăta Floriilor, sărbătoare de graniță, este în același timp Ajunul Floriilor și Sâmbăta lui Lazăr**, numită și **Moșii de Florii** sau **Sâmbăta Morților**, obișnuindu-se ca, în această zi, femeile să facă **plăcintele lui Lazăr** și să le dea de pomană. În **sâmbăta lui Lazăr**, la sate, femeile nu torc deloc, pentru ca nu cumva morții, care așteaptă la poarta Raiului, să revină pe pământ.

În unele părți, se practică **datina Lăzarelului**, obicei calendaristic de primăvară, cu caracter agrar, practicat la dată fixă, care trădează reminiscențe ale celebrării unei zeități agrare, practică ce amintește de un străvechi zeu al vegetației ce murea și renăștea la începutul fiecărei primăveri. **Lăzarelul**, cunoscut mai ales în zonele sudice ale țării, șesul Munteniei și în Dobrogea, este practicat în a noua zi dinaintea Paștelui, timp în care copiii practică ritualul specific zonelor lor, iar ca răsplată, primesc ouă albe, nefierte, și bani. În **Sâmbăta Floriilor**, fetele, împodobite cu salcie sau flori pe cap, mergeau din casă în casă, în zona de sud, cu „Vaiul”, vechi imn religios ori cu obiceiul „Cântecelor de Paște” în care se povestește despre moartea și învierea lui Lazăr, înviere care o prevestește parcă pe cea a Mântuitorului Iisus Hristos. În Banat și Transilvania, fetele au obiceiul de a scoate o oglindă („căutătoarea mirelui”), împreună cu o cămașă curată, sub un păr altoit, unde le lasă până la răsăritul soarelui, cu care vor face apoi farmece de dragoste.³

Din practica păgână, amintim faptul că, la miezul nopții dinspre Florii, fetele fierbeau apă cu busuioc și cu fire de la ciucurii unei năframe furate de la înmormântarea unei fete mari. După ce se spălau pe păr cu acest amestec, fetele aruncau apa la rădăcina unui pom fructifer, în speranța că părul o să le crească frumos și bogat. Această practică însă nu se desfășoară în tot locul, pentru că, în alte zone, se crede că cine se spală pe păr în această zi va încărunți precum pomii în floare.

Despre Lazăr circulă mai multe legende, fiecare regiune având legenda ei. Într-una dintre acestea, Lazăr pleacă cu oile ori caprele la pădure, suindu-se într-un copac pentru a scutura frunze animalelor, cade și moare. Acoperit tot de frunze, este găsit de cele trei surori ale lui. Este dus acasă, scăldat în lapte dulce, bocit și înmormântat. Într-altă legendă, Lazăr moare după ce a poftit la niște plăcinte/azime pe care mama lui nu a vrut ori nu a putut să le facă, pentru că torcea.

În forme mai mult sau mai puțin variate, obiceiul Lăzarelului este cunoscut în toată aria balcanică, Ovidiu Bârlea fiind de părere că obiceiul are o obârșie tracoelenă ancestrală, chiar dacă a suferit unele influențe creștine.⁴

Având rădăcini în vechea lume romană, **Sărbătoarea Floriilor** era închinată zeiței Flora, protectoarea vegetației ce începe să renască primăvara. Această sărbătoare creștină din Duminica dinaintea Paștelui a primit denumirea de Florii și celebrează intrarea Domnului în Ierusalim. Semnificației vechi de trezire la viață a naturii i s-au adăugat semnificații noi, legate de cultul strămoșilor, afirmate prin curățarea mormintelor, pomenirea morților, aducerea de ramuri de salcie și flori la morminte și înfigerea lor în pământ. Substitulele românești ale ramurilor de fenicul cu care a fost întâmpinat Iisus Hristos în Ierusalim, ramurile de salcie simbolizează fertilitatea vegetațională a primăverii. Ramurile verzi de salcie sunt duse în dimineața de Florii la biserică, pentru a fi sfințite de preot la slujba din această zi, apoi sunt duse acasă și puse la icoană, uși, ferestre sau păstrate pentru bolile din timpul anului. Ele pot fi folosite, uneori, la vrăji și descânțece. Tot în această zi, mărtișorul legat la mână în ziua de 1 martie se scoate și se leagă de un pom roditor înflorit. Se spune că așa cum va fi rodul copacului de care ai legat șnurul de mărtișor tot așa va fi și belșugul tău în acel an.

Laura Elisabeta Panaitescu

Note:

¹ Olteanu, Antoaneta, *Calendarele Poporului Român*, Editura PAIDEIA, Colecția Cărților de referință, București, 2001

² idem ¹

³ Marian, Simion Florea, *Sărbătorile la români. Studiu etnografic*, București, Academia Română, ediție nouă îngrijită de Iordan Datcu, București, Editura Fundației Culturale Române

⁴ Bârlea, Ovidiu, *Folclorul românesc, Momente și sinteze*, vol. I, București, Editura Minerva, 1981, vol. II, 1983

Învierea din morți *

Iisus era mort!

Acestui teribil cataclism, care în timpul agoniei sale răscolise întreaga natură, îi urma o stupoare și o agonie generală: s-ar fi spus că ultima lui respirație ar fi suflat asupra vieții tremurătoare a umanității și ar fi stins-o. Creația, care-și oprise mersul în momentul nașterii omului - Dumnezeu, și l-a oprit și în momentul morții sale. În acea clipă supremă mai erau pe Calvar ceata sfântă - compusă din Maria, mama divină, Ioan, Magdalena, Maria, fiica lui Cleophas, și Salomeea - Longin, pe cal, soldații uimiți, morții ieșind din morminte pentru a-l preamări pe Iisus și Isaac trecând printre crucea hoțului rău și aceea a lui Hristos, pentru a huli și a blestema. Apoi întreaga fire scoase un lung suspin. Natura respira, reluându-și viața. În timpul acestui suflu universal al existenței, morții dispărură și mormintele lor se închiseră... Atunci au putut fi văzuți opt soldați ieșind prin poarta Judecății. Ei erau trimiși de Pilat. Șase purtau scări, cazmale și funii, al șaptelea ducea o bară grea de fier, iar al optulea, care îi conducea, era centurionul Aben Adar. Cei șase soldați care purtau scări, cazmale și frânghii veneau să-i coboare de pe cruci pe răstigniți. Soldatul care ducea bara de fier venea să le zdrobească membrele, așa cum era obiceiul. Aben Adar venea ca să supravegheze operația. Văzându-i cum se apropiau, Ioan, Maria, Cleophas și Salomeea se îndepărtară pentru a le face loc. Dar sfânta mamă a lui Iisus se îndreptă către crucea fiului său, pe care o strânse în brațe. Magdalena, printr-o mișcare care își avea sursa în același sentiment, adică în teama de a mai fi încă batjocorit corpul neînsuflețit al Mântuitorului, se aruncă înaintea soldaților.

- El este mort! El este mort! strigă Maria. Ce vrei mai mult? Și Magdalena căzu în genunchi, suspinând, cu brațele întinse, repetând după Fecioara Maria:

- El este mort! El este mort!... Omul care purta bara de fier aruncă spre Iisus o privire piezișă și, fără să promită nimic, zise:

- E bine, să începem mai întâi cu tâlharii. Atunci, el se apropie de Gestas și, din două lovituri ale barei de fier, îi zdrobi picioarele, între genunchi și laba piciorului, și din alte două lovituri îi zdrobi și coapsele. Poruncind apoi unui soldat să rezeme scara de cruce, el urcă repede treptele și, din alte patru lovituri, rupse brațele condamnatului, fiecare în câte două locuri. La fiecare lovitură, Gestas scotea câte un țipăt, urmat de blesteme oribile. Pentru a termina, soldatul îi aplică trei lovituri cu bara de fier peste piept. La a treia, ticălosul muri, blstemându-i pe judecătorii și călăii săi. Urmă îndată rândul lui Dimas. El avea ochii îndreptați

spre Iisus, de la care părea că-și trage întreaga forță. La fiecare lovitură, pronunță aceste cuvinte:

- O, Mântuitorule ceresc! Amintește-ți de promisiunea pe care mi-ai făcut-o! Și, fără a-l scăpa pe Iisus din ochi, el muri. Cum ochii i-au rămas deschiși și după moarte, se putea crede că, dincolo de viață, el îl privea încă pe acela în care își pusese toată speranța. Atunci, în timp ce soldații se apropiau de cei doi tâlhari pentru a le coborî cadavrele, omul cu bara de fier, la rândul lui, se apropie de Iisus. Dar Fecioara se întoarse spre Longin, pe fața căruia - mamele nu se înșeală în această privință - crezu că citește un oarecare semn de milă.

- Oh! strigă ea, aveți milă! Spuneți acestor oameni că fiul meu e mort și că ar fi o cruzime să-i mai multileze leșul! Aben Adar, care supraveghea cum se îndeplineau ordinele lui Pilat, se apropie la rândul lui și-l întrebă pe Longin:

- Este adevărat, Longin, că cel pe care îl numesc Hristos e mort?

- Pe viața lui Cezar, răspuse Longin. Pot să jur! Și cum Aben Adar părea că se îndoiește, cum călăul făcea un pas pentru a se apropia de cruce, Longin dădu pinteni calului său, se ridică în scări și străpunsese cu lancea corpul lui Iisus, de la coasta dreaptă la coasta stângă.

- Vezi, așadar, spuse el.

Fecioara scoase un țipăt. I se păruse că lancea decurionului străpunsese propria-i inimă. Atunci, forțele o părăsiră și căzu spre spate, cu mâinile pe ochi. Ea ar fi căzut cu capul de o piatră, dacă Magdalena n-ar fi fost acolo pentru a o prinde în brațe. În acel moment se împlinea ceea ce cu douăzeci de ani mai înainte Iisus îi spusese lui Iuda: „Ei vor străpunge coasta mea dreaptă cu lancea, și prin rana ce mi-o vor face, se vor scurge restul sângelui meu și restul vieții mele!” Și, într-adevăr, o mare cantitate de sânge amestecat cu apă se scurgea din rana care fusese făcută în coasta lui Iisus de lancea lui Longin. Dintr-o dată, acesta căzu în genunchi, strigând:

- Minune! Câteva picături de sânge divin țâșniră până pe pleoapele și pe ochii săi, cu vederea atât de slăbită, că Longin de-abia mai vedea, și dintr-odată au devenit clari și limpezi. Iar Dumnezeu, permițând ca ochii sufletului său să se deschidă în același timp cu ochii trupului. Longin căzuse în genunchi strigând: „Minune!” Totuși, poate că această minune n-ar fi fost de ajuns să-i împiedice pe noii veniți să-l trateze pe Hristos așa cum îi trataseră pe ceilalți răstigniți. Soldații care, sub comanda lui Longin, erau acolo de la începutul

ALEXANDRE DUMAS

Cartea vieții lui Iisus

execuției, înconjurată crucea și, scuturând capul, ziseră:

- Acesta este mort cu adevărat și nu va fi atins!
Aproape fără cunoștință, Fecioara auzi aceste vorbe.

- Fiți binecuvântați, murmură ea, voi care aveți milă de o mamă! Aben Adar făcu un semn și soldații pe care îi adusese cu el se îndepărtară cu câțiva pași. În acel moment, doi oameni înfășurați în mantouri mari și urmați de mai mulți servitori dintre care unii duceau scări, alții clești, unii baloturi de pânză rulată, alții unguente și arome, se apropiară de cruce. Soldații au vrut să le bareze trecerea, dar unul dintre ei scoase de la piept un pergament și arătă centurionului sigiliul procuratorului lui Cezar, Ponțiu Pilat. Acest pergament conținea autorizația de a lua corpul lui Iisus și de a-l depune într-un mormânt particular. Fecioara avu o tresărire de bucurie: ea recunoscuse în bărbatul ce prezenta pergamentul centurionului pe Iosif din Arimateea și în cel ce stătea în picioare la dreapta lui, pe Nicodim, care nu șovăise să-l apere pe Iisus înaintea lui Caiafa și înaintea lui Pilat și care rămăsese fidel mortului, așa cum fusese viului. Ambii se prezentaseră la Pilat și-i solicitaseră pretorului roman îngăduința de a-l pune pe Iisus într-un mormânt particular. Mai întâi, Pilat ezitase, temându-se că se va compromite. Dar Claudia

intervenise și se alăturase lui Iosif și lui Nicodim, iar Pilat n-a putut rezista rugămintelor lor reunite. Mai mult, permisiunea fiind acordată, Claudia făcuse un semn celor doi senatori, căutase în camera ei și le adusese o urnă cu cel mai prețios balsam. Având pergamentul și ducând urna, cei doi membri ai marelui Consiliu i-au pus de îndată pe servitori să ia toate obiectele necesare coborârii de pe cruce și înmormântării. Apoi porniseră pe drumul Golgotei. Ordinul lui Pilat înlătura orice dificultate. Aben Adar și oamenii săi se ocupară deci numai de corpurile lui Dimas și Gestas și lăsară corpul lui Hristos rudelor și prietenilor lui. Atunci, pe o stâncă plată, ca o masă, ce oferea ușurință lucrării funerare ce urma să se îndeplinească, servitorii lui Nicodim și ai lui Iosif depuseră cele două sau trei vase din scoartă pe care le aduseseră și care conțineau arome. Mai erau și câțiva saci din piele cu diferite prafuri, precum și urna de alabastru dată de Claudia. Alții lăsară jos ciocanele, cleștii, bureții, burdufurile și diferitele unelte pe care le aveau în șorțurile lor de piele. Apoi, în reculegere și în tristețe, începu opera pioasă a coborârii de pe cruce. Soldații veniți ultimii, pentru a sparge oasele tâlharilor și a-i arunca în prăpastia care, datorită acestei destinații, primise numele de Valea Leșurilor, își terminau lucrul, ei au târât pe versantul meridional al Golgotei corpurile condamnaților și crucile spre a-i arunca în prăpastie. Pe întreaga culme a Calvarului nu se mai aflau decât Longin, împreună cu soldații de escortă, alături de rudele și prietenii lui Iisus. Nicodim și Iosif din Arimateea au așezat fiecare înapoia crucii câte o scară pe care se urcară, trăgând după ei un lînțoliu mare, ce avea trei curele solid cusute. Prima lor grijă a fost de a lega fiecare braț de traversa crucii și corpul de stâlpul ei. Apoi, siguri de soliditatea legăturilor, începură să scoată cuiele mâinilor, împingându-le vârful cu ajutorul altor cuie. Cuiele ieșiră destul de ușor, fără ca loviturile să zdruncine prea mult mâinile. Totuși, la fiecare lovitură de ciocan, ecou teribil al acelora care smulseră lui Iisus gemete atât de dureroase, Fecioara, cu brațele întinse către corpul fiului său, scotea un suspin, iar Magdalena, zvârcolindu-se în țărână, scotea un țipăt. Ioan primea în mantaua lui cuiele, pe măsură ce cădeau de pe cruce. Când le avu pe toate trei, le sărută respectuos, apoi se duse să le depună la picioarele Fecioarei și reveni să-i ajute pe Iosif și Nicodim. Lînțoliul prevăzut cu curele fusese adus special în acest scop. Una din scări fusese lăsată înapoia crucii, cealaltă, rezemată în față. Pe lângă cârligele care le permiteau să se mențină pe transversala crucii, scările aveau la diferite distanțe, la cinci, la opt și la douăsprezece picioare înălțime, alte cârlige la care trebuiau să se adapteze curelele lînțoliului. Două din aceste curele au fost atașate, una la prima scară, alta la cea de a doua. Un om ținea cu

o furcă trecută prin a treia curea, iar un altul manevra cel de al patrulea colț, pentru ca o dată în lințoliu, cadavrul să alunece până la pământ, fără scuturături. Au început prin a desface centura care menținea corpul lui Iisus pe stâlpul crucii și picioarele i-au fost puse pe panta înclinată a pânzei. Apoi Nicodim dezlegă brațul stâng, iar Iosif din Arimateea, brațul drept. Ridicat de Ioan, corpul coborî ușor de pe cruce în giulgiu. Ajuns acolo, Nicodim, Iosif și Ioan, fără a-i da drumul, coborâră treaptă cu treaptă scările, susținând corpul și luând aceleași precauții ca și cum Iisus ar fi fost viu și ei s-ar fi temut să nu-i înnoiască durerile. Longin ajuta, dar cu o oarecare ezitare. Nu că se îndoia, mai ales că acum vedea, dar ca profan, nu se simțea încă demn să atingă acest corp divin. În afară de unele suspine scoase de Fecioara Maria și unele hohote de plâns scăpate de Magdalena, era o mare liniște, solemnă și pioasă, pe care cei ce lucrau, prinși de un respect suprem, nu o întrerupeau decât din timp în timp, în caz de absolută necesitate, pentru a-și vorbi cu voce joasă și a se într-ajutora. La fiecare mișcare imprimată acestui corp prea iubit, Fecioara și sfințele femei se temeau să nu audă un strigăt ieșind din gura lui Iisus. La fiecare mișcare, ele se întristau că această gură rămânea mută, probând astfel că ultimul strigăt ieșise. Când Iisus a fost complet coborât, fără a înceta să-și întindă brațele spre fiul ei, Fecioara se așeză jos, pe o cuvertură, arătând că cerea acest drept matern, atât de scump plătit, de a aduce ultimele îngrijiri fiului ei. Ioan, Nicodim și Iosif aduseră corpul lui Iisus și îl depuseră pe genunchii Fecioarei, în timp ce Maria, Cleophas și Salomeea puneau mantourile lor rulate, între spatelul sfintei mame și stânca de care se sprijinea, pentru a-i ușura pe cât posibil trista sarcină pe care o avea de îndeplinit. Magdalena se târâse în genunchi până la picioarele lui Hristos și, fără a îndrăzni să le atingă, cu capul aplecat deasupra, ea le uda cu lacrimile sale. Ochii lui Iisus rămăseseră deschiși. Primul gând al Fecioarei fu de a-i închide cu buzele sale, dar un sentiment de respect o opri. Iisus mort nu-i mai era fiu decât prin dragostea ce i-o purta. Iisus mort era un Dumnezeu! Ea îi închise ochii încet, cu mâna. Apoi, se gândi că trebuie să-i scoată coroana de spini. Nu era ușor să i-o desfacă de pe frunte. Greutatea crucii, pe de o parte și căderea pe care o suferise Iisus, pe de alta, o înfundaseră pe cap. Fecioara tăie fiecare spin după care a putut să ridice cununa, pe care o puse alături de cuie. Apoi, Maria trase unul câte unul spinii rămași, din rănile pe care le făcuseră, și îi puse lângă coroană. În acel timp, la câțiva pași mai departe, bărbații pregăteau aromatele, pudrele și parfumurile necesare pentru îmbălsămare, iar pe un foc aprins între două pietre, femeile puseseră la încălzit apă într-un cazan de aramă. După ce înlăturase cununa de spini, Fecioara spălă încetișor frumoasa și

melancolica față a lui Iisus, pe care moartea își pusese amprenta majestății sale supreme. Această figură de nerecunoscut își recăpătă, puțin câte puțin, sub mâna pioasă a unei mame, expresia sa de blândețe și de milostivire. Și Magdalena, contemplându-l, cu mâinile împreunate ca pentru rugăciune, nu zicea decât:

- Frumosul meu Domn Iisus!... Iisus, frumosul meu Domn!... Fața fiului ei fiind spălată, Fecioara îi aranjă părul, făcând o cărare pe creștet și dându-l pe după urechi, apoi îi perie barba, parfumă părul și barba. Vai! întreg corpul acesta divin nu era decât o rană și vederea fiecărei răni deschidea o rană asemănătoare în sufletul sărmanei mame! Umărul era vătămat de o rană urâtă care fusese făcută de muchia crucii. Pieptul era zdrobit și brăzdat de loviturile pe care Iisus le primise fie în timpul biciuirii, fie în timpul ultimului drum. În stânga pieptului era o mică rană prin care ieșise vârful lăncii lui Longin. Între coastele din partea dreaptă, o rană mare, prin care ea intrase... Maria spală toate aceste răni, una după alta, și, datorită apei parfumate ce șiroia din mâna sa, corpul apărea alb și marmorat cu acele pete albăstrui particulare cadavrelor din care tot sângele s-a scurs. Numai în locurile unde pielea fusese zdrobită sau smulsă, urmele erau brune sau roșii, după cum plaga era mai mult sau mai puțin întinsă. Fiecare rană a fost unsă cu nard și cu parfumuri. Rănile mâinilor și picioarelor fură îmbălsămate ca și celelalte. Înainte de a încrușișă pentru totdeauna mâinile divinului său fiu, în giulgiu, Fecioara le atinse ușor și respectuos cu buzele. Atunci, profund abătută și, ca și cum puterile i-ar fi fost măsurate numai pentru timpul cât trebuia să dureze operația de punere în giulgiu, ea lăsă, imobilă și aproape sfârșită, să-i cadă capul pe capul lui Iisus. Când ea își redeschise ochii și privi în jur, îi văzu pe Iosif și Nicodim așteptând în fața ei. Ioan era în genunchi.

- Ce vreți voi? întrebă Fecioara aproape cu spaimă. Ioan îi explică atunci, că timpul trecea, că ora de începere a zilei de sabat era apropiată și că trebuia să se despartă de corpul fiului său. Maria lăsă să-i cadă mâinile în laturi și, întorcându-și capul înapoi, zise:

- Luați-l așadar! Apoi, ridicând spre cer ambele mâini, unite, spuse:

- O, fiul meu! Cerescul meu fiu! Dă-mi puterea să-mi iau rămas bun pentru vecie!... În acest timp, Iosif și Nicodim au tras ușor corpul lui Iisus de pe genunchii mamei sale și îl luară în pânza în care era întins. Când Fecioara își simți genunchii descărcați de greutatea divină, scăpă un strigăt de durere și lăsă să-i cadă mâinile pe pământ și capul pe piept. Ea rămase astfel până când Ioan veni să o ia pentru ca ea să însoțească până la mormânt rămășițele muritoare ale fiului său, al cărui corp fusese îmbălsămat, strâns cu feși și înfășurat în giulgiu. Mormântul era acela pe

care Iosif din Arimateea pusese să fie făcut pentru el însuși în grădina pe care o avea pe coasta Golgotei. El era lung de opt picioare și era situat la patruzeci de pași de locul unde Iisus fusese răstignit. Cortegiul funebru se puse în mișcare. Corpul era întins pe o targă acoperită de mantoul lui Ioan. Nicodim și Iosif țineau mânerile anterioare, Ioan și Longin, pe cele din spate. Soldații îi precedau cu torțe, căci noaptea venise și obscuritatea era și mai mare sub bolta întunecoasă ce acoperea mormântul. Înapoia corpului venea Maria, susținută de Magdalena, Salomeea și Maria Cleophas. Veronica, Ioana Cuza, Suzana și Ana, nepoata lui Iosif, le ajunseră pe drum. S-au oprit la intrarea grădinii lui Iosif din Arimateea, dar cum ea era închisă numai cu câțiva țărushi, îi scoaseră și au putut intra. Cavoul era deschis. Sfintele femei rămaseră lângă ușă. Numai Fecioara intră cu bărbații. Magdalena începu să culeagă cele mai frumoase flori din grădină. Fecioara stropi cu arome cripta săpată în stâncă și făcu o pernă din ierburi mirositoare pentru locul unde trebuia să se odihnească capul. Atunci, bărbații, care lăsasera nășălia jos, întinseră un giulgiu, în criptă și îndată culcară pe el corpul, acoperind cu marginile lui, pe care le-au îndoit mai întâi peste picioare și apoi cu cele două părți, întregul corp. În tot acest timp, Fecioara era așezată în fundul cavoului și plângea. Se pregăteau să închidă cripta, când Magdalena intră cu un braț mare de flori.

- Așteptați! Așteptați!, zise ea. Și presără florile peste lițoliul lui Hristos, murmurând:

- Fericite flori!...

Atunci Iosif, Nicodim, Ioan și Longin făcură, ei patru, să alunece masiva piatră peste cripta căreia îi servea drept capac, împinseră cu blândețe și respectuos înaintea lor pe Fecioara Maria și pe Magdalena și ieșiră din grotă, căreia îi închiseră ușa. S-au întors în oraș. La primii pași făcuți acolo, i-au întâlnit pe Petru, Iacov cel bătrân și Iacov cel tânăr. Toți trei plângeau, dar Petru, mai amar decât ceilalți. El nu putea să se consoleze că nu a fost de față la moartea și la îmbălsămarea lui Iisus și mereu murmură, lovindu-și pieptul:

- Iartă-mă că te-am tăgăduit, cerescul meu învățător! Iartă-mă! Iartă-mă!... Bărbații s-au întors la Cenaclu, și-au schimbat hainele, au mâncat în grabă

resturile Paștelui din ajun, în timp ce sfintele femei s-au întors în urma Mariei, în casa mică situată la picioarele fortăreței lui David. Acolo le aștepta Marta, sosită din Betania, cu Dina Samarineanca și cu văduva lui Naim, al cărei fiu fusese înviat de Iisus. Cât despre Longin, el s-a dus direct la Pilat pentru a-și da raportul. Pilat îl primise deja pe acela al centurionului Aben Adar. Cu toate acestea, el ascultă și povestea lui Longin. Procuratorul era foarte zdruncinat. Ceea ce îi spusese soția sa în noaptea precedentă, ceea ce văzuse cu ochii lui peste zi și tot ce îi povestea Longin formau un lanț neîntrerupt de fapte miraculoase, de evenimente supranaturale, care-i produceau în minte o îndoială violentă. Totuși, el se căzni să surădă.

- Ascultă, îi spuse el lui Longin, prințul preoților și fariseii abia au plecat de aici și mi-au spus că „acest impostor, care a fost dat morții în urma judecării tale, nu s-a temut să anunțe că el va învia a treia zi după moartea sa. Dă ordin deci ca mormântul lui să fie păzit timp de trei zile, de teamă că, noaptea, ucenicii lui să nu vină să-i fure corpul și să pretindă astfel că o nouă minune s-a înfăptuit.” Atunci eu le-am zis: „Voi aveți soldați, puneți-i deci să păzească cum vreți și sunt sigur că el va fi mai bine păzit de către soldații voștri decât de ai mei...”

- Într-adevăr, reluă Longin, venind la tine, l-am întâlnit pe centurionul Aben Adar cu șase oameni care se

îndreptau către Golgota.

- Ei erau, zise Pilat. Ei bine, alătură-te lor și, dacă se petrece vreun fapt extraordinar, aleargă să mă înștiințezi.

- Dar, obiectă Longin, dacă Aben Adar nu mă primește, ca nefiind printre cei desemnați de marele preot, ce să fac?... Aben Adar este șeful meu și sunt obligat să-l ascult.

- Tu îi vei spune că vii din partea mea... De altminteri, eu te numesc centurion, ca și el. Mergi, pune-ți însemnele noului grad și du-te la mormânt. Longin se înclină și ieși. Sosind la mormânt, îl găsi acolo pe Aben Adar împreună cu cei șase oameni ai lui. Doi erau așezați în grotă și patru păzeau intrarea. Pentru mai multă siguranță, pusese să se sigileze, de către un meșter, piatra care acoperea corpul lui Iisus. Ziua următoare, care era aceea a sabbatului, se petrecu în întregime în rugăciuni și odihnă. Ce făcură

Crucea/crucifixul: „Care este pomul cu rădăcinile în iad, cu vârful la Tronul lui Dumnezeu, între ramurile sale cuprinzând lumea?”

Maria și sfințele femei în această zi? Răspunsul este ușor de dat: ele plâneau! Apoi, pentru că începuse ziua de duminică, ele cumpărară din nou mirodenii, parfumuri și arome, vrând să îmbălsămeze cu ele, pentru ultima dată, corpul lui Iisus. Era ora trei dimineața când strânseseră toate lucrurile de care aveau nevoie. Ele plecară de la mica casă a Mariei. Temându-se că poarta Judecării este păzită și să fie deci împiedicate să iasă, trecură din orașul lui David în orașul de jos, urmară valea Tiropeonului, ieșiră prin poarta Peștilor, ocoliră întreaga față apuseană a orașului, trecând printre muntele Gihon și prăpastia Leșurilor, și în momentul când primele lumini ale zilei apăreau pe muntele Măslinilor, ele atinseră piciorul Golgotei. Fecioara rămăsese în urmă. Poarta, sau mai curând deschizătura din zidul grădinii, era liberă. Sfințele femei intrară. Mai întâi Magdalena și apoi celelalte. Acestea din urmă formau un grup sfîlnic. Tremurând, ele se opriră lângă poartă. Dar la strigătul pe care l-a scos Magdalena apropiindu-se de mormânt, alergară și ele. Soldații erau cu fața la pământ, piatra criptei era desigilată și cripta goală. În picioare, în partea unde fusese capul, era un adolescent frumos cu o aureolă în jurul capului! Văzând acestea, Magdalena scosesse strigătul. Dar îngerul întinse mâna spre ea și spre sfințele femei și zise:

- Nu vă temeți! Voi îl căutați pe Iisus din Nazaret, care a fost răstignit... El nu mai este aici, căci astă noapte a înviat și a urcat la cer, unde își avea locul la dreapta Tatălui său!... Acum, mergeți și-i spuneți lui Petru, ca și celorlalți ucenici, că Iisus va merge înaintea voastră în Galileea și că îl veți găsi pe Tabor. La această apariție, în fața mormântului deschis și a soldaților prosternați care, în imobilitatea lor, ar fi putut fi crezuți morți, sfințele femei simțiră o spaimă grozavă. Ele se întoarseră și fugiră, fiecare după puterile ei, strigând:

- Nenorocire! Nenorocire! L-au furat pe Domnul din mormântul său și nu știm unde l-au dus!... Dar Magdalena rămase... Dragostea sfântă ce i-o purta lui Hristos era atât de mare, încât nu avea loc în inimă pentru alt sentiment. Ea căzu în genunchi plângând și cu mâinile întinse spre mormântul gol. Atunci îngerul o privi și, cu o voce plină de milă, o întrebă:

- Pentru ce plângi tu, femeie?

- O! Eu plâng, zise Magdalena neîncrezătoare în vorbele îngerului, eu plâng pentru că au luat corpul Domnului nostru prea iubit și nu știu unde l-au dus. Dar, în același timp, ea zări ca o lumină și întorcându-se, văzu un om în picioare, cu un hârleț în mână:

- Femeie, zise acest om, repetând ce spusese îngerul, de ce plângi? Ea, gândind că vorbește grădinarului lui Iosif, îi răspunse:

- O! Prietene, dacă tu l-ai luat, spune-mi unde l-ai

dus? Dar atunci, acel grădinar, care nu era altul decât Iisus, pronunță cu vocea lui naturală și cu acel glas blând:

- Magdalena!...

La acest cuvânt, Magdalena tresări și cu un strigăt plin de bucurie zise:

- Dulcele meu învățător!, și se aruncă la picioarele lui Iisus.

- Magdalena, zise Hristos, eu ți-am promis, ca o răsplată a dragostei tale, că tu vei fi prima căreia îi voi apare... Tu vezi că eu îmi țin cuvântul. Magdalena căuta, pentru a le săruta, picioarele lui Iisus, dar nu găsi decât un abur imaterial.

- Și acum, continuă Iisus, du-te și spune-le lui Petru și celorlalți ucenici ceea ce ai văzut și ai auzit și că ei să meargă să mă aștepte pe Tabor. Apoi, ca un nor care se risipește și dispare puțin câte puțin, corpul divin deveni din ce în ce mai transparent și sfârși prin a se topi, dispărând în eter. Îndată, Magdalena se ridică și, pierdută cu totul, ieși strigând:

- Bucurie tuturor! Domnul nostru a înviat!... Și astfel, prin gura unei sărmane păcătoase, lumea a aflat că Mântuitorul ei s-a urcat în ceruri... Atunci, unul din soldații culcați pe pământ păru că se deșteaptă. El deschise ochii și se ridică într-un cot:

- Ce s-a întâmplat? îi întrebă pe camarazii săi. Eu am simțit pământul tremurând sub picioare și am căzut cu fruntea în țărână! Și un al doilea soldat, revenindu-și, bolborosi:

- Am visat sau am văzut cu adevărat o flacără coborând din cer și intrând în acest mormânt? Și un al treilea soldat zise:

- Prieteni, l-ați văzut ca și mine? El a îndepărtat piatra criptei sale și s-a urcat, strălucind, la cer! Aben Adar se ridică la rândul lui în picioare.

- Toți cei care mai trăiesc, zise el, să se ridice, să răspundă și să-și spună numele! Toți cei șase soldați se ridicară deodată, spunând fiecare:

- Iată-mă!

- Bine, făcu centurionul, nu mai lipsește decât Longin. Longin se duse să-i raporteze lui Pilat ceea ce văzuse.

- Sarcina noastră este terminată, reluă atunci Aben Adar. Să mergem la palatul lui Caiafa. Mărturisiți ca și mine ce ați văzut și să-i anunțăm pe marele preot și consiliul senatorilor că mormântul este gol. Centurionul roman Aben Adar, urmat de soldații săi, părăsi în grabă grădina, iar mormântul rămase în paza îngerului. Și acest mormânt - singurul care nu va avea nimic de dat în ziua judecării de apoi - este slăvit de lumea creștină de peste nouăsprezece veacuri, sub numele de SFÂNTUL MORMÂNT. Căci proorocul Isaia spusese: „Mormântul lui va fi glorios!

*Alexandre Dumas - *Cartea vieții lui Iisus*, Editura Orizonturi, București, 2016

Un Paște cu ușile zăvorâte

Dragă Nicolae,

Gheorghe BACALBAȘA

M-ai rugat să-mi amintesc și să scriu despre cei doi ani ai tinereții noastre când am fost despărțiți, ani în care am urmat facultatea la Cluj.

În 1961 am absolvit liceul „Mircea cel Bătrân” și trebuia să hotărâm ce facem mai departe.

Am optat amândoi pentru medicină, ceea ce din punctul de vedere al autorităților era o impertinență. Pentruăștia de-alde noi erau Agronomia, Căile Ferate, Mecanica Agricolă.

Oricum, peste tot, trei sferturi din locuri erau deja date, intrau pe bază de dosar, omul și locul, posesorii de origine socială sănătoasă.

Cei care se încadrau în această categorie erau fiii de muncitori și țărani cooperatiști, odraslele organelor de partid și de stat și, eventual, copiii de învățători.

Sigur, era important și ce făcuseră părinții lor înainte, cu cine se înrudeau și cu ce se ocupaseră neamurile părinților.

Țin minte și acum cum, în ultima clasă de liceu, am fost puși să completăm niște formulare despre ce vrem să facem mai departe și un coleg de al nostru, care purta un nume istoric cu care nu avea nici o legătură, posesor al unei origini sociale beton, a scris: Școala de Miliție sau Facultatea de Filosofie și, de altfel, în logica vremurilor, între cele două opțiuni ale sale nu era nici un fel de contradicție.

Sfertul de locuri rămas se împărțea la cei cu origine socială nesănătoasă.

Originea *nesănătoasă* nu însemna că ai ceva la dosar, pur și simplu nu te încadrau în prima categorie.

Cei bolnavi social erau o altă poveste, pe cei bolnavi îi tratau tovarășii, ca să țină minte. Astora, dacă doreau să se ocupe de sănătate, le stătea la dispoziție școala sanitară care, la Constanța, se afla în clădirea fostei Casa D'Italia, undeva la intersecția dintre bulevardele Lenin și Stalin și căreia locuitorii orașului îi spuneau, și știau ei de ce, Școala de Moașe și Moșieri.

În România anului 1961, trebuia să îți știi lungul nasului.

Prietenul nostru Fănel Hartular, deși a terminat între primii liceul, a dat la Construcții. Ar fi vrut să urmeze Electronica, dar pentru el, copilul unui chirurg și al unei ginecologe, ar fi fost o facultate prea elitistă, i-ar fi supărat pe tovarăși.

Așa că s-a dus la Construcții, după cum l-a sfătuit tată-său, nea Fănică chirurgul.

Nea Fănică știa să facă un pas înapoi după cum știa, când i se oferea ocazia, să facă și un pas înainte.

Peste un an, pe una din plajele litoralului, se plimba liniștit tovarășul Bârlădeanu însoțit de o doamnă și

un dement în stare de ebrietate a aruncat cu o sticlă în însoțitoarea înaltului demnitar de partid și de stat. În final, femeia a ajuns la spital, pe mâinile doctorului.

Iar după ce lucrurile s-au terminat cu bine, marele tovarăș, care era un tip domnos, unul din puținele portrete cu carte, l-a întrebat scurt pe chirurg, ca unul deținător de enormă putere: Ce dorești?

Să-mi mut fiul de la Construcții la Electronică, a răspuns la fel de scurt nea Fănică. Și așa a ajuns Fane unul din foarte bunii electroniști ai acestei țări.

Știau foarte bine tovarășii de ce ne îngrădeau drumul către Facultatea de Medicină. Că nu se știe. Trece timpul, viața se învârte și ajungi să-ți bage unul cu origine socială nesănătoasă degetele prin găurile cele mai intime sau să-ți întindă mâțele pe masa de operație.

Dacă tot e să se întâmple, mai bine ai noștri.

În vara aceea, stăteam amândoi pe balconul casei ce dădea către strada Saligny și învățam până la epuizare. Țin minte că a venit în urbea noastră teatrul de la București, cu Lucia Sturdza Bulandra, și părinții ne-au luat bilete.

Era un eveniment cultural important. Nu-mi amintesc bine ce piesă se juca. Să fi fost Mamouret, să fi fost Menajeria de sticlă?

Dar noi am refuzat. Am rămas pe balcon.

Ca în propaganda sovietică: Totul pentru front, totul pentru victorie.

Am zis că o s-o vedem după. Bulandra s-a stins din viață exact când dădeam noi admiterea.

Acum, că stabiliserăm la ce, trebuia să hotărâm și unde.

Visul oricărui absolvent de atunci era Bucureștiul.

Numai că la București era o mică problemă. Înainte de a intra la examen, cei care concureau pe sfertul „la liber” trebuiau să completeze o hârtie care era de tip formular, te prindea în strânsorile ei, în care declarai pe proprie răspundere trei generații în sus pe verticală și trei pe orizontală, până la cele mai îndepărtate cimitii.

Dacă mințeau, fie și prin omisiune, și intrai la facultate, puteai fi dat oricând afară.

Cu un an în urmă, practica aceasta funcționa în toate centrele universitare, acum rămăsese doar la București. Era un semnal clar, oficioșii să nu se prezinte.

Duceți-vă, băieți, în provincie.

Noi, care înotam în zona lunecoasă și gri dintre originea socială nesănătoasă și dușmani ai poporului, nu prea aveam chef de completat formulare. Așa că părinții noștri au hotărât: eu la Cluj și tu la Iași, când am primit o telegramă: Pentru binele băiatului, mai bine București.

Țin minte și acum cum s-a bucurat mama: taică-tu a

găsit o relație.

După o lungă căsnicie, ar fi trebuit ca să știe că bietul tata era un visător incorrigibil care s-o fi priceput la peștii de care se ocupa, dar nu avea nici un contact cu realitatea.

Așa ai ajuns tu la București, față în față cu un tovarăș care îți întindea formularul menit să-ți blocheze intrarea. Șah și mat.

Numai că tu, care de mititel te-ai priceput să te descurci în cotloanele politichiei, l-ai lucrat.

- N-am voie s-o completez. Ar fi contrar legii. Sunt minor, n-am împlinit optsprezece ani.

Tovarășul, care ca orice militar era sensibil la hârtii și la regulamente, s-a blocat. Ți-a luat buletinul și a verificat, așa este.

- Mai las-o cu legea, ar fi putut să-ți răspundă, dar totuși legea era lege și oricum era lege lor.

Așa că hârtiile le-a completat tata, care aștepta după ușă, iar la scris biografii era as, se rafinase în genul ăsta de literatură.

Ai dat examen și ai intrat. Ani de zile ai crezut că ai reușit pentru că ai fost performant. Era, desigur, o condiție necesară, dar nu suficientă.

Acum, privind înapoi după atâtea decenii, știu că încă de pe atunci, după teroarea din 1956 și 1959 cu valorile lor de arestări, se pregătea anul 1964 și cineva de acolo de sus strecurase pe neobservate, hoțește, câțiva bemoli în partitura luptei de clasă. De lucrul acesta nu erai conștient nici tu, nici bietul tata și nici măcar securistul în fața căruia ar fi trebuit să completezi formularele, ci doar cei câțiva care trebuiau ca să știe și erau sus, sus de tot, ca o umbră a lucrurilor viitoare. De anul 1964 generațiile actuale nu-și mai amintesc, după cum nu-și mai aduc aminte că pe timpuri Brașovului nu i se spunea Brașov, ci orașul Stalin.

Din păcate, deși este nepotrivit și periculos s-o afirmi, popoarele au memoria scurtă.

Eu am intrat la Cluj.

În capitala Ardealului m-am simțit nu străin, ci într-o țară străină. Piața orașului, cu Catedrala Sfântului Mihail și statuia ecvestră a Corvinului, înconjurată de clădirile cu arhitectura Europei Centrale, nu avea nimic comun cu ce simțisem în îmbrățișarea Constanței și cu ce învățasem la Istorie.

Mi-am amintit de vorbele profesorului nostru de limba română, domnul Banu, ardelean pe care soarta îl adusese la țarmurile mării: Orașele sunt cuie bătute în inima țării.

De ziua liberă a servitoarelor, acestea se plimbau pe bulevardul central, însoțite de muncitorii care purtau straie curate, cămașă albă și nelipsita cravată. Jumătate din oraș erau unguri, jumătate români.

Se detestau cordial.

Era un oraș universitar, relativ mic, cu clădiri istorice, lucrurile se întâmplau înainte ca tovarășul Ceaușescu să aducă industria grea la poalele Feleacului și să altoiască trunchiul habsburgic cu populația din nord-estul țării, vitală și lipsită de orice fel de complexe, înainte ca orașul să fie înecat în pădurea de blocuri.

Am stat la căminul Victor Babeș, treisprezece în cameră, cu dulapul pe hol, majoritatea, colegi din primul an de studii.

Șef de cameră era unul din anul cinci care avea ceva probleme sentimentale.

Mi-l amintesc stând turcește pe masă, în timp ce noi eram întinși pe paturi și perorând către turma pe care urma să o păstorească și să o îndrume:

- Mă balicilor, balic i se spunea la Cluj studentului din anul întâi, problema voastră este cum să agățați o femeie. Problema mea este cum să scap de una.

Eram mic, speriat și absorbeam totul ca un burete.

De Paști, porțile căminului se încuiiau ca să nu se ducă lumea la biserică. Țin minte o Înviere cu porțile închise în care studenții, feciori de țăran din Ardeal care primiseră de acasă pachet cu țuică și miel, s-au apucat să cânte doine și cântece bătrânești.

Au cântat toată noaptea, încet, în surdină, doar că erau sute de glasuri și li s-au alăturat și fetele din căminul de alături.

Molcom, mângâios, dar și amenințător totodată, ca o cutremurare a pământului. Atunci am înțeles ce poate produce amestecul de naționalism nativ al unui copil de la țară, credința și opresiunea administrativă, hai să-i spunem mai blând interdicție, și m-am luminat, am priceput brusc, instinctiv, ce a fost cu Legiunea și cu Căpitanul.

Tot la Cluj am aflat că sunt regățean.

Învățam bine, nu supăram pe nimeni, eram prietenos, dar când mă prezentau cuiva colegii, spuneau: Gicu Bacalbașa, băiat bun... și, după o scurtă pauză, adăugau, regățean.

Nu aveau nimic împotriva noastră, dar, în mod evident, nu erau încântați de venirea colegilor din Regat.

Căci la Cluj, pe vremea aceea, în mentalitatea oamenilor, cele două entități erau încă vii, încă prezente: de o parte Ardealul, de o parte Regatul.

Pe la începutul anului doi, s-a întins zvonul că dacă vor, regățenii ar putea să plece. Nu-mi dau seama cum, pe atunci lucrurile curgeau cumva pe dedesubt.

Noi doream, iar ei erau bucuroși de opțiunile noastre.

Treceți batalioane române Carpații!

De fapt se apropia 1964 și exilul nostru putea lua sfârșit.

La începutul anului trei, ne-am reîntâlnit, puținii regățeni care luaseră drumul Clujului, la București.

Și erau oameni care au făcut mai târziu cinste medicinei românești, dintre care viitori anesteziști de-ai tăi, ca Mircea Cristea sau Dan Tulbure, astăzi trecuți în neființă. Dumnezeu să îi odihnească.

1964 ne-a permis să ne regăsim, a făcut posibilă reîntâlnirea noastră.

Din păcate, popoarele au memoria scurtă.

Ce-mi reamintesc cel mai pregnant din perioada aceea, greu de spus. Poate noaptea de Înviere de care ți-am vorbit, clocotul de cântec care, dintr-o clipă în alta, părea să irumpă într-o explozie care să măture totul, noaptea în care am fost martorul privilegiat al energiei latente a unui popor care de atâtea ori și-a tot irosit, ca de pe urma unui blestem, inutil și fără scop, energiile.

Cu drag,

fratele tău Gheorghe.

JOSEPH ERNEST RENAN

Joseph Ernest Renan (n. 28.02.1823 – d. 2.10.1892), expert francez în limbile și civilizațiile Orientului Mijlociu, filozof și scriitor, fidel provinciei sale natale (Bretania). El este cunoscut în special pentru operele sale istorice asupra începuturilor creștinismului și teoriile sale politice, în special cu privire la naționalism și identitate națională.

De-a lungul vieții sale, Ernest Renan a fost vestit pentru a fi autorul enorm de popularei cărți *Viața lui Iisus* (*Vie de Jésus*). Această carte a fost prima oară tradusă în limba engleză în 1863 de către Charles E. Wilbour și a fost, în mod repetat, retipărită în ultimii 145 ani.

Moartea lui Iisus *

Deși motivul real al morții lui Iisus fu cu totul religios, dușmanii lui izbutiseră la pretoriu să-l prezinte ca vinovat de crimă de Stat, fiindcă de la scepticul Pilat n-ar fi dobândit o osândire pentru eterodoxie. Următorii acestei idei, preoții puseră mulțimea să ceară răstignirea lui Iisus. Această pedeapsă nu era de obârșie iudee; dacă osândirea lui Iisus ar fi fost curat mozaică, el ar fi fost omorât cu pietre. Crucea era o caznă romană, păstrată pentru robi și pentru cazurile când ei ar fi vrut să adauge morții agravarea înjosirii. Aplicând-o lui Iisus, el era tratat ca tâlharii de drumul mare, bandiții sau ca acei dușmani disprețuiți cărora romanii nu le acordau decât onorurile morții prin sabie. Se pedepsea himericul „Rege al iudeilor”, iar nu dogmatistul eterodox. Ca o urmare a aceleiași idei, răstignirea trebuia lăsată romanilor. Se știe că la romani soldații, care aveau meseria de-a omorî, făceau pe călăul. Iisus fu deci predat unei cohorte de trupe auxiliare și toata mișelia chinurilor și obiceiurilor haine ale noilor cuceritori se desfășură pentru el. Era aproape de amiezi. Fu îmbrăcat cu hainele lui, ce i se smulseseră pentru batjocoră de la tribună, și, fiindcă cohorta mai avea doi hoți ce trebuiau răstigniți, ea reuni pe cei trei osândiți și alaiul se îndreptă spre locul osândei.

Acest loc era localitatea numita *Golgota*, afară din Ierusalim, dar aproape de zidurile orașului. Numele ăsta înseamnă craniul; el corespunde, pesemne, cuvântului francezesc Chaumont și desemna, probabil, un delușor despuiat, având forma unei scâfârlii pleșuve. Nu se știe bine unde se afla acel delușor care era la nordul sau la nord-vestul orașului, pe marele podiș neegal ce se întinde între ziduri și între cele două văi ale Cedronului și Hinnomului, ținut destul de comun și mai trist încă prin supărătoarele amănunte ale vecinătății unui oraș mare. E greu de așezat Golgota exact acolo unde l-a adorat, de la Constantin încoace, întreaga creștinătate. Acel loc e prea înlăuntrul orașului; și suntem înclinați a crede că, pe vremea lui Iisus, era cuprins în incinta zidurilor.

Osânditul la răstignire trebuia să ducă el însuși unealta chinului său. Dar Iisus, mai slab decât cei doi tovarăși ai săi, nu și-o putu duce pe a sa. Trupa întâlni pe un oarecare Simon din Cirena, care se întorcea de la țară, și soldații cu grosolanele purtări ale garnizoanelor străine îl siliră să ducă copacul fatal. Poate se foloseau de drept recunoscut de corvoadă, romanii neputând duce lemnul înjositor. Se pare că Simon a făcut mai apoi parte din comunitatea creștină. Cei doi fii ai săi, Alexandru și Rufus, erau foarte cunoscuți de creștini. El povesti foarte multe fapte la care a fost martor. În acea clipă nu se afla nici un discipol pe lângă Iisus.

Ajunseră, în sfârșit, la locul de execuție. După obiceiul iudaic, se dădea de băut suferinșilor un vin foarte aromatic, băutura ameitoare ce se da de milă osânditului, ca să-l îmbete. Se pare că adesea aduceau vinul acesta chiar femeii din Ierusalim, în ceasul de apoi, nefericiților ce se îndrumau spre acest chin; când nu venea nici una, se cumpăra vinul din casa publică. Iisus, după ce a atins cu buzele, nu mai voi să bea. Acea tristă ușurare a osândiților de rând nu se potrivea firii lui superioare. El preferă să părăsească viața în deplină limpeziciune a minții și să aștepte cu o deplină conștiință moartea pe care o dorise și o chemase. Atunci fu despuiat de veșminte și legat de cruce. Crucea era formată din două bârne legate în formă de T. Nu era înaltă, așa că picioarele osânditului aproape atingeau pământul. Întâi se ridica crucea; apoi se lega vinovatul de ea, batându-i cuie în mâini; adesea i se băteau cuie și-n picioare, iar alteori erau numai legate cu frânghii. Un buștean de lemn, un fel de rezematoare, se adăuga trunchiului stâlpului pe la mijloc și trecea prin flințele picioarelor osânditului, care se rezema pe el. Fără asta, mâinile și trupul s-ar fi sfâșiat și s-ar fi slăbit. Câteodată se așeza o tăbliță orizontală la înălțimea picioarelor și le sprijinea.

Iisus suferi toate aceste chinuri în deplina lor cruzime. O sete arzătoare, unul din chinurile răstignirii,

îl munci grozav. El ceru de băut. Era prin apropiere un vas plin cu băutura obișnuită a soldaților romani, amestec de oțet și apă numit *posca*. Soldații trebuiau să-și aducă cu ei *posca* în toate expedițiile lor, în numărul cărora era socotită și execuția. Un soldat muie un burete în această băutură, îl puse în vârful unei trestii și-l duse la buzele lui Iisus, care-l supse. Cei doi hoți erau răstigniți lângă el. Călăii, cărora li se dădeau de obicei hainele subțiri ale celor executați, traseră la sorți veșmintele lui și, așezați la piciorul crucii, îl păzeau. După o tradiție, Iisus ar fi spus cuvintele acestea, ce erau în sufletul său, dacă nu pe buzele lui: „Doamne, iartă-le lor, căci nu știu ce fac.”

O tăbliță cu o inscripție, potrivit obiceiului roman, se atârna în vârful crucii având în trei limbi, ebraică, greacă și latină, următoarele vorbe: **Regele Iudeilor**. În aceste vorbe era ceva insultător și chinuitor pentru națiune. Numeroșii trecători care o citiră fură jigniți de ele. Preoții observară că Pilat ar fi trebuit să adopte o redacțiune din care să reiasă numai că Iisus se intitula Regele Iudeilor, dar Pilat, și așa nemulțumit de această afacere, nu voi să schimbe nimic din ceea ce scrisese.

Școlarii lui fugiseră. Dar credincioasele lui prietene din Galileea, care îl urmăseră la Ierusalim și continuau a-l servi, nu-l părăsiră. Maria Cleofas, Maria din Magdala, Ioana, femeia lui Khuza, Salome și încă altele stăteau la o oarecare depărtare și nu-l pierdeau din ochi.

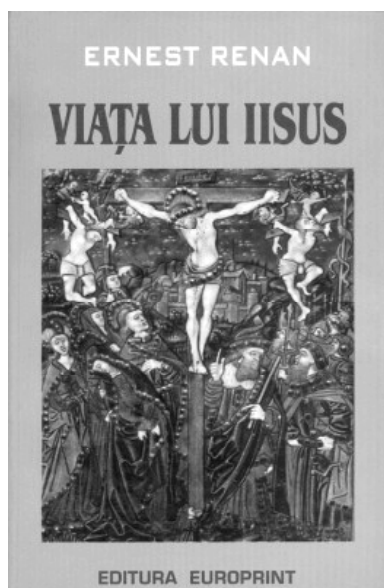
Afară de această mică ceată de femei, care mângâiau de departe privirile, Iisus nu avea înaintea decât priveliștea înjosirii omenești sau a neghiobiei ei. Trecătorii îl înjurau. Auzea în jurul lui batjocuri neroade și supremele sale strigăte de durere fură schimbate în urâcioase jocuri cuvinte: „Ah! iată pe cel ce se numea Fiul lui Dumnezeu! Să vină acum Tatal său să-l scape!, spuneau unii. - El a mântuit pe alții, șopteau unii, și pe sine însuși nu se pot izbăvi. Dacă este Regele lui Israel, coboare-se de pe cruce și voi crede în el! - Ei bine!, zicea un al treilea, tu, care dărâmi templul lui Dumnezeu și-l reclădești în trei zile, izbăvește-te pe tine, ia să te vedem! - Unii, în chip nelămurit cunoscători ai părerilor lui apocaliptice, crezură că l-au auzit strigându-l pe Eli și spuseră: Să vedem, dacă va veni Eli ca să-l mântuie”. Pare că și cei doi hoți răstigniți alături de el își băteau joc de dânsul. Cerul era întunecos, pământul uscat și posomorât, ca toate împrejurimile Ierusalimului. După unele povestiri, el ar fi slăbit o clipă; un nor îi ascunde fața Tatălui său; avu o agonie deznădăjduită, de mii de ori mai dureroasă decât toate chinurile. Nu văzu decât nerecunoștința oamenilor; se căia poate că pătimește pentru un neam

înjosit și striga: „Dumnezeu meu! Dumnezeul meu! de ce m-ai părăsit?” Dar instinctul lui divin îl învinse iar. Pe măsură ce viața trupului i se stinge, sufletul i se însenina din nou și se întorcea, puțin câte puțin, la cereasca lui obârșie. Își regăsi simțământul menirii sale; văzu în moartea sa izbăvirea lumii; pierdu din vedere urâta priveliște ce se desfășura la picioarele sale și, adânc unit cu Tatal său, începu de pe spânzurătoare viața dumnezeiască pe care avea s-o aducă în inima omenirii pentru veacuri nesfârșite. Deosebita cruzime a răstignirii era că puteai trăi trei sau patru zile în acea îngrozitoare situație, pe scăunașul durerii. Scurgerea sângelui din mâni se oprea iute și nu era mortală. Adevărata pricină a morții era poziția nefirească a trupului, care tulbura rău circulația sângelui, pricinuind grozave dureri de cap și la inimă, și-n sfârșit înțepenirea mădulelor. Răstigniții mai tari de felul lor nu mureau decât de foame. Gândul de la care a pornit acest chin crud nu era să-l omori pe osândit de-a dreptul,

prin anumite răni, ci să expui pe robul cu mâinile pline de cuie - mâni cărora n-a știut sa le dea o mai bună întrebuințare - și să-l lași să putrezească pe lemn. Delicata fire a lui Iisus îl feri de această agonie înceată. Suntem îndreptățiți să credem că o sincopă sau ruptură instantanee a unui vas al inimii îi aduse o moarte subită, după trei ceasuri. Câteva clipe înainte de a-și da sufletul, el avea încă glasul puternic. Deodată dete un strigăt grozav, în care unii auziră: „Părintele meu, în mâinile tale îmi dau duhul!” și pe care alții, mai preocupați de împlinirea prorocilor, îl tălmăciră cu cuvintele: „Totul s-a sfârșit!” Capul îi căzu pe piept și astfel muri Iisus.

Odihnește-te acum în mărirea ta, nobile învățator. Opera ta e îndeplinită; dumnezeirea ta întemeiată. De aci înainte, în afară de jignirile slăbiciunii omenești, vei fi de față, din înălțimea păcii cerești, la nesfârșitele consecințe ale faptelor tale. Cu prețul câtorva ceasuri de suferinți, care nici nu ți-au atins marele tău suflet, ți-ai cumpărat cea mai desăvârșită nemurire. Pentru mii de ani, lumea se va înălța prin tine! Steag al contrazicerilor noastre, tu vei fi semnul în jurul căruia se va da cea mai arzătoare luptă. De mii de ori mai viu, de mii de ori mai iubit după moartea ta, decât în zilele trecerii tale prin lumea aceasta, vei ajunge atât de mult cheia boltei omenirii, încât a smulge numele tău din lumea asta ar fi s-o zgudui până în temelii. Între tine și Dumnezeu nu se va mai face nici o deosebire. Pe deplin învingător al morții, ia-ți în stăpânire împărăția ta, în care te vor urma, pe calea împărătească pe care ai arătat-o, veacuri de adoratori.

* *Viața lui Iisus*, Ernest Renan, Editura Europrint

„Poeti, Rime și Dichis” la Centrul Cultural „Dunărea de Jos”

Mărti, 21 martie, a.c., cu ocazia Zilei Mondiale a Poeziei, Centrul Cultural „Dunărea de Jos” a organizat, la sediul său din strada Domnească nr.61, de la orele 11.00, în „Salonul Artelor”, cea de-a II-a ediție a proiectului „Domnească 61 Poezie”.

Acest proiect urmărește punerea în contact a publicului gălățean interesat de acest gen literar cu poeți contemporani celebri, adresându-se unui grup eterogen format din elevi, studenți, profesori și poeți, remarcându-se prezența elevilor Colegiului Național

„V. Alecsandri” și Colegiului Național „Mihail Kogălniceanu”, care au făcut ca „Salonul Artelor” din mansarda Centrului Cultural „Dunărea de Jos” să fie arhiplin!

În deschiderea evenimentului, managerul instituției și poeta Florina Zaharia a menționat importanța momentului omagiat și a poeziei în cotidianul nostru.

Manifestarea s-a bucurat de prezența remarcabilă a consacraților poeți: Claus Ankersen (Danemarca), Peter Sragher (București-România), Nicolae Spătaru (Rep. Moldova), Grigore Chiper (Rep. Moldova), Arcadie Suceveanu (Rep. Moldova), Florin Dochia (România), Firiță Carp (România), Alina Cheșcă (Galați-România), Vali Crăciun (Galați-România).

Claus Ankersen

Claus Ankersen este un artist cunoscut pe plan internațional, care face literatură *performance* și instalații! Spirit universal, poliglot, poemele sale sunt scrise în locații diferite: Saltburn-by-the-Sea din Marea Britanie, Rykjavik-ul islandez, megalopolisul indian Chennai și în piața Enghave din Copenhaga (Danemarca). Este fondatorul rețelei de artiști-activiști „Armata Poetilor”.

Peter Sragher este președintele Filialei București - Traduceri Literare și al Consiliului Grazer Autorenversammlung-Austria. Polivalent, este poet,

traducător și artist fotografic.

Nicolae Spătaru, membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, președinte al Consiliului de Observatori al IPNA, Compania „Teleradio-Moldova”, este un poet prolific tradus în numeroase limbi: engleză, franceză, neerlandeză, italiană, cehă, maghiară, germană, spaniolă, tătară, ucraineană și rusă.

Grigore Chiper, conferențiar universitar la catedra de filologie a Universității din Chișinău, fondator al revistei de cultură și literatură „Contrafort”, inițiază din anul 2013 un proiect de cercetare a literaturii române postbelice!

În mod firesc, a impresionat poetul și eseistul moldovean **Arcadie Suceveanu**, președinte al **Uniunii Scriitorilor din Moldova**, al filialei Chișinău a **Uniunii Scriitorilor din România**, membru-fondator al **PEN-Clubului din Moldova**.

În excursul său, a evidențiat comuniunea de trăiri literare ale românilor de pe ambele maluri ale Prutului, militând pentru ceea ce numim îndeobște „unionism”.

Completând recitalurile poezilor mai sus amintiți, tânărul auditoriu s-a delectat cu epigramele celebrei umoriste Constanța Apostol și portretele realizate de caricaturistul Viorel Baciu.

În încheiere, pentru a marca acest regal de trăiri artistice, a avut loc lansarea cărții „Planetă liberă și sumbră” a scriitorului Coriolan Păunescu și un recital susținut de elevii clasei de chitară a Școlii de Arte, profesor Mihai Susma.

Eduard Mihalcea

Viorel Baciu

Pianul fermecat

Cea de a III-a ediție a Concursului Național de Interpretare Pianistică „*Pianul fermecat*”, organizat de Centrul Cultural „Dunărea de Jos” prin Secția Școala de Arte și coordonat de profesoara Capră Angelica, s-a desfășurat sâmbătă, 8 aprilie, în Sala „Sergiu Dimitrescu” din sediul instituției și s-a bucurat anul acesta de participarea a 67 de concurenți (unsprezece categorii de vârstă) din 9 județe (Brăila, Buzău, Constanța, Vrancea, Galați, Iași, Prahova, Botoșani și București).

Juriul, compus din Pirro Gaqi - asistent universitar doctor - Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați (președintele juriului), prof. lector universitar doctor Camelia Pavlenco - Universitatea Națională de Muzică București și prof. Gabriela Irina Gogoncea - șef catedră pian la Liceul de Artă „Dimitrie Cuclin” din Galați, a acordat 11 premii I, 11 premii II, 12 premii III și 20 mențiuni tinerelor talente:

- Categoria I (2011): Premiul I - Iancu Marina, Galați; Premiul III - Vartolomei Diana Andreea, Galați;

- Categoria a II-a (2010): Premiul I - Genete Alessandro, Tecuci; Premiul II - Gheorghe Rucsandra, Galați; Premiul II - Panait Iris Maria, Constanța; Premiul III - Miron Andreea Camelia, Galați; Mențiuni - Boldeanu Alexandra, Brăila; Pușcă Emma Teodora, Galați;

- Categoria a III-a (2009): Premiul I - Istudor Gabriel Antonio, Galați; Premiul II - Niță Raisa Andreea, Galați; Premiul II - Nicodim Maria Vanessa, Galați; Premiul III - Borșan Gabriela Bianca, Galați; Premiul III - Constantin Sofia Teodora, Galați; Premiul III - Ropotan Ioana, Galați; Mențiuni - Alexandru Raisa Andreea, Iași; Constantin Maria Flavia, Galați; Trandafir Dan Ionuț, Tecuci;

- Categoria a IV-a (2008): Premiul I - Lefter Iulia Daria, Galați; Premiul I - Nicodim Daria Ioana, Galați; Premiul I - Niță Cezara Elena, Iași; Premiul II - Badea Marie Eveline, Constanța; Premiul III - Istifan Jacqueline Maria, Constanța; Mențiuni - Ciortan Alexandru Mihai, București; Miron Maria Bianca, Galați; Pinzaru

Octavian Andrei, Galați; Pletea Nicola Teodora, Galați; Țiriachiu Daria Maria, Galați; Topai Raisa Maria, Constanța;

- Categoria a V-a (2007): Premiul I - Fulga Anita, Galați; Premiul I - Pavalășc Laura Teodora, Galați; Premiul I - Porojan Crina Ioana, Galați; Prermiul II - Hrib Ivona Ecaterina, Iași; Prermiul III - Țoropoc Elian, Galați; Mențiuni - Onofreiciu Dranca Bogdan, Rădăuți; Scripnic Lia Nicoleta, Galați; Vicol Andrei, Rădăuți;

- Categoria a VI-a (2006): Premiul I - Neculau Rareș Andrei, Galați; Premiul II - Răducan Cosmin Ionuț, Tecuci; Premiul III - Andreev Ileana Alexia, Brăila; Mențiuni - Ghinea Maria, Tecuci; Rusu Nicoleta Narcisa, Brăila; Zărnescu Mihai Gabriel, Galați;

- Categoria a VII-a (2005): Premiul I - Frigea Andreea Coralia, Constanța; Premiul II - Arhire Matei, Tecuci; Premiul III - Enescu Dan, Constanța; Premiul III - Topală Gabriela, Constanța; Mențiuni - Burcă Karina, Brăila; Dinu Alexandra Elena, Tecuci;

- Categoria a VIII-a (2004): Premiul I - Arhire Ana-Maria, Tecuci; Premiul II - Trandafir Bogdan Andrei, Tecuci; Premiul III - Vicol Ana, Rădăuți; Mențiune - Anghel Beatrice Ioana, Tecuci;

- Categoria a IX-a (2003): Premiul II - Migdale Cristian Valentin Mario, Constanța; Premiul III - Gheorghe Răzvan Raul, Brăila;

- Categoria a X-a (2002): Premiul I - Lefter David, Focșani;

- Categoria a XI-a (2001): Premiul II - Chiriac Sophia, Iași.

Premiul „*J.S.Bach - Cornelia Bătrânca*”, de la școala Augustin Benea din Cluj Napoca (inițiativa concursului pentru promovarea lui Bach în rândurile tineretului), a fost oferit de dna Camelia Pavlenco elevilor Păvălașc Laura și Niță Raisa Andreea, ambele din Galați, cursante ale Școlii de Arte a Centrului Cultural.

La finalul concursului, dna Camelia Pavlenco și dl Pirro Gaqi au susținut un deosebit recital la patru mâini, „*De la menuet la jazz*” cuprinzând dansuri de sorginte folclorică din toate colțurile lumii, din Albania până în Brazilia.

„Aferim” sau „MÂȚA VINERII” cu Doina Ruști la CNVA

Măști, 28 martie, 2016, la ora 11.00, amfiteatrul Colegiului Național „V. Alecsandri” era scena unui veritabil spectacol de lumină și culoare, costume de sfârșit de secol XVIII și cuvinte ciudate, greu de înțeles pentru contemporani.

Am înțeles că e vorba de un demers intelectual, o imixtiune de **poveste istorică** și **balcanologie lingvistică**!

E.M.: *Cum vi s-au părut elevii Colegiului Național „Vasile Alecsandri”?*

D.R.: Sunt minunați, mai ales prin modul ăsta teatral de a citi o carte, într-o regie pe o scenă cu costume deosebite și o recuzită nemaipomenită. Pur și simplu sunt copleșită, nu îmi găsesc cuvintele!

E.M.: *L-ați amintit în excursul dumneavoastră pe marele cărturar V.A. Urechia. Ce impact a avut spiritul său de mecena asupra dvs.?*

D.R.: V.A. Urechia a făcut un lucru minunat și anume nu numai că a donat toate documentele românești existente în arhive particulare, dar le-a și **transliterat**! Nimeni nu-și dă seama că e un efort deosebit să le treci din alfabetul chirilic în cel latin și apoi le-a mai și publicat într-o serie de volume, 15-16 la număr, în format mare! Adică e o muncă extraordinară, o adevărată istorie a românilor și mă doare sufletul că această lucrare nu mai este reeditată, practic, ar trebui pusă la dispoziția tuturor bibliotecilor pentru că este cartea capitală a istoriei românilor!

E.M.: *Știați că, fiind un veritabil filantrop, V.A. Urechia și-a donat biblioteca Colegiului „V. Alecsandri”?*

D.R.: Acest lucru l-am aflat foarte târziu, dar mi se pare firesc pentru un om care și-a dăruit viața, timpul, în slujba acestui popor. Sunt pur și simplu emoționată!

E.M.: *Ca profesor de istorie m-a frapat faptul că se mai manifestă interes pentru arhaism și pentru epoca fanariotă!*

D.R.: Personal, am încercat de fapt să evit arhaismele, pentru că fiecare cuvânt, dacă nu se înțelege din context, înseamnă că este pierdut și astfel a trebuit să-i aleg un context pe măsură. Apoi am ales, am optat pentru acele cuvinte care se mai păstrează în diverse frazeologii care mai au legătură cu epoca noastră. Puține sunt cuvintele care au murit, ele se află într-un glosar de la sfârșitul romanului. Sunt cuvintele care au ieșit din limbă. Dar, pe de altă parte, nu sunt numai cuvintele din perioada fanariotă, ci exact acele cuvinte de a căror soartă sunt înduioșată, de pildă „zăvan” sau „muta”, toponime pe cale de a ieși din limbă, sunt pe moarte și, într-un fel, am vrut să atrag atenția asupra lor!

E.M.: *Vă mulțumesc!*

A consemnat Eduard Mihalcea

„În onoarea mea se vor trage salve de tun”

Poeta, prozatoarea și traducătoarea Nora Iuga a primit Ordinul Național „Pentru Merit”, în grad de Comandor, din partea Președinției României.

Interviu realizat de Angela Baciuc

A.B. „Parcă acum nu mai sunteți atât de înalt cum credeam”, ai spus adresându-te Președintelui României și el a râs, și cei din sala au râs. Dar era un protocol, l-ai pierdut pe undeva?

N.I. Recunosc că naturalețea mea este atât de necontrolată, încât dă buzna în Palat fără să bată la ușă. Adevărul este că Președintele „meu”, cum îl numesc, ori de câte ori îl văd pe ecranul televizorului, cu mâna pe inimă, când se intonează imnul țării, simt că este cel mai mare om pe care l-am văzut vreodată, singurul în stare să ridice această țară în dreptul ochilor săi pe care nu poți să nu-i crezi. Când m-am aflat alături de El, m-am simțit asemenea greierului pe care, după cum spune Kafka în corespondența sa, chinezii îl ridică în palmă până la nivelul propriilor ochi, înainte de cursa de „sprint”. Întrecerea greierilor e un sport tradițional în China, iar schimbul de priviri de la egal la egal, între om și greier, îi insuflă micului concurent forța învingătorului. Cu siguranță că alături de Klaus Werner Iohannis mi-am luat rolul în serios și am spus ce mi-a dictat greierul: „parcă acum nu mai sunteți atât de înalt”. Alături de el, de fapt, crescusem eu... (râde)

A.B. Medalia primită e coroană premiantului din clasa I sau titlul de „Doctor Honoris... Pauza”?

N.I. Știi foarte bine că prima ipoteză e exclusă. Ce sunt eu, pasăre Phonix, să-mi iau zborul din propria cenușă ca să mai ating Everestul? Dar, nici la „Doctor Honoris... Pauza”, crede-mă, nu aspir. Sunt conștientă că apelativul cu care mă onorează unii atât în ograda proprie, cât și pe Piața Occidentală – „la grande dame” e mai potrivit la o licitație cu exponate de panocicum și nicidecum cu un titlu olimpic (râde). Însă, Angela, nici acest „Doctor Honoris... Pauza” nu mă prinde atâta timp cât mai aud glasul acelei guri străine care vrea să fie auzit și de alții și tu, scriitorul, îi faci pe plac și îl scoți în lume, și rămâi greier până la moarte, imaginându-te într-o permanentă întrecere în care vrei să mai câștigi... Fostul Președinte al Republicii Federale Germania, Joachim Gauck, m-a răsfățat încă de anul trecut cu o Cruce de Merit în Grad de Cavaler pentru valoarea operei mele literare și pentru promovarea literaturii germane în lume. N-a trecut anul și, iată, Președintele Klaus Werner Iohannis mi-a acordat Ordinul de Cavaler în grad de Comandor! Cum să fi intrat în pauză, când sunt scoasă la rampă, nu pe afet de tun, ci între un mare om de stat, Klaus Iohannis, și

un mare artist, Ion Caramitru. În ziua mării mele confirmări, în care motorașul mi-a funcționat perfect, nici vorbă de pauză, telefoanele au zbârnăit non-stop în camera mea din Balta Albă. Multe de la cititori, cvasinecunoscuți, multe de la scriitori sau critici din Germania, Spania, Franța, Arizona, Canada... Foarte puține de la confrății mei din țară. Am aflat că evenimentul a fost difuzat cu deferența cuvenită pe multe posturi de televiziune. Din păcate, tocmai pe postul de știri „Realitatea”, unde credeam că mă pot relaxa, văzându-mi confirmate opiniile, cum mi se întâmplă de cele mai multe ori, am aflat că pentru onorabila comentatoare Lavinia Șandru, care s-a visat să fie actriță, dar semaforul ei s-a blocat pe roșu, păcat!, ne consideră și pe mine, dar mai ales pe actorul Ion Caramitru, care a atras ca nici un alt om de teatru atenția Occidentului asupra incontestabilei valori a teatrului românesc, niște rebuturi, când există atâția artiști geniali, ca marele Florin Piersic Senior, pe care Președintele „meu” nu s-a gândit, chipurile, să-l onoreze... Gracila Lavinia Șandru a uitat, pesemne, că marelui Florin Piersic i-a luat măsura, evident,

înaintea noastră. Noroc cu o doamnă avocat care participa la interesanta emisiune „culturală”. Doamna respectivă se pare că nu auzise nici domnia sa de Nora Iuga, dar reținuse numele meu oficial Eleonora Almosnino și mi-a acordat, pe loc, titlul de „mama emerită” a marelui balerin Tiberiu Jose Almosnino, ceea ce, trebuie să recunosc, m-a bucurat de o mie de ori mai mult decât „laudele” distinsei intelectuale Lavinia Șandru. Așadar, Angela dragă, să revenim la oile noastre. Îmi displace profund să mă laud cu realizările mele, dar, chiar dacă aș vrea, nu pot să concurez la categoria „Doctor Honoris... Pauza”, când cearceaful meu cred că nu mi-ar ajunge să-mi scriu pe el întregul curriculum vitae: 17 volume de versuri, nouă de proză, un volum de interviuri semnat Angela Baciuc, în jur de 36 de traduceri din limba germană, printre care trei premianți Nobel: Gunter Grass, Elfriede Jelinek, Herta Müller, care au obținut marele premiu după ce au fost traduși de mine. 16 volume apărute în Germania, Franța, Spania, Italia, Elveția, Slovenia, Polonia, America. Cinci premii ale Uniunii Scriitorilor din România, două ale Revistei „Cuvântul”, două ale Filialei București, un premiu acordat de Radio Cultural, premii ale revistelor Transilvania, Euphorion etc. Marele premiu Friedrich-Gundolf, oferit de Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung, 2008, Germania. Și acum, iată, am intrat în atenția Președinților, devenind Cavaler și Comandor! Cerul e foarte frumos când ai parte de Președinți care citesc.

A.B. 2017: 86 de ani, 1000 de riduri, premii pentru o carte între paranteze, La grande traductrice la Chur (Elveția) și joaca noastră de-a Dostoievski.

N. I. Vai, Angela, chiar vrei să-mi storci și ultimul strop de energie ca să mă constrângi să accept, cu orice preț, titlul de „Doctor Honoris... Pauza”. Parcă nu ne-am întrecut noi două în cursa de 100 de metri plat ca să realizăm un nou record la campionatul Național care va avea loc la Bookfest, unde vom obține

timpul cel mai bun în cursa de fond, „mai draguț decât Dostoievski”? Și când ne vom afla amândouă pe cea mai înaltă treaptă a podiumului, vom înălța blana de leu pe care o să ne-o pună la picioare Mister T.

A.B. Înainte de a te fotografia cu Președintele, te-ai fotografiat într-o ghenă de gunoi?

N.I. Chiar. Angela, de unde ți-ai procurat intuițiile astea care te fac să pătrunzi în borgiile cele mai ascunse ale unei foste femei irezistibile – na, că ți-am zis-o! Da, a venit Dirk, fotograful din Germania, tocmai la mine în Balta Albă, ca să mă fotografieze la ghenă, fiindcă unde e gunoiul mai mare, se-ncheagă umbra și pe umbră orice femeie e mai frumoasă, așa cum și pisicile, fără deosebire de vârstă, noaptea sunt negre. Am eu noroc mereu de fotografii care-mi imită personajele, sunt exotici și irezistibili, și exoftalmici, și cu idei culese de pe soldul stâng al lunii. Cu tine, pot vorbi așa, că înțelegi. Dar mie tot Tobias mi-a plăcut mai mult, că ne-a invitat la Bellu, pe Mircea Cărtărescu și pe mine, la o șuetă foto. Mircea a capitulat, eu am exultat de bucurie și Tobias m-a pozat de mână cu superba Doamnă cu Umbrela, toată de marmură, din creștet până în călcâie. Mie îmi place la cimitir, de asta și Angela – fii cuminte, că nu-i vorba de tine, e vorba de Angela M. care mi-a prorocit că în curând voi avea o mare bucurie când voi fi întinsă pe carul mortuar și în onoarea mea se vor trage salve de tun... păi, cum altfel? e tot ce mi-am dorit eu mai mult în această viață!

Treptele cărții

George LATEȘ

După o veritabilă Saga românească (*Timpuri involburate* – 5 volume), Benone Pușcă își surprinde cititorii printr-o nouă

carte în care memorialistica se focalizează pe o istorie a devenirii (Bildungsroman) fiului și tatălui, deopotrivă. Infuzia de lirism este inevitabilă, căci rememorând fapte și întâmplări, întipărite în memoria subiectivă a autorului, e greu de ocolit (nici n-ar fi potrivit) acel flux liric, adăugat în ani peste trăirea de moment și care, odată fixat în scris, capătă forma definitivă. Omul faptelor (Universitatea „Danubius” e una dintre acestea) e dublat de omul care scrie, realitatea fiind pentru el doar un pretext pentru ficțional. Dincolo de legătura intrinsecă dintre istoria în sine și istoria povestită e o instanță lirică pe care autorul ar vrea să și-o reprime, numai că această structură de profunzime răzbate dincolo de intenții și declarații chiar. Omul faptelor e un moralist intransigent, omul care scrie e un sentimental și de aceea recursul la memorie îl întărește și-l tulbură în același timp; e greu de stabilit o primordialitate a unei ipoteze, doar unghiul de abordare a scriiturii poate ierarhiza, cu doza implicită de subiectivitate.

Cartea de față (evident că nu ar fi ultima) a prins contur sub ochii noștri: o știm din faza când era doar o intenție, apoi am văzut cum, când cu răbdare, când cu grabă, capitolele ei prindeau contur, le-am urmărit în devenirea lor, chiar le-am comentat, pe unele dintre ele, cu autorul, iar după ce povestea a ajuns la zi am avut surpriza să văd Cartea în forma ei finală. Alături de autor, ne-am bucurat la vederea ei, precum se bucură tatăl și cei apropiați de venirea pe lume a unui nou născut. Soarta unei cărți e aidoma cu cea a unui prunc; e greu să-i prevezi devenirea, și-n același timp privești spre înapoi și-i conturezi un destin. *Habeat sua fata libelli*, obișnuiau să spună mânăitorii de condei latini, iar adevărul din gândirea lor a străbătut milenii până la noi și însoțesc protector această carte de suflet și de maximă responsabilitate morală. Autorul acestei cărți, ca de altfel și al celor precedente (vezi mai ales volumul *Reflecții și împliniri*) este un moralist ce se revendică din stirpea

Antichității greco-latine și cea a francezilor Montesquieu și Voltaire, iar dacă e să ne referim la contextul autohton, numele care ne vin în minte sunt cele ale lui Miron Costin și Titu Maiorescu. Poate că unii-alții vor spune că ne-am hazardat invocând astfel de vecinătăți, însă le-am cumpănit și le-am ales cu grijă. Cu Montesquieu are-n comun dubla ipostază de scriitor și jurist, cu Voltaire rolul jucat în schimbarea de regim politic. Ce-l apropie însă de Miron Costin, cel trecut prin sabie din ordinul lui Constantin Cantemir, undeva prin preajma Tecucilor, e similitudinea de soartă: în zilele tulburi ale lui decembrie 1989 a fost la câțiva centimetri de vârful de oțel al glonțului ce sta să plece din pistolul unui pigmeu politic, mult amețit de licorile tari pe care le-a înghițit o viață cu multă râvnă, alte merite neavând. De Titu Maiorescu îl apropie dubla ipostază de jurist și om de litere, inclusiv o similitudine de destin. Toate aceste vecinătăți ilustre nu le-am invocat drept criteriu al valorii, validate în timp, ci mai degrabă pentru a facilita lectura unui text scris cu inerente tente nostalgice, căci nu e ușor, nici binevenit întotdeauna, să recupereze dintr-o memorie, în parte subiectivă, căci colbul timpului se așterne nu doar peste lucruri, ci și peste fapte petrecute cândva, care nu mai sunt aceleași când le povestești. Preferăm verbul „a povesti” în locul lui „a evoca” sau „a relata” pentru că autorul are harul povestirii, are chiar plăcerea de a povesti și a re-povesti fapte și întâmplări la care a fost martor sau în care a fost chiar protagonist. Cel care se naște și crește la umbra munților nu are cum să nu fie pătruns de fiorul veșnic pe care cremenea și pădurea din preajmă ți le inoculează în suflet.

Dacă în cele de mai sus l-am avut în vedere pe autor, al cărui profil creator l-am schițat, integrându-l într-o familie de spirite, în cele de mai jos vom avea în vedere Cartea ca subiect și obiect al lecturii. A scrie o carte nu e la îndemâna oricui, căci aceasta nu vine din neant și nici nu-și găsește locul în paradisul bibliotecii fără să deschidă o nouă fereastră spre lume. Un dicton des citat, adesea însă cu ironia de rigoare, invocă o astfel de filiație: „Cărțile se scriu din cărți”. E în acesta un adevăr indubitabil, care însă reclamă nuanțări, tocmai pentru că nu e axiomă. Civilizația cărții își are întemeietorii ei, chiar se poate spune că e greu de conturat profilul lumilor care au marcat istoria fără cărți fondatoare. Ce ar fi fost civilizația sumero-babiloniană fără *Epopoea lui Ghilgameș*? Niște ruine ar fi iscat mirări și întrebări, dar nu la fel de multe precum tăblițele de lut pe care aceasta a fost

fixată. Multele milenii care au trecut de atunci, din momentul fixării ei în lutul ars, n-au alterat sensul întemeietor al acestei epopei, iar umanitatea de azi se poate oricând conecta la spiritul unei lumi apuse, dar al cărui mesaj e încă viu și tulburător. Povestea se repetă când e vorba de civilizația greacă al cărei cel mai tulburător mesaj se regăsește în *Iliada* și *Odiseea*. Câte ceva spun și Acropole, și Partenon, și Delphi, pretext de business cultural, mai mult însă contează cele două epopei homerice, scrise pe pergament și conservate astfel peste timp. Autorul lor e controversat, chiar dacă orbul

Benone Pușcă

Homer a intrat în legendar, textul însă a rămas ca un jalon fundamental al umanității, retradus și reeditat la intervale mai mari sau mai mici, cu aport cultural semnificativ, însă fără beneficiu financiar. Lectura acestora nu e la îndemâna oricui și poate că așa e și mai bine, însă cei care poposesc cu folos în lumea eroilor din *Cartea Pământului* și din *Cartea Mării* ies înnoilați din această tulburătoare întâlnire cu eroi din alte timpuri. Ne tulbură aceeași întrebare și-n legătură cu creștinismul, căci *Vechiul și Noul Testament* sunt cele care au transmis peste milenii mesajul christic mântuitor unei părți semnificative din populația Pământului. *Cartea Mesianică* și *Cartea Apocaliptică* sunt, până azi, temelia unei lumi, deopotrivă civilizatorie și spiritualizată. Între acestea e o legătură directă indubitabilă, în sensul că povestea Babilonului e una omniprezentă în Vechiul Testament, la fel cum *Iliada* și *Odiseea* sunt tiparul și modelul absolut pentru cele două părți ale Bibliei, numită și *Cartea Cărților*, tocmai pentru că a sintetizat spiritualități anterioare și le-a dat sens. Altfel zis, cărțile se scriu din cărți, dar are, dacă are cine s-o facă cu folos.

După ce-am poposit o vreme pe filele ultimei cărți a lui Benone Pușcă (*Destinul, ca o promisiune...*), ne-am pus întrebarea firească despre locul acesteia într-o bibliotecă imaginară, sintagmă prin care desemnăm cărțile citite și rânduite de cineva în propria memorie. Aveam nevoie s-o plasăm într-un raft virtual între alte cărți citite și asimilate, pentru că energia acestora să se transmită de la una la cealaltă. Fără a contesta posibilitatea altor vecinătăți ilustre, ne-am oprit la *Principele* de Machiavelli și la *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*. Unora li se va părea surprinzătoare această plasare între repere culturale indubitabile și de aceea suntem datori cu o explicație: accesul la o carte îl obții privind-o ca realitate fizică, fie ea și virtuală, deschizând-o însă,

treci de la obiect la subiect. Cele două părți/pagini care ți se arată privirilor reclamă o referință într-o parte și altele în cealaltă parte, ca să înțeleg ce-ți spune vocea interioară a autorului ce și-a dăruit gândurile în literele tiparului. Ce au în comun cele trei titluri pe care le-am invocat și le-am plasat în acest regal al lecturii e tocmai discursul despre putere și căile prin care aceasta poate fi dobândită, deținută și transmisă urmașilor ca model de viațuire într-o lume cu grade diferite de agresivitate de la o epocă la alta, dar niciodată lipsită de capcane. Principele renescentist gândește puterea din

perspectiva unei lumi a cruzimilor de tot felul, încât supraviețuirea nu e posibilă decât printr-o cruzime și mai mare. În cartea lui Neagoe Basarab, contextul valah e sensibil diferit de cel italian și-n consecință lupta pentru putere e mai puțin violentă, nu însă lipsită de pericole. Tatăl își sfătuiește fiul cum să supraviețuiască într-o lume instabilă, oferindu-i acestuia pilda experiențelor personale și câte ceva din înțelepciunea lumii. În fine, cartea ce-și face acum intrarea în imaginara bibliotecă a puterii înțelepte nu face excepție de la acest principiu pragmatic. Lecția puterii, în cazul de față al celui pe care ți-o dă dreptatea, munca și valoarea celui care are un țel în viață, devine una exemplară tocmai prin lipsa retorismului ce însoțește adesea discursul de gen.

În esența ei, *Destinul, ca o promisiune...* e o Carte a Tatălui, gândită ca o *Carte a Fiului*, care, la rândul lui, e părinte și are nevoie să-și înțeleagă rostul și rostuirea într-o lume mișcătoare, nelipsită de primejdii, dar și plină de oportunități. Tatăl e întâiul mântuitor de condei dintr-un neam care a gândit temeinicia lumii prin valori materiale. Fiul își urmează tatăl în slujirea condeului, iar această îndeletnicire își are suișurile și coborășurile ei, încât întemeierea primă poate fi, chiar este, o treaptă decisivă în acest urcuș sisific, a cărui culme o întrezărești, dar nu e sigur că-i vei aduce ofrandă bolnavului din care să-ți faci, eventual, soclu. Carte de căpătâi pentru fiu și pentru urmașii acestuia. *Destinul, ca o promisiune...* se constituie într-o experiență de lectură și de viață exemplară folositoare pentru oricine face un popas ființial între paginile ei. Pentru o mai bună înțelegere și prețuire, ne-am asumat acest demers glosator, atașament al cititorului care vede în carte un mod de a zidi o temeinicie și de a folosi această experiență cioplită în cuvinte pentru folos personal și pentru a fi împărtășită altora.

IOAN TUGEARU

„DANSUL, VISUL ȘI VIAȚA MEA”

ION HORUJENCO

Am avut șansa - nebănuită - să fiu student, acum câțiva ani, în cadrul Universității de Științe și Arte „Gheorghe Cristea” din București, la clasa unuia dintre cei mai mari coregrafi pe care i-a avut și îi are România, maestrul Ioan Tugearu. Pe cât de mare este statura profesională a domniei-sale, de imensă cunoașterea, competența în coregrafie, în dans, pe atât de mare este modestia, amabilitatea, respectul cu care îi trata pe studenții dumnealui. Sunt multe lucruri care țin de frumusețea, de tainele acestei nobile meserii și pe care domnul profesor Tugearu ni le-a împărtășit cu generozitate, cu bucurie, dincolo de programa de studiu.

Idea de a realiza un interviu cu una dintre stelele baletului european, cu unul dintre cei mai mari balerini ai anilor '70, am avut-o din această perioadă în care i-am fost student (unică pentru mine). N-am îndrăznit însă să-i împărtășesc domnului profesor proiectul meu. Sunt convins că nu m-ar fi refuzat, dar eram mult prea copleșit de personalitatea maestrului.

Anul trecut însă, într-o discuție telefonică, i-am povestit domnului Tugearu despre intenția mea legată de interviu, 10 întrebări la care să răspundă domnia-sa, în măsura timpului liber - puțin - pe care îl are. Nu numai că nu m-a refuzat, dar a fost chiar plăcut surprins de propunere. Din păcate, o problemă de sănătate destul de gravă - un accident la genunchi - nu i-a permis maestrului să dea răspuns întrebărilor mele. Am aflat apoi de la domnia-sa că, sub egida Centrului Național al Dansului, va vedea lumina tiparului cartea *O lume întreagă în fărâme*, cel de-al treilea volum biografic, coordonat de Liana Tugearu și cu o postfață de Monica Pillat (Editura Eikon, București), volum ce poartă titlul *Dansul - visul și viața mea*. Cartea, pe care mi-o va trimite bucuros (ceea ce s-a și întâmplat, împreună cu alte materiale coregrafice valoroase pentru mine) mă va putea ajuta să găsesc răspunsul la întrebările mele.

E greu să vorbești despre viața și profesia unui om, a unui artist de talia domnului Tugearu, chiar și în trei volume biografice, dar în răspunsurile la 10 întrebări câte îmi propusesem eu pentru interviu... Din bogăția de informații existente în volum am selectat însă suficiente date care mi-au transformat interviul propriu-zis într-o încercare - nu știu cât de izbutită, cititorii vor hotărî - de a prezenta o personalitate remarcabilă a baletului

românesc, a coregrafiei românești, pe care am avut șansa, onoarea, bucuria să o cunosc și să-i fiu student.

Astfel, așez sub ochii celor îndrăgostiți mai mult sau mai puțin de dans, cunoscători sau nu ai tainelor coregrafiei, acest material, ca un omagiu adus unui om pentru care dansul este „visul și viața sa”.

1. Despre primele întâlniri cu lumea dansului și începutul carierei

Dragostea pentru dans a lui Ion Tugearu a pornit de la tatăl său, Mihali Tugearu, născut în Munții Pindului din Grecia, și pe care fiul său îl privea cu admirație jucând la nunți dansuri tradiționale macedonene. Mai târziu, elev fiind, este convins de secretarul Școlii nr. 38 din București, Matei Cazan, să intre în echipa de dansuri populare a școlii, lucru pe care îl face cu mare plăcere. Tot profesorul Cazan îl îndrumă către Palatul Pionierilor, unde îl întâlnește pe domnul Iacob Brumăr, solist al ansamblului de dansuri al Ministerului de Interne. Acesta, uimit de pasiunea

micului dansator, îl invită la școala de balet a Ansamblului MI. Acesta este momentul crucial al vieții și carierei sale - după cum spune chiar domnul Tugearu. Aici o întâlnește pe „Doamna dansului românesc”, Floria Capsali, făcând cu aceasta, dar și cu Mitiță Dumitrescu, studii temeinice de balet. Drumul său a fost marcat și de alte personalități ale coregrafiei, precum Gelu Matei, Oleg Danovschi, Tilde Urseanu, Vasile Marcu.

Carierea de balerin o începe la Timișoara și o continuă la Constanța, apoi la Opera Națională din București, din 1962, din 1970 fiind prim-solist.

2. Folclorul românesc și influența sa asupra lucrărilor coregrafice ale maestrului

Floria Capsali, care a făcut parte din echipa de cercetători a lui Dimitrie Gusti, a fost - alături de Vera Proca Ciorța - „[...] una dintre puținele coregrafe capabile să pună în valoare bogăția folclorului românesc, remodelat în piese de recital și în spectacole de artă cultă.” Ultimului său elev, Ion Tugearu, i-a lăsat ca pe un testament dorința de a aduce în scenă dansul românesc. Cu dragoste și respect pentru folclor, maestrul Tugearu apelează deseori la această sursă de inspirație. Astfel, „Căciula”, „Coasa și foarfeca” sau „Floarea soarelui” sunt trei piese inspirate, care au făcut parte din spectacolul „Izvoare și rădăcini”, spectacol montat la Opera Națională București și închinat Floriei Capsali.

În 1990, montează la Compania Orion spectacolul „Puntea”, pe un colaj dintr-o suită de compozitori români, spectacol ce vorbește coregrafic despre „punțile” pe care le trece un om de-a lungul existenței sale (naștere, căsătorie, moarte).

„Omăgiu Mariei Tănase” este titlul unui alt spectacol, montat pe un colaj alcătuit din cântecele mării soliste. De asemenea, pe muzică de George Enescu și Theodor Rogalski, montează „Gura lumii”, balet modern, inspirat însă din esențele străvechiului folclor românesc. Mai semnează lucrări precum „Floarea soarelui” sau „Trei plus trei plus trei”.

„Dansul pe care îl creez - spunea maestrul Tugearu - ca și ființa mea, își are rădăcinile în pământul acestei țări”.

3. Despre activitatea în străinătate

Angajat pe o perioadă de doi ani la Teatrul din München (1972-1974). Pentru rolul din Bolero-ul lui Maurice Ravel, primește Premiul „Roza Münchenului”.

Invitat la Grand Théâtre din Bordeaux, va interpreta cu mare succes rolurile titulare din „Sebastian”, de Gian Carlo Menotti (1975), în coregrafia Mariei Santestevan și din „Othello”, de Jean Michel Damase

(1976), în coregrafia lui C.W. Skuratoff și Maria Santestevan. Au urmat apoi concertele din Bari - Italia. A fost angajat al Operei din Oslo, Norvegia (1983), la Teatro Lirico Arene di Verona (1984) și la Boara dance contemporaine din Bari, Italia (1985). A dansat astfel întreaga gamă de mari balete ce există în repertoriul unui teatru. În calitate de coregraf, pentru spectacolul „Îmblânzirea scorpiei”, pe un colaj din muzică de compozitori englezi, montat în 1988, primește o bursă în Anglia, oferită de Consiliul Britanic în 1989.

4. Despre plecarea din țară sau tentația occidentului

„- Ai putea pleca din țară ?

- Eu? Eu am avut contract pe 10 ani în Italia și... Nu. Nici dacă ar veni urgia urgiilor. Eu nu pot să respir în altă parte multă vreme. Crăp. Nu exist. [...] Cum să plec?

- Unii pleacă atunci când le intră disperarea în oase.

- Țara asta îmi este datoare și eu îi sunt dator. Da! Poate aici începe povestea despre iubirea neamului, despre respectul pământului!”

(Interviu realizat de Rodica Mandache în *Flacăra pentru minte, inimă și literatură*, iunie, 1990).

Nu cred că mai putem adăuga nimic aici referitor la patriotismul marelui coregraf român.

5. Despre coregrafia românească de după momentul 1989

În cazul Operei Române, după ce a preluat funcția de conducător al Baletului (1992), domnul Tugearu spunea:

„...în primul rând e o stare de *amorțeală*, cu explicații de altfel obiective. (De aproape trei ani, Opera Română nu mai avusese nicio premieră de balet, ajungând să aibă în jur de 70 de balerini, din peste 100 câți erau înainte de '89). Nu criza de talente rămâne stavila principală... Cred că de talente nu ducem lipsă, chiar dacă atât de mulți balerini sunt plecați în străinătate. Schimbul de generații ridică mari probleme ansamblului, avem pedagogi „risipiți” pe alte meleaguri (numai în Italia activează vreo 50 de profesori români de balet), școala de coregrafie are suficiente lacune (de exemplu s-au eliminate din programă Mazurca și Ceardașul); absolvenții liceului de coregrafie, ajunși pe scena Operei, trebuie să fie învățați de maestrul de balet lucruri elementare”.

„[...] lipsește o unitate de concepție a activității cotidiene, cu toate derivatele sale, de la disciplina studiului, la tehnica propriu-zisă a muncii „de laborator” cu dansatorul, de la relația cu liceul de coregrafie, la alcătuirea unei grupe de asistenți dintre balerini”.

Aceste aspecte se regăseau însă și în multe alte instituții de artă din țară, într-o măsură mai mare sau

mai mică, nu doar la Opera Română, pe lângă condițiile materiale precare, salarizarea proastă, lipsa titlaturii de coregraf din nomenclatorul de funcții din România, funcție obișnuită peste tot în lume.

6. Dacă există și lucruri bune, prezențe noi în coregrafia românească de după acest moment

În 1990, cu sprijinul lui Andrei Pleșu, ministrul culturii din acea perioadă, domnul Tugearu înființează Compania de balet modern „Orion“, prima companie de balet de stat, care funcționează pe lângă Centrul Național de Cultură „Tinerimea Română“. A condus-o până în 1992, când preia conducerea Sergiu Anghel. Aici a montat „Puntea“, „Simfonia pentru cei tineri“, „Theatrum Mundi“. În aceeași perioadă, ia ființă, de asemenea, Compania „Contemp“, condusă de Adina Cezar. În 2004, în calitate de consilier personal al Ministrului Culturii și Cultelor din România, a susținut înființarea Centrului Național al Dansului București, conceput pentru cele mai tinere generații și pentru dansul contemporan.

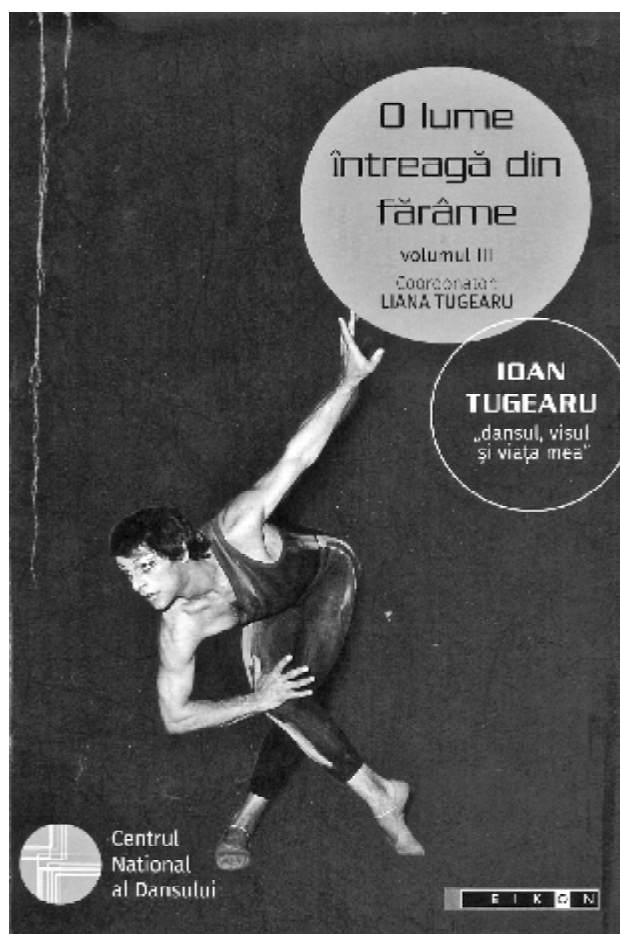
7. Despre cel mai greu moment din viață

Director și maestru de balet la Opera Română, domnul Tugearu este dat afară în toamna anului 1993, când la conducerea Operei se afla Eugenia Moldoveanu. Audiați împreună în Comisia de Cultură a Senatului, domnul Tugearu a primit asigurări că a fost o greșală și că va rămâne fără probleme în Operă. Lucrul acesta nu s-a întâmplat. Nu numai că nu a mai fost solicitat pentru proiectele Operei, dar i s-a și interzis - mai mult sau mai puțin voalat - accesul în incintă. După 30 de ani de lucru în sala de balet, era umilitor să faci o cerere pentru a avea acces în instituție. Mai mult decât atât, nu i s-a spus nici care e motivul eliminării sale. Să fie oare faptul că a fost unul dintre cei prezenți în Piața Universității? Nu se știe, dar dacă ar mai fi nevoie, ar mai merge o dată, după cum singur mărturisește.

8. Despre încrederea maestrului în coregrafii tineri și despre ce ar trebui să-i definească pe aceștia

„Coregraful Ion Tugearu, dublat de un pedagog cu activitate internațională, a știut întotdeauna să aducă în lumină tineri dansatori care și-au impus pe deplin personalitatea.“ (Raluca Ianegic, *Săptămâna culturală a Capitalei*, 4 nov. 1988)

„A avut o intuiție extraordinară față de talentele aflate la început de drum [...]. S-a apropiat de tânăra generație și a susținut artiștii tineri până la capăt, necondiționat, cu o uriașă deschidere și modestie [...]. Le-a încurajat tinerilor proiectele, visele, bătăliile“ (Marina Constantinescu, *România Literară*, martie, 2008).

I-a învățat pe tineri (dansatori sau coregrafi) un lucru definitoriu: pasiunea, dragostea permanentă și oarbă pentru dans - element important pentru orice artist autentic.

9. Despre ce presupune personalitatea unui artist

Interdisciplinaritatea este obligatorie. Atunci când dansezi, nu dai numai din picioare. Primul lucru de care te izbești este muzica. Apoi, într-o montare este vorba și de decoruri, problema de scenografie, culoare. Indiferent dacă ești balerin, cântăreț, pictor, sculptor, nu te poți limita numai la meserie, e imposibil [...]. Asta dacă vrei să faci artă cu majuscule.

10. Dacă nu ați fi devenit coregraf, ce altă profesie ați fi slujit cu aceeași credință și devotament?

Cititorii vor găsi răspunsul la această întrebare, pe care aș fi dorit să i-o adresez maestrului, doar citind ce scrie pe coperta acestui minunat volum: Ion Tugearu - *Dansul, visul și viața mea*.

Distins, în 2002, cu Ordinul Național în grad de Cavaler pentru creații memorabile în calitate de balerin și coregraf, Ion Tugearu constituie un capitol important în istoria baletului românesc și european.

Mihai VINTILĂ

Note de lector

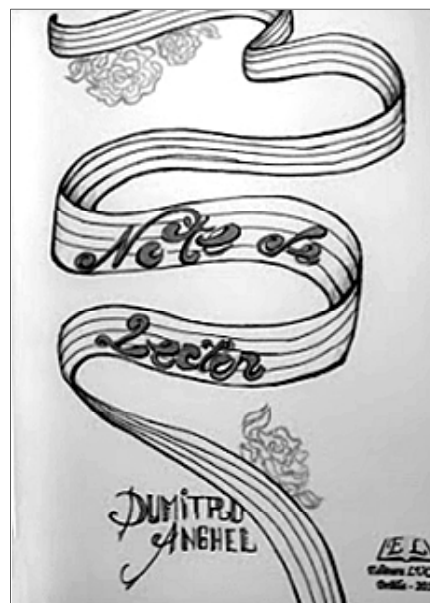
Dumitru Anghel crede că are vocația unui constructor. Dumnealui construiește cu migală recenzii și cronici de critică literară de întâmpinare, mânat doar de iubirea de cărți. Nu dorește premii, nu caută să fie criticul literar al zilei. Se mulțumește cu bucuria de a ști că prin cuvintele sale a putut să facă o carte prietenoasă pentru un cititor. Astfel, cititor cu cititor, carte după carte, a reușit să adune o impresionantă colecție de cronici literare. Este de-a dreptul uimitor cât poate citi și comenta acest iubitor de literatură. Îl socot de departe ca fiind cel mai generos și mai profesionist cititor din zona de sud est a României. Dumitru Anghel nu citește o carte, el o dezvăluie asemenea unui maestru bucătar care îndepărtează fiecare coajă a unei cepe pentru a ajunge la esență. Astfel face și domnul Anghel, numai că rețetele sale nu ne bucură papilele gustative, ci neuronii oboseți de atâta nesfârșită tranziție.

Am descoperit, ca să spun așa, rețeta domniei sale. În primul rând, citește integral. Este aparent banal să spun asta, dar uneori, dacă sunteți cititor feroce, ca dumnealui, nu poți să nu remarci că operele parcurse sunt inegale, unele bune, altele mai slabe. Îți trebuie deci o acribie literară pentru a parcurge unele lucrări. În general, știu că nu scrie despre cărțile pe care nu le găsește demne de a fi prezentate, dar sunt sigur că, uneori, mai întâlnește și pasaje care poate îl obosesc nu pentru că nu ar ști dumnealui să citească, ci pentru că, pur și simplu, unii autori scriu prost.

Ei bine, Dumitru Anghel nu se lasă, nu pentru el, ci pentru cărți. Crede cu tărie în imaginea completă a unei lucrări, indiferent dacă ea este

semnată de Nicolae Manolescu sau de un scriitor mai puțin cunoscut.

Afirmam că am descoperit rețeta lui Dumitru Anghel. O prezint succint, ca pe o descoperire demnă de urmat poate și de alții. Pornește cu citirea integrală a volumului pe care dorește să-l comenteze. Citirea nu este una simplă, ci uneori poticnită de notațiile pe care le face referitor la unele expresii, poezii, afirmații ale autorului pe care apoi se bazează construcția cronicii. Pune apoi, pentru ca cititorul să fie cucerit, și o mică introducere unde face o prezentare literară a scriitorului. Această găselniță practică de Dumitru Anghel face ca și cel mai necunoscut scriitor să aibă, prin intermediul acestei prezentări, o fărâmă de glorie literară. Nu insist asupra tehnicii de comentariu, dar vreau doar să punctez că scopul este de a îndemna la lectură, de a descoperi frumusețea literaturii,

de a face cititorul să caute cartea pentru a descoperi singur dacă Dumitru Anghel a văzut filonul de aur sau doar a dezvăluit, într-o formă atractivă, doar o delicioasă îmbucătură. Erudiția cronicilor semnate de acest critic literar nu ar fi completă dacă nu ar avea acea picătură de muzică. Ea se îmbină armonic pentru a crea o stare complexă. Astfel, prin comparație, de cele mai multe ori putem să și auzim ceea ce face ca simțurile noastre să fie profund asaltate de senzații. E un risc pe care Dumitru Anghel și-l asumă conștient, ca un bun cunoscător al muzicii clasice. De altfel, chiar debutul său literar l-a constituit o cronică muzicală din revista *Contemporanul*. Problema la care dumnealui pare a nu se fi gândit este aceea a afonilor muzicali și, uneori, printr-un paradox al sortii, astfel de persoane sunt devoalate și ca afoni literari.

Note de lector vine să construiască în aceeași

(continuare în pagina 27)

Mihaela Gudană

Ionel NECULA

După știința mea, poeta Mihaela Gudană se află la a treia ispravă livrescă și versurile ei din volumul de debut, **Locuiesc în tine**, au fost bine primite de critica literară. Între timp a mai publicat o carte documentară în care reconstituie destinul familiei Crissoveloni - bine înțelenită în toposul comunei Ghidigeni, unde autoarea îndeplinește, de mai multă vreme, funcția de bibliotecară comunală.

Am apreciat-o de la început și-am subliniat apăsător, la apariția volumului anterior, abilitățile sale lirice și prospețimea imaginilor cu care-și împănează discursul poetic. Am remarcat atunci că lirica sa se decontează, cu precădere, din clocotul sentimentului iubirii - materia primă dintotdeauna a poezilor - și constat că Erosul se află în același cadru privilegiat și în actualul volum, **Elegii albastre** (Editura Diaspora, Țițești, 2016).

În prefața cărții recente, Cristi Mercea subliniază și el, destul de apăsător, atotprezența înălțătorului sentiment de dragoste, patima mistuitoare care răscolește prin tectonica subiectivă și răzbate în versurile autoarei - ceea ce o plasează în galeria marilor poeți, de la Sapho și până în zilele noastre - care au ventilat acest simțământ, i-au conferit atributul de ferment al discursului liric și de liant glazurat al pasiunilor năvalnice.

Nu se dă-n vânt după modernitate, dimpotrivă, privită de departe și judecând după cum respectă canoanele clasice ale poeziei, cele care i-au asigurat dintotdeauna fluentă, armonie, muzicalitate și-au făcut-o declamatorie, am putea crede c-a rămas înfeudată într-o stilistică desuetă, vetustă, anacronică. Eroare însă. Modernitatea poeziei scrise de Mihaela Gudană are alte căi de afirmare și de relevanță lirică.

Pișicherul Amor nu mai umblă cu tolba încărcată cu săgeți și nu mai reclamă un topos anume ca să-și săgeteze victimele - o pajiște înflorită sau o margine de mare - victimele sunt alese după culoarea ochilor, după cum transformă imposibilul în posibil și după cum vibrează la fiecare

schimbare de anotimp.

*Cu tine simt răbdările pe creste,
Și fără tine întomnez mereu
Pe crengi de gânduri vară nu mai este
Cu tine-n zboruri nu mai este greu.
(Fel de toamnă)*

Există în poezia Mihaelei Gudană o gradare a sentimentelor, dar aceasta, gradarea, n-are nimic năzuros și nu mai depinde de capricii subiective, ci de felul cum vremuiește vremea, de succesiunea anotimpurilor. Nu trebuie să ne surprindă că există o concordanță deplină între intensitatea sentimentului și manifestările vremuirii. De altfel, concordanța dintre curgerea vremii și tensiunea imprimată sentimentului, dintre clepsidra anotimpurilor și intensitatea energiei afective, devine leit-motivul multora din poeziile sale. Fiecare anotimp și fiecare schimbare de vremeire imprimă îndrăgostiților alte semne de optimizare pasională.

*Azi nu mai știu dacă îmi este bine,
Când iarna asta iar ne-a dat binețe*

*A viscolit mai ieri pe noi, pe tine
Și ne-a acoperit iubirea cu absențe*

*Chiar muntele de vorbe vrea să tacă,
I s-au pierdut răbdările-n zăpezi
Și verdele din alb ce să mai facă?
I s-au ascuns privirile-n zăpezi.
Nici nu mai știu cum ești fără de mine,
Dacă mai ai albastru pentru mine
Am fost o iarnă cu zăpezi străine
Și doar un ultim viscol m-a învins.
(Ultimul viscol)*

Nu are un anotimp privilegiat, deși toamna pare să aibă o anumită pondere în economia imaginarului poetic procesat de autoare. Oricum, fiecare anotimp imprimă alte forme de izbăvire, lasă alte urme și reclamă altă perspectivă de evaluare a tensiunii afective.

*A cui e toamna? Întrebam aseară,
Călcând pe frunze multe, pe alei.
Venise vântul, singur - într-o doară
Să răvășească un parfum de tei.*

*Închis adânc în amintiri de-o vară,
Când numai ochiul cobora din cer,
Cu luna-n brațe, pentru prima oară,
Din care toamnă pot să te mai cer?
(Toamnă neștiută)*

De multe ori, anotimpul invocat este substituit printr-o caracteristică, printr-un element sub care se ascunde esența sau prin apelul la anumite senzații olfactive, vizuale sau gustative, care trimit, tot așa, la specificul fenomenului. *De azi, am să visez a muguri sau De azi am să gândesc a vară, sau Miroase-a iarnă și-a ninsoare nouă, sau Albastra zi privește-n ochi de iarnă.*

Rar mi s-a întâmplat în ultimii ani să citesc o poezie de dragoste așa de răscolitoare, de pătimașă și așa de bine așezată-n cadru erotic. Mihaela Gudană este, orice s-ar spune, o voce distinctă și bine ozonată în peisajul lirismului actual. Sunt convins că noua sa carte îi va aduce multe satisfacții, mulți fani și va convinge multă lume că este o poetă adevărată. Versurile sale au căzut peste peisajul liric românesc ca o rouă peste o pajiște ofilită pe care-o trezește la viață. Ar fi bine ca filiala Galați-Brăila a Uniunii Scriitorilor s-o propună pentru un premiu și să grăbească demersurile pentru a deveni colega noastră. O felicităm încă o dată și-i dorim un călduros bun venit în rândul scriitorilor.

(*urmare din pagina 25*)

NOTE DE LECTOR

direcție amintită mai sus. Coperta întâi, deși pare a fi o joacă de copil, este una cât de poate serioasă și este dedicată bunicului chiar de nepoata Irina Anghel care astfel arată că uneori așchia a doua poate fi mai aproape de un trunchi literar.

Volumul este structurat pe trei capitole mari. Astfel, primul este dedicat criticii și istoriei literare, al doilea abordează proza și teatrul, iar ultimul este al poeziei. Aceste capitole nu sunt egale și nici nu aveau cum să fie. Primele două sunt mult mai mici în comparație cu ultimul. O explicație ar fi și volumul cărților care apar. Avem în zilele noastre o inflație de poezie și deci chiar matematic dimensiunea este justificată.

Pledoaria pe care o face pentru recenzia de carte confirmă notațiile noastre despre obiectivul volumului. Trebuie să remarcăm observația autorului în ceea ce privește aplecarea sa mult mai atentă și cu un scop bine determinat făcută asupra debutanților. Ei, în opinia lui Dumitru Anghel, au cea mai mare nevoie de astfel de cronici, iar criticul nu este la prima încercare de acest fel.

Astăzi, când multe volume apar cu greșeli inimaginabile, este de-a dreptul îmbucurătoare calitatea acestuia, unde nu am găsit nici o literă greșită, nici o virgulă pusă aiurea. Era de așteptat asta pentru o carte a un critic literar, dar misterul s-a devoalat când am citit corectorul - doamna Silvia Anghel. Cum s-ar spune, un critic literar are nevoie de un *spate* mai critic ca el însuși.

Acest volum se alătură colecției de cărți reprezentative ale literaturii brăilene semnate de Dumitru Anghel. Nu vreau să dezvolt toate numele asupra căreia se apleacă pentru că unde ar mai fi farmecul citirii acestui volum dacă ai ști, ca scriitor, că ești prins în acest insectar. Totuși, pot da câteva nume așa, doar pentru a incita: brăileni precum Gheorghe Lupașcu, Jenică Chiriac, Ion Bălan, Lucia Pătrașcu, Alexandru Halupa, Vasile Mandric sau gălățeni precum Zanzir Ilie, Paul Sân-Petru, Ioan Toderiță sau cunoscuți autori precum Nicolae Manonescu sau Emilian Marcu. Indiferent de nume, cronicile sunt tratate cu aceeași seriozitate pe care vă las să o descoperiți singuri.

* Dumitru Anghel, *Note de lector*, Brăila, editura Lucas, 2016, 224 pagini.

Lucia Pătrașcu și Evantaiul albastru*

Ghiță NAZARE

Lucia Pătrașcu oferă cititorilor săi o nouă carte, *Evantaiul albastru*, o carte de suflet, de viață, o carte în care evocă oameni și întâmplări credibile, în cea mai mare parte din orașul nașterii sale, Brăila, „fecioară alintată”, urbe cu o formă geometrică de evantai, „așezată între sprânceana albită de soare a Bărăganului și apa răcoroasă și foșnitoare a Dunării”. Autoarea, cu bună știință, declarativ chiar, dezvăluie cititorilor „câțiva ani din viață”, „curățați de prăfuirea nemiloasă a timpului”, pentru a scoate la lumină „dulcea lor strălucire”. Personajele cărții, în fruntea cărora se află autoarea, și întâmplările evocate sunt firești, obișnuite, adesea comune, în care se pot regăsi, precum într-o oglindă, zeci și sute de mii de oameni în luptă cu viața, cu vremurile. În esență, este vorba de o carte autobiografică, de amintiri personale restituite publicului, reprezentând, adesea, un mesaj către contemporani.

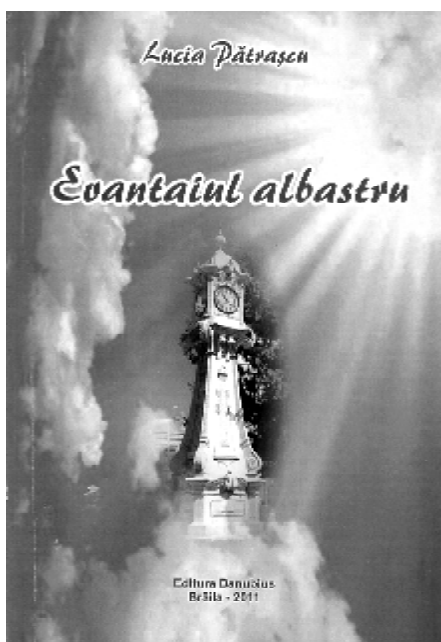
În cele peste 250 de pagini ale cărții sunt 22 de povestiri autobiografice, 17 povestiri despre „întâmplări reale, care m-au impresionat prin ineditul lor și prin amestecul de comic și de tragic” (p.135) și șase însemnări reprezentând „un fel de restitutie”. Povestindu-și anii vieții, într-un stil cursiv, atrăgător, antrenant, Lucia Pătrașcu întreabă, răspunde, meditează, se bucură, este fericită, se întristează, suferă, având convingerea că așa-i viața, că omul este sub vremuri, simte durerea determinată de sărăcie, dar nu se lamentează, este demnă, optimistă și încrezătoare în destinul ei. Nu regretă că și-a sacrificat o eventuală carieră profesională de succes pentru o dragoste curată, pentru familie, pentru copii.

Și-a trăit copilăria pe vatra războiului, a morții, a fricii și a foamei, dar cu speranță în suflet, cu încredere în binele fiecăruia, deci și al ei.

Povestirile Luciei Pătrașcu nu sunt spectaculoase, nu conțin subtilități, nu necesită interpretări, nu reprezintă ficțiuni, ci sunt construite din fapte concrete de viață, începută cu OU și terminate cu OF! Autoarea povestește despre vremurile în care „cei doi băieți... veneau în casă cu o foame tare nepotrivită cu starea de lipsuri în care se zbătea toată lumea”, care putea fi vremea războiului, a foamei sau a colectivizării (p.254), dar tot „viața ne-a ajutat să nu ne ofilim, să nu ne pierdem”.

Povestirile Luciei Pătrașcu sunt un omagiu adus Brăilei, *Evantaiul* din care a plecat și în care s-a întors de fiecare dată. De fapt, în semn de iubire eternă, autoarea își începe povestirile, aproape obsedant, cu Brăila, cu locurile ei comune și minunate, multe cu rezonanță istorică, cu străzile martore ale atâtor întâmplări, cu monumente care-i jalonează istoria, cu hârjoana copiilor, cu prăvăliile de odinioară, cu bălțile ei pline de pește, cu sălciile umbroase etc.

Titlurile povestirilor, în aparență banale, au o mare încărcătură faptică, emoțională. Din *O naștere...* aflăm că doi tineri ardeleni, Maria și Petru, părinții autoarei, s-au întâlnit și și-au unit destinele la... Brăila, după care tânărul tată a plecat la război, de unde s-a întors bolnav și, dintr-o altă povestire, ...*Și o moarte* aflăm că a zăcut în singurul pat pe care-l avea familia și a murit, probabil, de tuberculoză, fără ca măcar părinții lui din Ardeal să ajungă la înmormântare. Palidă consolare pentru moartea tatălui, copilul Lucica traversează munții, pentru a-și vedea întâia dată bunicii din partea tatălui, la Pianul de Jos, cu speranța că ar

putea scăpa și de sărăcie, de „galantarul” în care dormea. „Pe mine, nimic nu m-ar fi putut convinge să rămân acolo, fără mama” (*Priegie*, p.40) și s-a întors la Brăila, unde mama și-a redeschis firma „Vopsitorie și curățatorie chimică”.

Anii de școală, „petrecuți în schimbări de tot felul” (p.59), oferă alte subiecte de povestit, când aceeași sărăcie își arăta fața. Spre exemplu, povestește Lucia, iarna făcea schimb de ghete cu fratele Alexandru, dimineața le lua ea, iar după-amiaza el (p.60). După povestirile despre școală urmează, imediat, povestirea *La măritat*, în ciuda opoziției mamei. De-ale dragostei chioare, între o fragedă liceană la zi și un june la fără frecvență. După liceu și după însurătoare, tânărul soț își continuă studiile la București, întâlnirile dintre cei doi familisti având loc doar în vacanțele bărbatului.

Mai multe povestiri (*La Tecuci*, *La Zimnicea*, *La Alexandria*, *La Slatina*, *Înapoi la Evantai*) au ca subiect peregrinările tinerii familii prin mai multe orașe din țară, unde soțul își exercita cariera militară. Tecuciul rămâne însă un loc de tristă amintire pentru tinerii însurăței, pe care sărăcia nu-i părea: aveau locuință la bloc, două camere, dar dormeau pe „un pat cu saltea de paie”. După o scurtă perioadă bucureșteană, soțul Luciei este mutat cu serviciul la București, iar aceasta se întoarce la Brăila pentru nașterea primului copil. Stagiul de la Alexandria pare să aducă o viață mai bună pentru familia Pătrașcu, după 20 de ani de „turtoi, galantar și unica pereche de ghete” (p.125).

Dorul de Brăila devenea însă insuportabil., „nu poți uita, așa, cu una, cu două, locurile în care ai învățat că ești!” și „vine vremea întoarcerii!” Autoarea cărții, familia Pătrașcu, se întorcea ACASĂ, în Evantai, „la Dunărea aceasta, care a hrănit ca o mamă orașul Brăila”.

Lucia Pătrașcu își pune viața pe tavă, servind-o cititorilor cu generozitate, drept un exemplu ca atâtea altele, cu bune și cu mai puțin bune, cu întâmplări vesele și triste, făcând-o cu har, cu voluptate, aducând trecutul în prezent și oferind un semnal pentru viitor. Cartea Luciei Pătrașcu, scrisă cu sufletul pentru suflet, se citește ușor, poate fi un reper pentru ceea ce am fost, ce suntem și, mai ales, ce am vrea să fim. Și prin această carte, brăilenii își pot cunoaște trecutul, îl pot sărbători, îl pot transforma în prezent și în viitor.

* Lucia Pătrașcu, *Evantaiul albastru*, Editura Danubius, Brăila, 2011

SEMNAL

„ARMONII de TOAMNĂ” la început de primăvară!

Romanii afirmă că „Senectutea este virtutea vieții!” și, din respect pentru axioma înaintașilor noștri, semnalăm cu un respect filial apariția numărului 2 pe anul 2017 al revistei Asociației Casei de Ajutor Reciproc a Pensionarilor Galați – „Armonii de Toamnă”.

Evenimentul este rezultatul efortului intelectual al lui Ghiță Nazare (redactor șef) care a încheiat sub coordonarea sa un colectiv la fel de inimos compus din cunoscuții: Violeta Ionescu, Toader Buhăiescu, Amelian Chirilă, Coriolan Păunescu și Liliana Carmen Palade, toți sprijiniți de dl Ion Lucian Mehedinți - președinte în funcție a CARP Galați.

Sumarul revistei prezintă un interes deosebit, pornind de la tradiție – „O sută zece ani de Ajutor Reciproc la Galați” (Amelian Chirilă) până la cotidianul Galațiilor interbelice – „Metehne în Galații de altădată” (Marius Mitrof), cu fereastra de poezie a „Scrisorilor către un înger” a dnei Maria Dima (membră CARP Galați).

PREMII - PREMII - PREMII

În luna martie, elevii Școlii de Arte, clasa de Canto muzică ușoară (profesor Emilia Savu), din cadrul Centrului Cultural „Dunărea de Jos”, s-au întors cu importante premii de la concursurile din țară. Astfel, la Ploiești (18 martie), la Festivalul de muzică ușoară „Superstar de primăvară”, au obținut locurile I (Otilia Purcel) și II (Yasemin Biliktan) la categoria pop românesc și internațional, iar la Bârlad (25 martie), la concursul „Portativul Primăverii”, au cucerit următoarele premii: Bianca Miron - locul I - pop internațional, locul I - pop românesc și Trofeul „Belle Arti”, Iulian Hilerin - locul I - pop internațional, Locul I - pop românesc, Yasemin Biliktan - locul II - pop românesc, Mara Medeleanu - locul II - pop românesc, locul II - pop internațional și Trofeul „Music Factory”.

Verbele

Dumitru ANGHEL

Placheta de versuri *VERBELE*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2006, 100 de pagini, din Colecția „Opera Omnia” – „Poezie contemporană”, se remarcă „printr-o tehnoredactare și grafică de autor”, cu elemente de tipar din zona *pecetelor* și cu patina arhaică a *Curții Domnești* de altădată, pe un discurs tematic, stilizat în exces, pe o restructurare a imaginilor plastice, rezultate din experimente nonfigurative, dar cu o maximă purificare a formelor desenate riguros, în toate cele 12 capitole plastic-lirice, între spiritul raționalist și lirismul nedisimulat, pe o linie melodică de la Wagner la Stravinski, în care se cuprinde personalitatea poetului, plasticianului și muzicianului Bogdan Boeru.

De altfel, cam în același limbaj artistic multilateral – literar, plastic și muzical – se pare că s-a exprimat domnul Bogdan Boeru încă de la debutul editorial cu *Înfiorate, cele patru vânturi*, poezie, București, 1999; *Cântece păgâne*, poezie, 2002; *Nesfârșiri*, nuvele, 2003; toate trei la Editura „La maison d’editure AMB”, București; urmate de *Nocturna*, roman, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2005; *Ovidius altfel*, nuvele și poezie, Editura Muntenia – Constanța, 2009; *Farul Ospitalier*, nuvele, Editura Leda – Constanța, 2011; ambele împreună cu scriitorul Liviu Lungu; și *Cartea destinelor*, nuvele, Editura Tipo Moldova, Iași, 2015.

Volumul *Verbele* este structurat pe 12 capitole, nuanțate tot în afara procedeelelor-standard, în nota de originalitate... „belicoasă” a poetului, cu aerul unui abuz stilistic, dar cu un timbru autentic și ușor enigmatic prin imaginația febrilă, serioasă și burlescă, anxioasă și sarcastică; cu o terminologie împrumutată de pe coperta de titlu: Primul verb, Al doilea verb... până la Al doisprezecelea verb și cu tot atâtea *crochiuri* picturale, parcă și mai îndrăznețe în latura restructurării imaginii plastice; desigur în

ideea purității și frumuseții înțeleasă ca echilibru.

„VERB”, metaforă lexicală, dincolo de sensul primar sau de conotația gramaticală; cuvânt cu potențial semantic, pe care poetul, artistul plastic și muzicianul Bogdan Boeru îl... „exploatează” până la limita unor semnificații convingătoare cantonate în tematica poetică, melodic ideatică și de „spectacol” plastic-literar.

Primul verb, începe abrupt, fără niciun semnal de titlu, cu un poem „liber” de orice constrângeri

prozodice, doar *aluzii* timide de strofă, fără rimă, evident, dar poezie în stare pură, de ultimă generație, aparent *cuminte!*” din perspectiva unor reguli de ortografie tradițională, cu accent pe șoc emoțional și impresie artistică; o lirică doctă, cu impact în zona literaturii de contrast, cu senzații provocate deliberat și reacții la limita arbitrară a orizontului cultural al unui cititor foarte oarecare!? Echilibrul, posibil, poate veni dinspre un potențial risc de

comunicare, asumat de poetul Bogdan Boeru și cititorul de poezie, liber de opinie și în lipsa unor „punți de înțelegere”. Adică, o ideatică cu nuanțe provocatoare, între două alternative ale unui existențialism dual, la libera alegere și cu doar timide argumente de-o parte sau de alta: „Rădăcina se înfîgea adânc în Cer,/ .../ Făgăduită bine cuvântare,/ Promis leac pentru durerea...” (pag. 6); pe o reluare obsesivă, triplă: „...Dar copacul vieții era doar un trunchi/ Cu două rădăcini; era doar o apă,/ Iar frunza lui – o strângere de inimă” (pag. 6; pag. 7, I și II), asemeni cu ritualica melodică din „Bolero”, celebra partitură de Maurice Ravel, ca-ntr-o predică dintr-un amvon, și pravoslavnică, și habotnică, și atee: „Rădăcina se înfîgea adânc în Cub,/ Muncindu-se infernul să-l rupă/ Făgăduită binecuvântare,/ Promis leac pentru durerea/ Imaginii din spatele oglinzii/ O lume aspră ca un cer” (pag. 8), cu nuanțări de „aleluia!”

O lirică cu tentă religioasă, discursiv amplificată, între credință și tăgadă: „Între un ou de șarpe/ și un șarpe mort/ E atât de mică diferență,/ Încât mă

întreb/ De ce nu suntem nemuritori” („Ouroboros”, pag. 9), la limita împotrivirii din zona unei erezii aflată sub incidența intoleranței bigote a „arderii pe rugul” medieval: „Iar Tu, Doamne,/ Da, Tu, Bătrânul,/ Da, Tu, Perenul,/ Da, Tu, Zid și stâlp,/ Ai fi avut de îndurat/ Mai multe veșnicii” (Ibidem). La care aș adăuga valorile decorative din grafica acestui *Prim verb* (pag. 5), pentru simbolistica arborelui-tutelar, arborele-peșteră, copacul-sihăstrie și chilie de călugăr, cu un alt limbaj artistic, care să exprime universul spiritual poetic al versurilor.

Al doilea verb marchează prin crochiul plastic simboluri biblice și laice, Crucea și pietrele mortuare, dar și un profil biologic nedefinit, ca o impetuoasă afirmare a sensibilității plasticianului-poet Bogdan Boeru, pentru a prevala semnificațiile desenului spre sugestia lirică, vinovăția ancestrală a părinților biblici și tentația păcătoasă a neascultării: „...Și genunile tăinuiau forme ascunse în piatră,/ Ori oameni-gest, piei de șarpe” (pag. 14). Un existențialism dubitativ, tot la limita dintre Creație și Evoluție, imposibil de explicat în spațiul mărginirii umane: „Pământul încolțea pământ pretutindeni” („Biserica de pământ”, pag. 15) și evanghelică, ecumenică variantă biblică: „Curând, țărâna începu să nască oameni, Erau Adami și Eve cu aripi” (Ibidem).

Al treilea verb, cu desenul stilizat introductiv, cu două *Mâini*, din care doar una are formele robuste ale Zborului, cu energii profunde și vitale, reluate în versuri, de la simbolul malefic al Șarpelui, la grația Divină, asemeni acordurilor de echilibru din „Lacul lebedelor” de P.I. Ceikovski, pentru ca totul să evolueze spre o existență reală: „Ziua de ieri a fost o lebădă;/ Azi, o alta, mâine, o alta/ Și stoluri se înșiră mereu,/ Ca solzii unui șarpe”.

Iar poetul, resemnat, acceptă, se retrage în cochilia protectoare a Timpului tampon: „Eu nu îmi doream decât să fiu/ Umbra unei amintiri sau un dor” („Un septembrie...”, pag. 24).

Al patrulea verb, cu desenul unui Pegas stilizat, între *zbor* și *galop*, călăuzit de steaua Speranței, ca rodul unui drum spre sine, iar accentul mutându-se pe virtuțile textului liric: „Spre cer, un cer promis împietririi,/ Boltă a tuturor frunzelor,/ Era desenat câte un chip” (pag. 28), dar și un strigăt disperat pentru tot atâtea dilematice nedumeriri: „Se prăvăleau, stânci trecute sau viitoare,/ Sori vechi sau noi,/ Către pământ...” (Idem).

Cu o ritmică prozodică de *Colind* sau de *Baladă*, cu incantații liturgice de revoltă, de speranțe mereu irosite și de spaime nemeritate: „La vreme nesfântă/ A furtună de timp,/ Nisip răscoleau/ Și mi-l prăvăleau...” („Doină de timp”, pag. 29), o poezie programatică iscată din furtuni sufletești, pe melodica wagneriană a unui „Nibelungen Lied”, pe

care poetul-muzician Bogdan Boeru abia o poate stăpâni.

Al cincilea verb debutează cu un desen în care imaginile, cu o semnificativă ambiguitate cu datele lumii concrete, completează o lirică de inspirație religioasă cu nuanțele canonice ale unei răzvrătiri eretice și nu prea...; la limita absurdelor ardere pe Rugul necredințelor bigote, în ciuda asigurărilor, al unui *gir* pravoslavnic: „Lăsați copiii să vină la mine!”, „Sabie și nu pace aduc!”, „Tată! Sunt fiul întors. Îți sunt Fiul!”, „Ana! Caiafa! Ghetzimani! Golgotha!” („A doua venire”, pag. 36 și 37).

Al șaselea verb este deschis de o grafică unde decorativul capătă mai bogate încărcături lirice, între feminitatea absolută și o agresivitate protejată de o milostenie blândă, neputincios contestată, cu o simbolistică în afara tuturor regulilor, și plastică, și literar-lirică, din care rezultă doar neșansa și o încrâncenată năzuință recuperatorie; pentru ca, până la urmă, echilibrul să fie realizat prin așteptare și un compromis venit din adâncuri de milenii și de conștiințe purificatoare: „În cele din urmă, a venit primăvara/ Dar focurile de Paști, atât de îndepărtate,/ Încă mai căutau sceptre și chei/ Cu ochii lor demult pietrificați” („Un gând...”, pag. 49).

Al șaptelea verb, cu un *NUD*, aparent *cuminte*, dar cu adaosuri compoziționale, amintind de „*Autoportret în șapte degete*”, semnat de Marc Chagall, între absurd și accept convențional, pe tema lirică „a șarpelui tutelar” și a genezei Femeii eterne: „Împarte cu mine un șarpe, Șarpele,/ Sau o rodie, Rodia,/ Fruct sângeriului./ *Asemenea coastei născătoare*,/ Smulsă timpului” (pag. 52).

Al optulea verb, procesat în maniera inconfundabilă a domnului Bogdan Boeru, plasticianul, cu un original fond de impresii, care-i ordonează percepțiile lirice; un Pegas în flăcări și un Zeu al Pădurilor tutelar, stăpân pe forța regeneratoare, cu scânteia Fulgerului în mâna stângă, detașată de regnul vegetal; tematică lirică susținută de ecouri îndepărtate de Istoriei celebre, Legende nemuritoare, Troia, Itaca, Poseidon: „Calul în flăcări pe câmp alerga,/ Între cer și pământ, calul în flăcări,/ Asediat, ca o Troie umblătoare” („Legenda”, pag. 59), poezie cu simboluri din culturi și civilizații, care au marcat evoluția lumii civilizate de azi, pe care poetul modern și-o adjudecă orgolios: „Sub pielea mării se ascundeau rădăcini/ Și din toate izvorau pești către același trunchi” („Omul-copac”, pag. 60), și plusează, ca să nu mai existe niciun dubiu?!, cu cea mai... greu accesibilă formulă poetică, în afara oricăror reguli prozodice: „5317241251, 271811, 1851011... 521269!” („Inscripție bilingvă pe soclul statuii lui Pitagora”, pag. 61), fără comentarii!

(continuare în pagina 33)

Secretul Ioanei

Soneria insistentă a telefonului m-a făcut să sar din pat. Nu dormisem mai mult de două ore după

petrecerea anostă din clubul studentesc. Am făcut un efort uriaș pentru a atinge cu degetul ecranul samsungului lipicios ca un melc strivit în cochilie. Mi-am amintit că am vărsat pe el bere.

Ioana este moartă! îmi spuse o voce abia inteligibilă. *Au găsit-o pe trotuarul din fața turnului televiziunii.* Aș fi tunat și fulgerat o mie și una de înjurături, dar cuvintele mi-au sucombat în starea de semi-beție și somnolență acută. Da' bine măi, tâmpitule, asta e oră de făcut glume sinistre? Creierul debita cuvintele, dar din gură nu îmi ieșea nici un sunet. Oare așa se simt mușii? cu limba paralizată sub greutatea colosală a milioane de gânduri pe care nu le pot niciodată rosti? *Crina, ascultă, sunt eu, George! fratele Ioanei. Sunt în fața spitalului județean, am fost să identific...*

Un plâns isteric a înghițit glasul pretinsului George, așa că am închis telefonul. Eram convinsă că este doar o farsă sau poate că nici nu mă trezisem, mă aflam în unul din acele vise, vii precum un orgasm subliminal. Simțeam totuși un gust amar în cerul gurii, care nu se datora numai alcoolului. Îmi băusem azi-noapte banii de mâncare pentru o săptămână, ca să rezist în atmosfera îmbibată cu fum de țigară, muzică proastă și fițele colegilor mei.

M-am clătinat până la chiuveta aflată în fața camerei unde dormeam. Locuiam de aproape un an într-un modul cu două camere de câte cinci locuri, unite printr-un hol micuț la capetele căruia se aflau un duș și un wc. Erau condiții de lux față de cele din căminele de băieți, cu o singură baie pe fiecare palier. Am înghițit cât de multă apă a putut absorbi stomacul stafidit de băutură, oboseală și luni bune de conserve și supe instant. După ce m-am simțit suficient de trează, am sunat la ultimul număr salvat.

Ioana era moartă. Părinții ei nu aveau habar de adevărata dramă a fiicei lor. *Crina, te rog, nu le spune alor mei!* George era hotărât să păstreze secretul. Își dorea să nu păteze imaginea fetei perfecte pe care Ioana a întruchipat-o timp de

douăzeci de ani. *Nu doar victimele, ci și călăii pot fi colaterali. Tata ar fi omorât-o în bătaie dacă venea acasă cu burta la gură, fără promisiunea unei căsătorii. Nu știu dacă ar supraviețui sentimentului de vinovăție. Deja mă simt ca într-o nenorocită de telenovelă. Un sinucigaș într-o familie este deja prea mult.*

Cu o lună înainte, sora lui George, cea mai bună prietena a mea, făcuse un avort. Iubitul a părăsit-o imediat ce a aflat prețul unei clipe de neatenenție. Un copil de crescut i s-a părut o suma exorbitantă și imposibil de plătit pentru câteva luni de dragoste pasională. Nu s-au protejat niciodată. Ioana a avut încredere deplină în cel care i-a jurat că este iubirea vieții lui.

Amorezul însă abia trecuse de vârsta majoratului. Locuia cu mama lui în apartamentul care le-a rămas după divorțului părinților săi. Ceea ce naivele iubite considerau dragoste adevărată nu era decât imaginea de etern-proaspăt-îndrăgostit-până-peste-urechi. Cel care își țese cu abilitate în jurul tău firele irezistibile ale dependenței de tine. Își camuflează lipsurile într-un buchet de trandafiri roșii și își declamă devotamentul veșnic.

Ioana a mers singură la clinică, temându-se că aș putea să o conving să se răzgândească. La întoarcerea în campus a refuzat să urce în cameră. Nu ar fi putut privi în ochi nicio persoană cunoscută. M-a rugat să o aștept în grădina publică, în locul de unde admiram aproape zilnic du-te-vino-ul trenurilor. Clădirea veche a gării și peroanele se zăreau în spatele dealului acoperit de bălării. Aveau cimentul cariat de indolența vremii și a oamenilor. Păreau o uriașă mandibulă care mesteca, înghițea sau scuipa, ca o mașină de treierat grâul, destinele oamenilor.

Crina, tu te-ai urca într-un tren fără să cunoști destinația lui finală?

Hi-hi-hi, deja ne aflăm într-un asemenea tren.

Lasă, măi, filozofelile! Spune sincer, ai avea curaj?

Nu știu, Ioana. Poate dacă aș avea banii de bilet, oricare ar fi prețul acestuia... Poate aș îndrăzni să-mi provoc astfel soarta.

Știi, nu am simțit nicio durere fizică, datorită anesteziei. Am auzit însă totul. Femeile care nasc prin cezariană așteaptă cu nerăbdare și emoție primele sunete ale bebelușului. Eu m-am înfiorat de spaimă la fiecare scrâșnet al chiuretei. Doctorița mi-a

vorbit pe toată durata operației: aceasta a fost o mână, acesta a fost un picior, capul, ș.a.m.d. Dar eu nu auzeam decât bătăile inimii lui. Fiecare țesut extirpat era o inimă vie care chițâia isteric, ca un șoricel prins în capcană. Îmi doream ca acele inimi, umflate de frică, precum trupul unui înecat, să fi fost ale mele. Am ținut ochii închiși de la început până la sfârșit, dar imaginația mi-a substituit vederea. M-am simțit ca într-un film 3D proiectat pe ecranul de cinema. Eram un actor care își pierduse conștiința de sine și nu se mai putea întoarce în lumea reală.

Sala de așteptare era plină și atunci când am plecat. Erau foarte multe multe femei tinere, eleve de gimnaziu sau de liceu. Până astăzi am crezut că educația este suficient de puternică pentru a preveni crima. Am crezut că numai din ignoranță, din pervertirea conștiinței și din boli psihice se nasc omorurile. La ce mi-a folosit însă că am fost un copil-model, o eleva silitoare, o persoană întreagă la minte?

Ioana mi-a spus toate acestea printre șiroaie de lacrimi, sughituri, spasme și frisoane cauzate de durere. Nu am fost în stare să o întrerup de teamă să nu o scot din starea confesiunii. Eram convinsă că o durere împărtășită este pe jumătate vindecată. Dar suferința prietenei mele era de o adâncime pe care cuvintele nu o pot descrie. Un psiholog sau un preot ar fi văzut poate ceea ce eu nu puteam înțelege: disperarea declanșată de neputința de a se ierta pe sine.

A fost singura dată când mi-a povestit cele întâmplate, iar eu i-am respectat dorința de a încerca să uite. Nu mi-am închipuit nicio secundă că uitarea pe care Ioana o căuta se afla chiar în pământul din care, continua să creadă, Dumnezeu a creat întâiul om.

Înainte de a se arunca de la balconul restaurantului din turnul televiziunii, a scris un bilet. Posturile de televiziune și-au hrănit audiența cu el, așa cum viermii s-au hrănit câteva zile bune cu trupul prietenei mele.

Am citit biletul o singură dată. Dar el nu era pentru noi, cei vii. Ioana îl scrisese pentru copilul pe care spera că nu l-a surghiunit în locul unde spera ea să meargă; într-o inconsolabilă și eternă singurătate.

Raiul și iadul nu sunt deloc așa cum le descriu preoții. Cred acum că raiul este lăcașul sufletelor care nu au nimic să își ierte, iar iadul este al acelor care nu se pot ierta vreodata. În rai, toți morții trăiesc împreună, în deplină comuniune. În iad însă, fiecare este captiv în propria deznădejde, ca o insectă cristalizată în chihlimbar. Voi răscumpăra timpul și fericirea pe care ți le-am interzis pe pământ, cu regretul etern de a nu te fi ținut în brațe.

(continuare din pagina 31)

VERBELE

Al nouălea verb, cu o grafică incomodă, tot la limita-șoc, între idealul frumuseții feminine și spectrul scheletic al neființei, pe care o alătură preferinței tematice a poetului pentru Istoria de început, eroică și legendară, a omenirii: „Bătrânul Priam îmbătrânise încă și mai mult/ .../ Tot astfel făcuseră și cu Troia”, pe care „O abandonaseră la liziera istoriei,/ Goală de Ulise și de sens,/ Goală de Homer, ca de o lumină” („Privire contemporană asupra ruinelor cuvântului” (pag. 65).

Al zecelea verb, pe semnificațiile livrești ale unui desen cu trimitere la tainele CĂRȚILOR, cu versuri direcționate spre un orizont liric ecleziastic și ortodoxism manifest, în dangăt de clopot, cu o mișcare gravă, ritualică: „Verbul stătea ascuns/ În paginile unei Biblii/ Între cuvânt și cuvântare/ Dând rost rostirii/ .../ Între ape vechi/ Un Mesia al pâinii împărțite/ Însă transformat în Antichrist/ Cu fiecare pas pe Golgotha” (pag. 70), ca în stihurile blânde și cucernice ale „Psaltirii în versuri”, semnată de Mitropolitul-poet Dosoftei.

Al unsprezecelea verb este cel mai bine reprezentat capitol poetic, depășind standardul de trei-patru poeme, și cu cea mai agresivă grafică: o proiecție a feminității în ipostaze antagonice, cu un Ianus bicefal, un altfel de Ianus decât cel cu dublă identitate masculină, în intenția ca eternul feminin să surclaseze postura autoritară a bărbaților, în consens ideatic cu imaginea plastică, trei poeme notate cu cifre romane, pe o componentă ritualic-filosofică: „Un leagăn-bocet era pământul acela./ Fiica dorindu-și propria mamă să fie,/ Fiica dorindu-și propria mamă,/ Fiică îndelung dorindu-se/ Într-o erotică alchimie a întoarcerii/ Cu fața către sine” (I, pag. 76).

Al doisprezecelea și ultimul verb și cu o ultimă imagine plastică: mormântul și piatra mortuară, Crucea de granit și „Îngerul păzitor”, copilul-speranță, continuitate a vieții; și un singur poem, ca o litanie, ca un bocet fără orizont, dar și ca o Predică de Duminica Rusaliilor: „Iar pământul, seamăn lui Caiafa,/ Cu arbori goi își rupse în bucăți/ Haina de Lazăr însetată,/ Spre a-și clădi ferestre-n trup” (pag. 86).

„VERBELE”, o carte de-o originalitate îndrăznească, poziționată între cel puțin două componente artistice, *poezie și plastică*, semnată de un scriitor cu triplă personalitate - poet, pictor și muzician - și, deși nu-i cunosc prestațiile în domeniul muzical, sunt convins că tot în „*prestocantabile*” m-ar convinge.

VERGIL MATEI – EXPERIENȚELE LITERARE ALE UNUI GAZETAR

Asemenea unor iluștri confrați din tagma gazetărească, și nu putem trece cu vederea numele lui Geo Bogza, Vergil Matei se lasă ispitit de vraja cuvântului zămislior de artă, sublimând în esențe pure materia brută a notației fruste, gazetărești, prin subtile strategii de alchimie stilistică. În multe dintre însemnările sale de reporter încolțește mirabila sămânță a imaginarului creativ, cu veritabile descinderi în zona figurativă a expresiei metaforice.

Autorul volumului de proză scurtă „Acasă, la Fănuș”, (Editura „Edmunt”, 2014, 118 pagini) nu aparține explicit vreunui curent sau vreunei mode literare, fiind cunoscut pentru nonconformismul său în abordarea discreționară a canoanelor estetice, cu efect procustian asupra libertății de exprimare. În virtutea unui îndelung exercițiu jurnalistic, prozatorul își ia ca punct de lansare datele cotidianului, circumscris fragmentarului temporal, folosindu-le apoi selectiv, în urzeala narativă a textului epic, care abandonează pe parcursul evoluției sale o parte din magma superfluă a balastului informațional.

Structura eclectică a volumului reunește, la întâmplare, istorii și existențe umane individuale, cu puncte de convergență în ansamblul integrator al destinului unei colectivități umane, din satul Grădiștea, situat în inima Câmpiei Bărăganului, ce-și datorează faima marelui scriitor Fănuș Neagu. Pendulând între realitatea certificată documentar și ficționalitatea demersului artistic, schița, care împrumută titlul volumului „Acasă, la Fănuș”, este o emoționantă punere în scenă a unui mesaj tulburător despre vulnerabilitatea ființei umane, în raport cu infinitatea atotstăpânitoare a legilor naturii, percepute în coerența de ansamblu a ordinii universale. Așadar, acțiunea este plasată în satul de baștină al prozatorului, bântuit de spectrul amenințător al unei secete cumplite, despre care localnicii declară că repetă scenariul apocaliptic al anilor ‘46, când „tot așa țipa pământul”. O groază colosală pune stăpânire pe întreaga comunitate, contorsionând dramatic sensul existenței: „Îi vezi pe gradișteni, creștini privați de apă bună, ținând rând la apă, ca la moară la Șuțu. Unii cu butoai, alții cu bidoane sau cu alte ciuble se grăbesc să-și facă loc pe malul de beton turnat la picioarele fântânii. Din primele găleți scoase, oamenii își adapă mai întâi caii, după regula sfântă, apoi își ostoiesc și ei setea, doborâți după încă o zi de foc”.

În aceste condiții, nu e de mirare că receptarea fenomenului capătă evoluții

spectaculoase, cu glisări către grila imaginativ-speculativă a fabulosului folcloric de natură religioasă, iar setea devine un personaj omniprezent, insinuant și acaparant: „N-a plouat pe Gradiștea, e lumea rea, zic bătrânii. (...) Așa e când nu respecti sfânta duminică. Toate se usucă, de-i grâu ori porumb, pepeni sau arpagic, totul țipă de sete”. Relația om-natură, pusă obsedant sub incidența factorului perturbator al secetei, apare în pagini de-o frapantă originalitate, ce amintesc de proza lui D.R. Popescu, prin amplificarea halucinantă a imaginației: „O ploaie rece cu picături mari, mânată de un vânt naiv, răpăie prin parbrize. Ștergătorul găfâie lăsând să apară imagini de-o clipă. Avem senzația că ne aflăm în plină iarnă. Pentru o clipă numai, fiindcă tulpinile verzi de porumb contorsionate se văd răzbătând grotesc din câmpurile acoperite de mâl” („Un ceas la ora potopului”).

Așa cum notam în altă parte, Vergil Matei este un prozator hărăzit cu talent, iar scrierea sa bogat nuanțată acoperă o diversitate remarcabilă de tonalități și registre stilistice. Nuvela „Pește pe malul Bosforului” se înscrie într-o arie tematică total diferită de restul volumului, fiind inspirată dintr-o realitate tragi-comică a societății post-decembriste, și anume amorul tarifat, practicat de româncele noastre „pe malul Bosforului”, la porțile fostului Imperiu Otoman. Tonul glumeț și comicul de situație nu pot ascunde semnalul decepționant din subsidiarul mesajului, cu referire la lipsa de orizont și degradingolada morală a lumii din fostul lagăr socialist: „există în permanență o întrecere nevăzută, subterană, la nivelul trotuarului. Evident, o întrecere interminabilă din războiul asupra... turcilor. Se înregistrează la acesta, sub flamura minijupelor și a bichinilor, rusoaicele, ucrainencele, polonezele și româncele”.

Narațiunea, ce este contaminată pe alocuri de armonicele inflexiuni ale poemului în proză, de care nu este străin autorul, reverberează în tresăriri duioase de melancolie, la tectonica delicată a sufletului, îndrăgostit de viață, de lumină, de frumos: „Veneau floriile cu fete care umpleau ulița, grăbindu-se la băutul mărtișorului. Umblam desculți de dragul ierbii ce mustea sub tălpile noastre, ieșeam pe izlazul tivit cu bănuți albi, galbeni, sângerii, priveam în depărtare, sub pântecul orizontului, pădurea și dincolo de ea, mult mai departe, dealurile, ca niște vagoane de tren încremenite pe o linie închisă... Simt că-mi fulgeră prin suflet copilăria...”

Incontestabil, Vergil Matei și-a croit un drum propriu în literatură, cu toate ingredientele necesare succesului, din care nu lipsesc originalitatea, talentul și munca, de aceea, despre numele lui vom mai auzi, cu siguranță, mult timp de aici înainte.

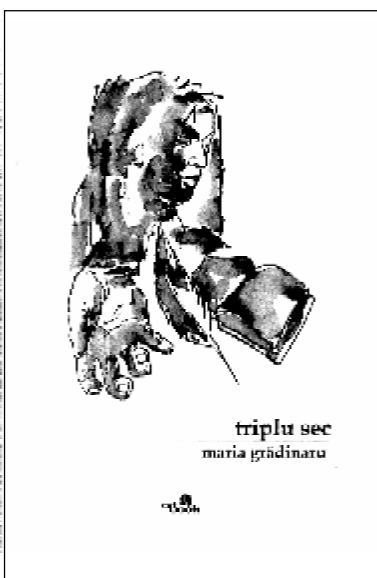
Un lirism maximalizant

Octavian MIHALCEA

Volumul de versuri al Mariei Grădinaru, *Triplu sec* (Art Book, Bacău, 2016), favorizează propensiunea spre aflarea unor filoane prin care idealurile pot fi apropiate. De aici decurg anumite concluzii cu valoarea învățămintelor, lirismul accentuând impactul acestora. Conotațiile maxime ne indică faptul că intențiile poetei Maria Grădinaru sunt foarte penetrante.

Întâlnim numeroase referiri la perioada juvenilă, semne ale elementului ascensional în sufletul creator. Foarte enigmatică se dovedește „sub coasta neumblată/ o crisalidă/ pe care am ținut cu tot dinadinsul să o readuc la viață” (*simbioză*). Un substrat metafizic evident stă la originea versurilor din *Triplu sec*. Poezia are toate valențele unui scut în calea solitudinii. Cuvântul comportă valențe superioare, favorizând propensiunea spre teme profunde, așa cum este, spre exemplu, procesul alchimizant prin care ia naștere lirismul. Ipostazele sunt diverse, uneori încărcate cu motive dramatice: „uneori mă regăsesc în haina străinului/ sfărâmând lacătul dintre lumi cu o privire/ peste care nici moartea nu poate trece fără să se întrebe/ dacă nu cumva s-a deghizat aiurea// oare dacă aș culege soarele cu mâna dreaptă/ și l-aș rostogoli pe propria cruce/ lumina și-ar putea păstra echilibrul” (*reverberație*). Nu lipsesc nici accentuatele pericole ale sufletului, coborâtor „ca un alpinist pe oglinzi/ până în buza iadului/ să culegă semnul îndoielii/ înainte ca acesta să fie rostit” (*intersecții*). Asemenea aventuri spirituale contribuie la o incitantă fază vizionară. Este aproape clamată hiperpasionanta aflare a spiritului poetic, plin de elocvență muzicalitate. Inima pulsează în ritmul dezirabilei eternități ideale. Cuvintele sunt investite cu abilități metamorfice, legătura amoroasă dintre parteneri putând fi inserată unei „poezii fără

drept de apel” (*decoupage*). Lumina și oglinda au parte de o relație specială, ceea ce determină multe puncte esențiale din cadrul acestei poezii. Putem spune că una dintre menirile poetei constă în identificarea intervalelor de plenitudine, propice expansiunii interiorului. Statura marilor creatori va persista mereu, așa cum se desprinde și din următoarea poezie: „frământăți argila cu tălpile goale/ fără frică stingi varul/

cu peria din năgară pictezi casei/ un brâu albastru de sărbătoare/ nu ai timp pentru povești/ ai întâlnire cu cerul/ fără să știi rețici/ moartea căprioarei” (*premoniție*). Un fluid hieratic învăluie atașanta ideatică propusă de Maria Grădinaru: „daruri sfinte/ îmi sunt gândurile cu care ating/ apropierea dintre noi/ miroase a botez din apa Iordanului/ a mir și smirnă curată/ aștern pe un drum/ răstignit de iubire” (*răscruce*). Este invocată libertatea planurilor superioare ale ființării, împreună cu mult așteptata ieșire din sine. Iubirea prezintă accentuate funcții revelatorii, pe un

drum marcat de valențele lirismului inalterabil. Irumperile vor fi așteptate cu pasiune, esențe inflamabile, promisiuni întru dezmarginite universuri. Prezența *poesiei* se recunoaște în toate straturile existenței, astfel încât totul presupune „forțe ineluctabile/ care afundă în tăcere/ o clipă interminabilă de iubire” (*gravitație*). Silențiozitatea este, de asemenea, introspectată spre a extrage acele răspunsuri care pot consona cu o natură poetică dăruită fluxurilor diafane. Aparent paradoxal, chiar din mijlocul asumatei tăceri pot izbucni efluviile unor binevenite vilegiaturi pe calea rafinementelor sufletești. Arta plastică a lui Alex Ivanov, ilustratorul volumului, consonează misterios cu versurile Mariei Grădinaru. Așezându-ne în raport direct cu forța următorului enunț liric: „clipa se dilată/ aglutinând lumile într-un unic respir” (*tandem*), putem situa întreaga desfășurare din *Triplu sec* sub semnul unei ideatici ce rezonază cu aura maximalizării.

Triin Soomets

Născută la 2 martie 1969, în Tallinn, Estonia. A obținut licența în filologia estoniană la Universitatea din Tartu. Membră a Uniunii Scriitorilor din Estonia din 1999. Volume de poezie - printre altele: *Sinine linn* (*Orașul albastru* - 1991), *Randmes unejanu* (*Sete în încheietura mâinii* - 1994), *Janu masinas* (*Sete în mașină* - 1994), *Vein* (*Curând* - 2000), *Hea ja kurja jutud* (*Povestiri despre bine și rău* - 2015), *Hulgakesed* (*Numere mici* - 2015), *Valitud omadused* (*Calități selectate* - 2016), *Targa ja rumala jutud* (*Povestiri despre înțelepciune și prostie* - 2017). În total, nu mai puțin de 16 volume, alte două fiind în pregătire. În traducere, un volum de poezie apărut în limba finlandeză, intitulat *Olemisen ompelet* (*Fibre de ființare* - 2016) În 2003-2004, compozitorul flamand Wim Hendricks a compus o piesă folosind poemele lui Soomets, intitulată *Only Darkness and Shadows* (*Doar întuneric și umbre*). Premii: Premiul pentru cea mai vie carte (revista de cultură *Sirp*, 2004); Premiul Juhaan Liiv (2000, 2009; nominalizată la același premiu în 2014, 2017) Premiul Memorial Ivan Ivask (2010); Nominalizată la Premiul Cultural al Republicii Estonia (2014); Premiul anual al Culturii din Estonia (2014); Salariu de stat pentru scriitori (2016-2018). Poeziile ei au apărut în 21 de limbi, printre care și română, inclusiv în antologia de poezie estoniană *Un cărăbuș sărută luna*, Editura Tracus Arte, București, 2014. Poezii ale lui Triin Soomets au apărut și în revista „Dunărea de Jos”. Ea a fost invitată să participe la lansarea antologiei sus-amintite în toamna anului 2015, împreună cu alți poeți estonieni și traducătoarea volumului, la Galați, de către regretatul manager al Centrului Cultural „Dunărea de Jos”, sculptorul Sergiu Dumitrescu. Ea a participat la mai multe festivaluri în România, inclusiv pe malurile Dunării: „Am scris cel puțin una dintre poeziile pe care vi le-am trimis direct în limba engleză în anii 2007-2008, visând la un poet îndrăgit și la Dunăre, după ce am fost la Galați în acei ani.” Este vorba de cea de-a doua poezie. Vă oferim și

*

river is not called river now
for I deceived it
water does not look like water
because I lied
stones change their shape
because I broke my word
the earth cracks the air suffocates
because I let it down
because I hurt it
for the river is not called river now
and water has lost its face
and stoned change shape
earth cracks air suffocates
and I will hurt them more

*

râu nu se numește râu acum
pentru că l-am înșelat
apa nu arată ca apa
pentru că am mințit
pietrele își schimbă forma
pentru că nu m-am ținut de cuvânt
pământul se crapă aerul se sufocă
pentru că le-am abandonat
pentru că le-am rănit
căci râul nu se numește râu acum
și apa și-a pierdut chipul
și pietrele își schimbă forma
pământul se crapă aerul se sufocă
și le voi mai răni

*

a drunk river
doesn't care for the banks
banks lead it anyway
slowly but surely
the hands of the banks are ruthless
they know
the river does not know
it is drunk desperate yielding
dreaming about ropes
tight ropes around its bed
that could stop its restlessness
tie me up
calm me down
render me motionless
this river must be drunk
crazy
or bored
looking for another way
it's a crime
I know
the river does not know
it's so yielding
that it ripples if I even think about it
it's not drunk
it's not a river
it is an instant
the reality
in restless virtuality
ropes strings knots are fluctuating
twisting around my wrists
around my ankles
it's so yielding
the hands of the banks
are so indifferent
they know
I do not

*

unui râu beat
nu-i pasă de maluri
malurile îl conduc oricum
încet dar sigur
mâinile malurilor sunt nemiloase
ele știu
râul nu știe
este beat disperat supus
visând la frânghii
frânghii strânse în jurul albiei sale
care ar putea să oprească neliniștea lui
să mă lege
să mă liniștească
să mă împingă-n nemișcare
acest râu trebuie că-i beat
nebun
sau plictisit
căutând o altă cale
este o crimă
știu
râul nu știe
că-i așa de supus
că se-ncrețește chiar când mă gândesc la el
nu-i beat
nu-i un râu
este o clipă
realitatea
în virtuală neodihnă
sfori corzi noduri unduindu-se
răsucindu-se pe încheieturile mele
pe gleznele mele
e-atât de supus râul
mâinile malurilor
atât de indiferente
ele știu
eu nu știu

traducere de Peter Sragher

Georgeta Muscă-Dană

Să cânte iubirea șoptită-ntr-o carte!

Nu-mi este azi teamă de glas ce se-aude
Din cruguri eterne, prin clopote ude.
Cu pasul tomnatic de ploaie mărunță,
Chemarea-mi pătrunde prin fibra cărunță.

Îmi frânge elanu-n privirea beteagă,
De firul de humă simțirea-mi dezleagă;
Prin viscolul vremii, arar mai aduce
Petale de nuferi spre maluri caduce.

Cu pana-n cerneală, cu verbu-ntr-o mână,
Nostalgice gânduri catrene îngână;
Dorințe trăi-vor dosite-n sintagme,
Lăsând printre rânduri cenușa din magme.

E timpul iertării, nimic nu se-amână,
Durerea-i apusă... uitată-n țărână...
Din pomul cu roade poți, Doamne, să scuturi
Și drumul sfârșească prin treceri de fluturi.

Când îngerul serii de voi mă desparte,
Să cânte iubirea șoptită-ntr-o carte!
Tihnită-mi suflare spre ceruri s-apeuce,
Iar versul meu ultim rămână pe cruce!

Din ce culori te-ai întrupat, femeie?

În care primăvară ai înflorit, femeie,
Și care ape-n murmur te-au învățat rostirea?
Din ce culori divine, rânzându-n curcubeie,
Ți-ai împletit hamacul ce-ți leagănă trăirea?

Din ce vibrații blânde, ascunse în asceze,
Te-ai întrupat izbândă ce ai trezit uimirea?
S-a oferit lumina în zori să te boteze
Și-n valurile-albastre ți-ai limpezit privirea.

În pântecul clepsidrei ai ținuit secunde
Ce ți-au semnat ivirea cu lacrima virgină.
Ai răscolit mistere cu șoaptele-ți rotunde
Și-ai netezit cărarea spre trecerea-ți blajină.

Cu mângâieri de nimfă, născute-ntr-o scânteie,
Mi-ai propulsat simțirea pe neștiute sfere.
Pe care braț al stării te-ai furișat, femeie,
Și m-ai chemat în gândul ce-a îndrăznit să spere?

Te-ai cuibărit în taină la porțile iubirii
Și-ai revărsat cuvinte - metafore-n condeie;
Înfăptuind nuntirea în miezul împlinirii,
Dorință, zbor și tihnă mi-ai devenit, femeie!

În extazul regăsirii

Cu privirea către ceruri stai cuminte pe divan
Și-nvelești în reverie gândul ce-a trudit în van.
Pe sub norii de mătase, prinși în foșnet ireal,
Se prelinge-o rază fină peste coapsa unui deal.

Dus de valul căutării, bei căldura din amurg
Și culorile, prin vene, ca o rugăciune curg.
Dezgolit de vechi dorințe care-n timp te-au colindat,
Din secretele nocturne afli cât îți este dat.

Nu mai ceri nimic din toate ce credeai că au un rost,
În extazul regăsirii doar credința-i adăpost.
Treci prin pajiștea uitării și prin glas de flori auzi
Cum imploră fericirea ca în suflet s-o incluzi.

Noaptea o arunci pe ape, frânghi ispitele din mers,
Când pricepi că rugăciunea e-o rotiță-n Univers.

Pe strunele iubirii cânt

Ascult chemarea din abside...
Nu mai suspin, nu mă frământ
Și-n calea care se deschide
Pe strunele iubirii cânt.

Dorințe-abia întrevăzute
Din pumnii zorilor culeg,
Nuanțe sacre, neștiute,
Încep ușor să le dezleg.

Ies din desișul neputinței
Cu gândul ferm și pas întins,
Iar prin altarele credinței
Simt mângâieri de necuprins.

Înscris la școala împlinirii,
Cunosc noi sensuri de a fi;
Pășind pe pragul fericirii,
Conjug doar verbul a iubi.

Cu firea-n plină înflorire,
Cu hotărârea la oblânc,
Adun seninul în rostire
Și-n slove caut mai adânc.

În sfera-n care doar lumina
Îmi este hrană și veșmânt,
Aflându-i vieții rădăcina,
Pe strunele iubirii cânt.

Panait Cerna

Iisus

Ai fost un om și-ai pățimit ca dânsul...
Un Dumnezeu - cum te credeau părinții -
Plutește-n veci deasupra suferinții:
El nu ne poate înțelege plânsul.

Pe Dumnezeu de l-am vedea în cuie,
Cu pieptul plin de lănci, cu pieptul supt,
Am spune că-i un joc dar jertfă nu e:
El din ființa lui nimic n-a rupt.

Dar Tu ai sângerat pe negre căi.
Supt umilinți ce nu le știe cerul;
Tu ai gemut, când te pătrunse fierul,
De-au tremurat și ucigașii tăi.

Și ochii tăi cei blânzi se înnoptară,
Și gura ta sa-nvinețit de chin,
Și duhul tău, ce nu putea să moară,
A smuls din trup suspin după suspin.

Un om, un om, prin patimile tale!
Și totuși, cât de sus, lumina mea,
Te-a înălțat răbdarea sfântă-a ta!
De mila ta, la glasul tău de jale,

Să se deștepte morți de mii de vremi
Și-adâncul lumii să se înfioare,
Iar Tu - să ai privirea iertătoare,
Un om să fii - și tot să nu blestemi!...

Cum au putut să steie laolaltă
Atâta chin și-atâta bunătate?
Se rătăcește mîntea și nu poate
Să te urmeze-n lumea ta înaltă...
*

Al nostru ești: al celor slabi și goi -
Pământ ți-e trupul și-n pământ se-ascunde,
Dar umbra ta rămase printre noi
Și inima-mi te simte orișunde.

De sufletul ce-a întâlnit mizerii
Și cu obolul său le-a vindecat,
Te-apropii lin, prin negura tăcerii,
Și strângi în taină mâna care-a dat;

Apostolului răsplătit cu ură,
Tu-i spui: Mergi, nu ești singur în durere!
Și gura ți-o-nfrățești cu sfânta gură
Ce-a semănat nădejdi și mângâiere;

De cel ce geme, neputând să moară,
Apropii cupa liniștii de veci;
Mereu sporește-a inimii comoară
Și drum de zâmbet lași pe unde treci...

Al nostru ești! Ce ochi văzu vr'odată
Că te-ai suit la cer, purtat de nori?
Ce gând nebun zvârli această pată,
Pe cel mai mare dintre visători?

Putut-a oare sufletu-ți să fugă
La cei senini și fericiți din cer,
Când jos, prin murmure de chin și rugă,
Atâtea brațe tremură și-l cer?

Nu, nu! Ale Golgotei reci piroane
Nu te-au lipit atât de strâns pe lemn,
Cât te-a legat de-acest pământ nedemn
Nemărginirea rănilor umane.

Atâta timp cât lutul n-o să crească
Copii asemeni chipului tău sfânt;
Atâta timp cât liniștea cerească
Nu se coboară-n inimi pe pământ;

Cât timp nu vezi aieve tot ce sameni,
Și ochii toți de plâns n-or fi deșerti,
Atât de mult Tu, cel născut din oameni,
Va trebui să mângâi și să ierți;

Atât de mult vei auzi jelire
Și rana ta va sângera mereu -
Îmblânzitor de oameni prin iubire,
Tu ți-ai ales destinul cel mai greu!

...Dar, când vei smulge-ntreaga omenire
Din somnul lung al greului răbdat,
Când nu va fi nici chin, nici rătăcire,
Atunce tu zâmbi-vei împăcat;

Atunce numai îngerul hodinii
Va coborî supt ochiu-ți înțelept:
Îți va culege de pe frunte spinii
Și-ți va închide rănilor din piept.

Hristos a înviat!

Istoria Sfintei noastre Biserici Creștine este presărată cu multe jertfe. Până în momentul în care sfânta icoană s-a arătat mângâietoarea, fost-a multă suferință. Aceasta o datorăm împăratului Constantin VI (780-797) și mamei sale Irina, mai precis, după Sinodul VII ecumenic de la Niceea Bitiniei (24 septembrie – 15 octombrie 787), când se va restabili cinstirea sfințelor icoane. Și cum acest moment istoric se cuvine evocat cu evlavie și recunoștință, Biserica Ortodoxă Română a decis ca Anul 2017 să fie considerat *Anul omagial al sfințelor icoane, al iconarilor și al pictorilor bisericești*. Și în acest context avem convingerea că sfințele sărbători de Paști de anul acesta, în mod cert, au o vibrație aparte. Întru cinstirea Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, am selectat un mic buchet de versuri culese din presa timpului, cu o mențiune specială – omagiu înaintașilor noștri, fii din vatra veche covurluiiană din zorii secolului al XX-lea.

Icoana

S-au îmbrăcat în strai de sărbătoare
Și părul și l-au uns cu untdelemn.
Au pasul ritmic, mândru și solemn,
Iar ochii mari, scânteietori de soare.

Sunt ultimele raze, o cascadă
În care toată toamna s-a topit,
Cu aur, jar și chilimbar: un mit
Cântat de un Homer într-o Eladă.

Și trec, și trec în rânduri Dumnezeii,
Vorbesc tăcând și totuși se-nțeleg.
Îl caut pe Al Meu, să mi-L culeg,
Prin umbre și frunzișurile-aleii...
S-a înnoptat, vin nouri, bate vântul,
E scris pe cer doar un cuvânt: CUVÂNTUL.

Constantin Narly

Crucea

Tu paza lumii ești și-ai fost
Simbol al veșnicei vieți,
Căci numai tu poți lămurii
Frumusețea negrei noastre ceți!

Tu ca un stâlp de foc rășai
În noaptea lumii pe pământ
Și toți ascultă glasul tău:
Cei vii, cât și cei din mormânt!

Pr. Teodor Iordache

La schit

Bate clopotul la schit
Cu un glas abia șoptit
Ca o rugă, ca un plâns
Și-n biserică s-au strâns
Umbrele cu port cernit
Bate clopotul la schit.

Sună bolțile de cânt
Aplecată la pământ
O mireasă-a lui Hristos
Face crucea cuvios
Iar în jur, în locul sfânt
Sună bolțile de cânt.

Maică, cu obraji de crini,
Ochii ți-s de lacrimi plini.

Margareta Isbășoiu

Psalm

Întoarce, Doamne, fața Ta spre mine
Să-mi fie iarăși zilele senine

Și cu isop stropește-mă, Părinte,
Să-mi luminezi și duh, și trup, și minte.

Ca roua milei sufletul mi-l spală,
Desferecă-l din spaimă și sfială.

Îmi iartă drumul strâmb și ocolit
Și-ndură-Te spre duhul meu smerit,

Să-nalț spre slăvi cuvânt de bucurie
Deschide gura mea: Osana Ție!

Cornelia Buzdugan-Hașeganu

Hristos a înviat

Sub cupola de veacuri
Azi clopotele tainic cântă
Biruința sfântă
<Hristos a înviat!>
Smerite gânduri
Pășesc pe drumuri mărturie
Scriptura iubirii
Deschide a cerului strălucite stihuri.
Și îngenuncheat sărut în tăcere
Însemnarea celtuită pentru noi
Cu sânge, cuie și fiere.
Suprema răscumpărare
Pe creștetul Golgotei s-a plinit
Christ de-a pururi ne-a mântuit
Și ne-a deschis drum spre infinit.
Învieră – crăiasa minunilor
Și-a despletit lumina
Peste genuni și bezne, și lut
Minunea de limbi netălmăcită
Din putregai a înflorit viața
Și din pulbere a încheat tăria.
Lumina învierii străfulgeră goana de veacuri.
Și luminează tuturor
Văzduh și pământ
Se'nvăluie în bucurie
Și inimile cântă
Nădejdea sfântă <Hristos a înviat!>
Săraci și bogați
Veniți și mâini calde de frați
La altar vă împlețiți
Căci pentru noi toți cu adevărat
<Hristos a înviat!>
Sub cupole de veacuri
Azi clopotele cântă
Bucuria sfântă
<Hristos a înviat!>

Dem. Sârbu – Berești

Paștile

Peste sat,
Clopote bat,
Hristos a Înviat!

Surâs de soare
Parfum de tămâioare
Zumzet de vioare.

Albe melodii,
Fior de bucurii,
Joc sprințar de copii.

Se închină,
Îngeri de lumină
Pe zăriștea senină.

Ulițele-n sat,
De vuiet străbat
Hristos a Înviat!

Gândacii pământului
Amintesc omului
De învierea Domnului.

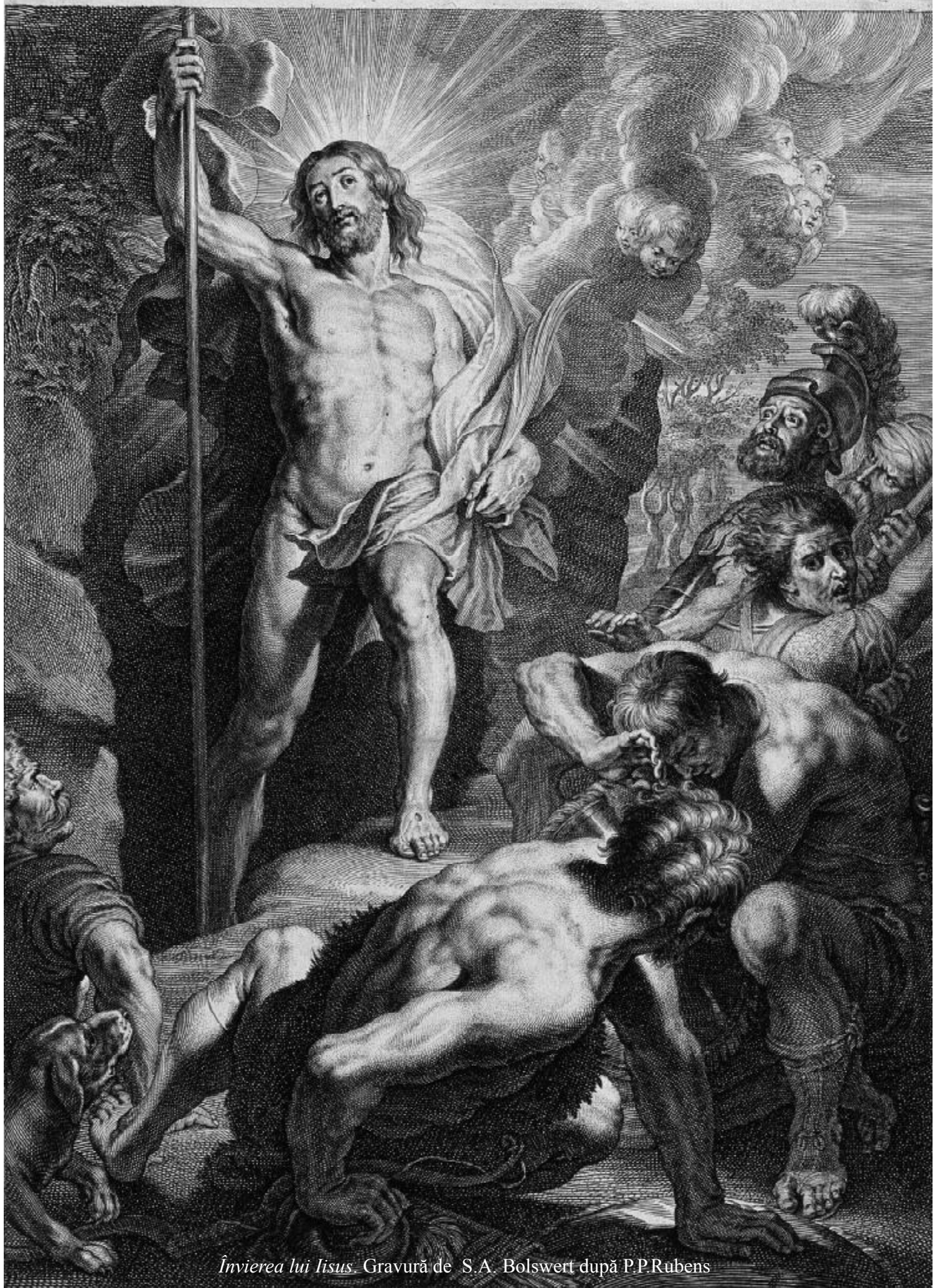
Flori de cais,
Leagăne de vis,
Sufletul larg deschis.

Sălcii-n lac,
S-au gătit posac
În rochii de cozonac.

Cuvinte de mătasă,
Port veste aleasă,
În lume credincioasă.

Hristos a Înviat!
Și clopote bat,
Lumină peste sat!

Dem. Sârbu – Berești

Învierea lui Iisus. Gravură de S.A. Bolswert după P.P. Rubens

F. Tindt. Holste. grav.
1 a. Belgica. An. 1700.

CHRISTVS RESVRGENS EX MORTVIS IAM NON MORITVR. ad Rom. 4.
Iuxta prototypum depictum a P. Paulo Rubenio, quod videre est in Ecclesia

Anno 1700. prodest Regis

George Sion (1822-1892)

Cum a fost perceput de istoria literaturii și enciclopedii

Radu MOȚOC

O personalitate demnă de a fi amintită și analizată într-o perioadă de frământări politice, revoluții, consolidarea statului, dar și o evoluție spectaculoasă a vieții culturale din România, este **George Sion**. Viziunea criticilor literari, dar și modul cum a fost perceput și menționat în enciclopediile românești, constituie tema acestui modest studiu, care respectă și o anumită cronologie a documentelor analizate. De ce o cronologie? Pentru că este interesant modul cum a evoluat percepția acestui remarcabil boier moldovean într-o perioadă de peste 120 de ani.

Nu vom cădea în păcatul disputelor literare între cercurile culturale intelectuale bucureștene și ardelene, reprezentate de B.P. Hașdeu, V.A. Urechia, Al. Macedonski și A. Densușianu și cercul *Junimiștilor* din Iași, reprezentat de Titu Maiorescu și P.P. Carp. În această dispută literară a fost prins și **George Sion** care, cu multă eleganță, nu a reacționat public la articolul semnat de Maiorescu: „Beția de cuvinte”, în anul 1873. Pe bună dreptate, A. Densușianu se ridica contra *junimiștilor* care „Aruncau anatema asupra subiectelor istorice, a sentimentelor și tendințelor naționale, atacând poeți ca Sion și mai ales pe Andrei Mureșanu”¹.

Punctul de vedere al fiecărui critic literar depinde de perioada când a fost scris, și mai ales de atmosfera intelectuală percepută de acesta într-o conjunctură istorică, în care elemente precum invidia succesului, interese de grup, evoluția literaturii române și, nu în ultimul rând, capacitatea onestă a criticului de a cuprinde întreaga operă a unui scriitor analizat. Un bun exemplu de percepție sub acest aspect îl reprezintă modul cum Nicolae Iorga analizează actul de creație al lui Vasile Alecsandri. Regăsim în această descriere toate elementele mai sus menționate, care ne determină să nu le reproducem din respect pentru marele istoric care a fost N. Iorga².

I. Pentru a înțelege dificultățile de redactare ale unui dicționar cu personalități contemporane la sfârșitul secolului al XIX-lea, cel mai bun exemplu îl constă „mărturisirea” lui **Dimitrie R. Rosetti**, care și-a propus în anul 1894 să pună la dispoziția cititorului **Dicționarul Contemporanilor**. Autorul acestui dicționar mărturisește în „Precuvântare” faptul că în anul 1894: „Mă găseam într-un local public, la o masă cu un tânăr licențiat în drept, cu o cultură generală destul de întinsă și care mă ruga tocmai să înserez într-un ziar, conform obiceiului, că a trecut cu mare succes teza sa de licență. La aceeași masă cu noi, era alt tânăr cu bacalaureat. Pe când licențiatul se lăuda cu izbânzile sale universitare, intră în localul public

un medic militar cu trei trese la chipiu. Bacalaureatul se scoală, salută respectuos și apoi se așază la loc. Cum se schimbă vremurile și moravurile. Vedeți pe ofițerul care a intrat acum? Cu douăzeci de ani înapoi, niciun militar nu l-ar fi salutat, căci pe atunci medicii militari, cu toată uniformă lor, erau considerați ca intruși în marea familie a armatei... Nu-mi venea să cred că douăzeci de ani sunt de ajuns în țara noastră pentru ca odată omul înmormântat, dacă el nu a fost Kogălniceanu, Brătianu, să nu se mai știe nimic despre dânsul”³.

Această întâmplare l-a determinat pe Dimitrie Rosetti să se gândească serios să redacteze un dicționar al personalităților contemporane: „Din acest moment m-am tot gândit că precum tânărul licențiat nu știa nimic despre cine a fost Davila, tot astfel sunt mulți care nu știu nimic despre cine a fost Dinicu Golescu, Filipescu Constantin, Filipescu Iordache, jurisconsultul Flechtenmacher, profesorii Vaillant, Roques, Cesar Librecht, colonelul Pisoski și mulți alții care au jucat un rol important în România de la începutul secolului până astăzi, dar ale căror biografii, chiar sumare, nu se găsesc nicăieri”.

Acum vine o precizare, care pune în valoare performanțele literare pe care le aprecia Rosetti la timpul respectiv: „Toată lumea n-a fost un Bolintineanu, un **Sion** sau alt literat, spre a i se găsi viața în numeroasele modele de proză și poezii ce se tipăresc anual cu autorizația ministerială. Astfel mi-a intrat în minte ideea de a întocmi un **Dicționar al Contemporanilor din România** de la începutul secolului al XIX-lea până astăzi. M-am pus pe lucru în 1896 și credeam că voi termina în șase luni. Amar am fost înșelat, căci iată-ne în 1898 și lucrarea mea este abia schițată, o recunosc singur. Dicționarul de față apare incomplet, cu multe lacune, pentru că mi-au lipsit elementele necesare spre a face ce doream să fac. Spre a mă urni din loc, am găsit trei cărți. Una este *Arhondologia Moldovei* de paharnicul Constantin Sion, apoi cârticica lui J. Valentianu: *Biografia oamenilor mari, scrisă de un om mic*, o colecție de vreo douăzeci de nume, în care toți partizanii politici ai autorului sunt numiți mari patrioți, iar toți adversarii sunt numiți hoți. De aceste lucrări, bineînțeles că nu m-am putut sluji. A treia carte este a lui Vasile Gr. Popu: *Conspect asupra literaturii române*. Această lucrare mi-a fost de mare folos, însă prezenta două neajunsuri. E publicată acum douăzeci de ani și nu se ocupă decât despre publiciști. Atunci m-am gândit să mă adresez publicului cu rugămintea să-mi trimită biografii... Se vede că solicitarea mea n-a avut darul să deștepte în public dorul dezgropării trecutului, căci mi-au răspuns cel mult zece la sută din cei care ar fi trebuit să răspundă... Deznădăjduit, am citit toate ziarele noastre, m-am luptat cu slovele chirilice, mare lucru n-am găsit... Nimic în

bibliotecii, aproape nimic în ziare, nu-mi rămâneau decât anele parlamentare... La *Ministerul de rezbel* nu mi-a fost cu putință să găsesc starea civilă a ofițerilor morți în timpul Războiului de Independență. Nu sunt trecuți nicăieri. Am reconstituit singur viața lor, servindu-mă de *Anuarul armatei* din 1876 și de *Luptele Românilor* a lui Th. Văcărescu⁷⁴.

Concluziile acestui studiu întreprins de Dim. R. Rosetti este consemnat cu mult realism în finalul acestei *Precuvântări*: „Toate acestea le-am spus pentru ca să-mi fie iertat dacă în asemenea condiții *Dicționarul Contemporanilor din România* e departe de perfecțiune, pentru ca să-mi fie iertat dacă pe unii din fruntașii țării i-am dat poate ca născuți înainte de vreme, despre unii n-am vorbit deloc, despre alții am vorbit prea puțin și pe unii i-am îngropat prea târziu. Am pus cel puțin temelia *Dicționarului*. De acum înainte, să-mi dea Dumnezeu zile ca să pot îndrepta greșelile într-o ediție viitoare⁷⁵.

Pe fondul acestor greutăți este greu să critici fondul de informații oferite de Dim. R. Rosetti la numai cinci ani de la decesul lui **George Sion**. Anul și localitatea de naștere ale lui G. Sion sunt greșit consemnate: 1821 în loc de 1822 și Hârșova în loc de Mamornița din ținutul Herței. O scăpare evidentă este și afirmația precum că ar fi fost arestat la Iași în perioada revoluției din 1848.

Se poate afirma faptul că Rosetti nu a citit *Suvenire contimpurane* ale lui G. Sion, pentru că autorul acestei lucrări descrie cu lux de amănunte cele trei zile petrecute ascuns la Iași și cum a reușit el să fugă deghizat în arnăut.

Sunt pomenite multe din scrierile lui **G. Sion** (17 lucrări, din cele 36 cunoscute), chiar dacă sunt omise unele de mare importanță precum aceste *Suvenire*, este remarcabil faptul că la fiecare lucrare este indicat anul când a fost publicată. Faptul că nu se precizează că este vorba doar despre o traducere poate duce în eroare un cititor neavizat. În final se menționează apartenența la Academia Română a scriitorului⁶.

II. Următoarea lucrare enciclopedică aparține **doctorului Corneliu Diaconovich**, care a fost nominalizat de *Comitetul Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român* din Sibiu să redacteze această enciclopedie. În prefața primului volum, inițiatorii se adresează cu o motivație pentru apariția acestei lucrări pe care o intitulează „Către publicul cetitor român”.

Se precizează faptul că: „În deosebi pentru noi, Românii, o enciclopedie populară ar fi de mare folos, deoarece în condițiile de astăzi suntem lipsiți de o mulțime de instituții și mijloace pentru dezvoltarea cunoștințelor folositoare de care alte neamuri se bucură în abundență... Nu putem trece cu vederea că poporul român este despărțit prin multe hotare politice în tot atâtea cercuri culturale separate, care astăzi sunt atât de izolate unul de altul, încât am pierdut tot contactul, și necunoscându-ne reciproc, nu putem cunoaște nici interesele noastre comune, nici tăria și însemnătatea noastră națională, nici menirea culturală a elementului nostru... Din aceste considerațiuni, comitetul Asociațiunii s-a crezut dator a se îngriji de o publicațiune

care să ofere publicului cititor român o oglindă cât mai fidelă a stărilor poporului nostru în toate țările locuite de Români și totodată să-l țină la curent și cu progresul culturii omenești”.

Astfel s-a decis, în ședința din 7 februarie 1895, să se publice o **Enciclopedie Română**, fiind nominalizat cu această responsabilitate prim-secretarul Asociației, **Dr. Corneliu Diaconovich**.

La apelul Asociației, se menționează în această prefață, aproape două sute de savanți și literați români, printre care nume sonore, s-au angajat să colaboreze la redactarea acestei enciclopedii⁷.

Această colaborare este redată cu multă onestitate și recunoștință într-o listă pe care autorul o intitulează: „Autorii Enciclopediei Române”. Lista este impresionantă, așezată în ordine alfabetică și fiecare *autor* este menționat cu funcția pe care o deține, domeniul de activitate și localitatea unde trăiește.

Merită a fi amintiți câțiva din cei 171 de colaboratori menționați în această listă, cu domeniul profesional de care au răspuns:

- Antipa Gr., Prof. univ., București (Zoologie);
- Arbure Z.C., publicist, București (Basarabia);
- Babeș Victor, dr., prof. univ., București (Bacteriologie);
- Branște Valer, dr., publicist, Cernăuți (Literatura română);
- Bunea Augustin, dr. secretar mitrop., Blaj (Istoria bisericii);
- Densușian Ovidiu, prof. univ., București (Literatură);
- Esarcu Constantin, fost ministru, București (Ateneul român);
- Ghibănescu Gh., Profesor, Iași (Literatură);
- Maiorescu Titu, prof. univ., academician, București (istorie și literatură română);
- Lecca O.G., București (Genealogie și heraldică);
- Motru C. Rădulescu, prof., București (Filozofie);
- Onciul D., dr. prof. univ., București (Istoria Românilor);
- Sbiera I.G., academician, Cernăuți (Bucovina);
- Suțu Alexandru, dr., prof. univ., București (Boli mintale);
- Vaida-Voevod Ioan, dr., Cluj (Drept internațional).

Cele trei volume au apărut în intervalul de șase ani: primul volum, în anul 1898, al doilea volum, în anul 1900 și ultimul, în 1904. Numărul de 3.159 de pagini este impresionant și frumos ilustrat, ceea ce, pentru acei ani, este demn de admirat.

Ce este remarcabil la prefața fiecărui volum apărut este că sunt menționați autorii care au colaborat la tomul respectiv. Este o pedanterie tipic ardelenească, care pune în valoare aportul fiecăruia. Mai mult, unele informații din enciclopedie indică la unele cuvinte sursa (persoana corespunzătoare din lista cu autori) care a oferit informația.

Exemplu: „**Dumitrache**, biv vel stolnic, din secolul trecut, a scris o istorie a evenimentelor din Orient cu referință la Principatele Moldovei și Valachiei, 1769-1774, publicată de V. A. Urechia în *Analele Acad. Rom.* 1889; stilul încâlcit, limba împestrită cu grecisme⁷⁸.

Informația oferită despre **George Sion** în această *Enciclopedie Română* este mult superioară față de *Dicționarul Contemporanilor*. O primă explicație este faptul că la această enciclopedie au contribuit foarte mulți specialiști, în cazul nostru **M. Strajanu**, cunoscut pentru studiile literare și de filozofie, care semnează informația legată de **George Sion**.

Și în acest caz, locul de naștere este indicat greșit, Hârșova, dar anul nașterii este precizat cu mare acuratețe, poate pentru prima dată: 22 mai 1822. Este o interesantă descriere a vieții lui **George Sion**, în care regăsim multe informații corecte și destul de detaliate, precum evenimentele din anul 1848, pentru a avea o privire de ansamblu a boierului moldovean. Lucrările lui **G. Sion** sunt prezentate în ordine cronologică cu indicarea anului când au fost publicate. Referitor la *Revista Carpaților*, redactată de G. Sion, se face precizarea ca fiind singura revistă literară la acea dată. De asemenea, se face mențiunea referitoare la cele două piese de teatru: *Plevna* și *Candidat și deputat*, jucate în anul 1879, care au fost premiate de *Academia Română*. O caracterizare interesantă referitoare la activitatea literară este concentrată în final: „Aceste scrieri și mai ales *Revista Carpaților* și poeziile sale, pline de idei și simțăminte naționale și scrise într-o limbă populară și curată, câștigată lui **Sion** în acea epocă de entuziasm un frumos renume de scriitor și poet între toți Românii. În versuri însă, are mai puțină originalitate și valoare literară decât în proză. Ultima și desigur cea mai bună scriere a sa sunt *Suvenirurile contimporane*, închinată memoriei fiului său Demir, scriere instructivă din punct de vedere istoric, cea mai plăcută în felul său prin naturalețe, simplitate și farmecul poetic al scrisului, și care poate servi ca model de limbă literară, afară de unele neologisme netrebuitoare”⁹. Ce se poate spune mai frumos despre viața și opera acestui patriot generos?

III. Și Nicolae Iorga este preocupat de viața literară pe care o ilustrează în cele trei volume pe care le publică sub denumirea de **Istoria Literaturii Românești**. Pe **George Sion** îl încadrează la „Literatura bucureșteană a vechii generații”.

Pentru început, George Sion este pomenit în trecut atunci când este consemnat Mihalache Zamfirescu, care a colaborat încă din 1859 la *Revista Carpaților* a lui **G. Sion**¹⁰.

După o prezentare interesantă și inedită a lui Pantazi Ghica, fratele lui Ion Ghica, N. Iorga face o caracterizare sentimentală moldovenească în sensul cel mai frumos posibil lui G. Sion: „Alături de părțile în adevăr personale pe care le cuprinde scrisul lui Pantazi Ghica, stau paginile de amintiri, cu *bonomie* și într-o moldovenească simplă, ale lui **Gheorghe Sion**, de mult mutat la București, versificator convenabil, căruia-i stă rău numai când încearcă să stoarcă unui suflet comun picături scumpe ale poeziei”.

Aflăm cu această ocazie și un fragment scris de G. Sion referitor la Costache Conachi, publicat în *Revista Carpaților*, dar și faptul că a călătorit în Italia în perioada anilor 1867-1868¹¹.

Când se referă la revista lui V. A. Urechia, *Ateneul român*, care publică conferințe și poezii, amintește și de

lucrarea care „glorifică rezistența grecească din Creta, la Arkadion, a lui **G. Sion**”¹².

N. Iorga amintește conjunctura în care lui G. Sion i se refuză publicarea *fabulelor* în *Convorbiri literare* de la Iași, prilej cu care afirmă: „Cu o completă lipsă de cruțare, Carp se aruncă asupra **meritosului Sion**, riscând a nemulțami pe Alecsandri, prieten al acestuia”¹³. N. Iorga analizează cu multă luciditate conjunctura literară în care G. Sion este refuzat să fie publicat la Iași: „În a judeca o operă literară, privită în scopul pe care-l urmărești, în condițiile genului de care înțelege a se ține, în mijloacele stilistice de care se servește, Carp însuși arătase – cum se vede din observațiile asupra lui *Răzvan și Vidra*, dar mai ales în acelea, atât de fine și atât de adânci în același timp, contribuind esențial în acele puține pagini, despre Lessing, la teoria însăși a fabulei, **despre fabulele lui Sion** – însușiri mult mai mari decât ale lui Maiorescu, care n-a încercat niciodată străbaterea în esența însăși a unei scrieri, mulțămindu-se a-i opune anume precepte și a ridicula anume păcate de formă”¹⁴.

N. Iorga reacționează la afirmațiile lui V. Alecsandri atunci când acesta scria în *Convorbiri literare*: „Ne-am luptat vitejește la Grivița, am triumfat la Montpellier” și afirmă că mult mai inspirat a fost „**Sion** care nemerea mai bine nota patriotică în bucată:

*De o stea conduși odată, magii de la Răsărit
În spelunca-ntunecată pe Crist au descoperit.*

Gheorghe Sion încearcă a introduce tema războiului și în teatru prin drama **La Plevna**¹⁵.

Putem spune că N. Iorga l-a apreciat la justa lui valoare pe George Sion și cu siguranță a fost cucerit de contribuția acestuia la cultura românească prin acele nenumărate traduceri, drame, fabule, poezii și mai ales *prin suveniruri*.

Note:

1. Zigu Ornea, *Junimismul*, Editura pentru literatură, București, 1966, pag. 195

2. N. Iorga, *Istoria literaturii românești. Introducere sintetică*, Editura Minerva, București, 1985, pag. 153

3. Dimitrie R. Rosetti, *Dicționarul Contemporanilor*, Ediția I, Editura Lito-Tipografiei Populare, București, 1897, pag. I.

4. *Ibidem*, pag. III.

5. *Ibidem*, pag. IV.

6. *Ibidem*, pag. 170

7. Dr. Corneliu Diaconovich, *Enciclopedia Română*, Tomul I, Editura și tiparul lui W. Krafft, Sibiu, 1898, Prefață.

8. Dr. C. Diaconovich, *Enciclopedia Română*, Tomul II, Ed. W. Krafft, Sibiu, 1900, pag. 232

9. *Ibidem*, Tomul III, pag. 966.

10. Nicolae Iorga, *Istoria Literaturii Românești, Crearea formei* (1867-1890), Ed. Minerva, București, 1986, pag. 17.

11. *Ibidem*, pag. 21

12. *Ibidem*, pag. 39

13. *Ibidem*, pag. 84

14. *Ibidem*, pag. 98

15. *Ibidem*, pag. 262.

(va urma)

DICTIONAR ARTIȘTI PLASTICI GĂLAȚENI 120

Corneliu STOICA

ȘTEFĂNESCU-CIURDĂREANU, Margareta – graficiană, desenatoare de benzi desenate (n. 25 martie 1913, București – m. 1 februarie 2015, Galați). Fiică a poetului simbolist Eugeniu Ștefănescu-Est (n. 2 martie 1881, Craiova – m. 2 martie 1980, Galați), magistrat care s-a manifestat și ca prozator, pictor, caricaturist și pianist. Pasionată de desen încă din copilărie, după studiile liceale frecventează între 1936–1940 Academia de Arte Frumoase din București, unde îi are profesori pe Constantin Artachino și Camil Ressu. Lucrează ca graficiană la „Straja Țării” (cunoscută și ca „Străjeria”), organizație înființată de Regele Carol al II-lea pentru a combate pătrunderea influenței nefaste a Gărzii de Fier în rândul tineretului din România. În 1940, când Carol al II-lea a abdicat, organizația a fost desființată, iar Margareta Ștefănescu este angajată la Editura „Bucur Ciobanul” S.A., condusă de scriitorul Mihail Drumeș. Aici a realizat copertile și ilustrația la peste 100 de cărți pentru copii și tineret. Colaborează și cu Editura „Universul”, realizează în întregime grafica revistei „Ziarul Copiilor”, publicație în paginile căreia îi apar ilustrații și benzi desenate. Este

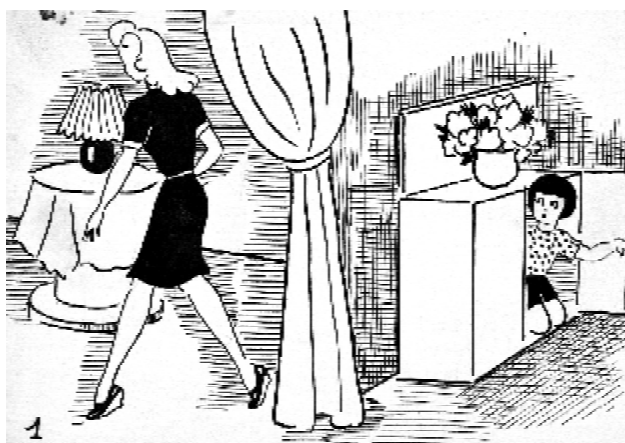
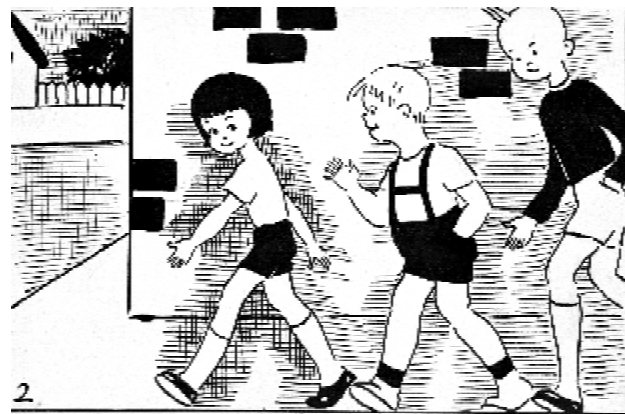
prezentă cu desene în săptămânalele umoristice „Păcală” și „Nastratin”, ca și în revistele „Bucuria Copiilor” și „Mariana”. În „Ziarul copiilor” au văzut lumina tiparului în perioada 1941-1948 și unele seriale de benzi desenate: „Năzdrăvăniile lui Rică”, „D-ale lui Pătruț”, „Bimbirică”, „Aventurile elevului Hai-Hui”. După desființarea în 1948 a presei particulare, Marga Ștefănescu (așa își semna ilustrațiile), lucrează ca graficiană la Ministerul Agriculturii. Este trimisă pentru scurt timp ca profesoară de desen tehnic la Facultatea de Îmbunătățiri Funciare din Galați, înființată în 1948, prima instituție din țară cu acest profil. Nu va mai părăsi însă acest oraș. Aici îl cunoaște pe medicul endocrinolog Ionel Ciurdăreanu, cu care se recăsătorește după un mariaj eșuat la București. În 1959, Facultatea de Îmbunătățiri Funciare a fost transferată în cadrul Institutului Agronomic din Iași, iar Margareta Ciurdăreanu va funcționa, până la pensionarea din 1971, ca profesoară de desen și limba

franceză în învățământul preuniversitar din Galați. Activitatea îmbrățișată până în 1948 nu va mai constitui un scop al carierei sale, ea se limitează la ceea ce a realizat până atunci. Numele său însă, ca și creația sa nu sunt și nu pot fi ignorate. „Deși a publicat grafică și benzi desenate o perioadă scurtă de timp – doar opt ani – Marga Ștefănescu, subliniază Dodo Niță în „Dicționarul Benzii Desenate în România”, rămâne în istoria benzii desenate românești datorită stilului ei grafic delicat și expresiv, al personajelor sale bine conturate, care au făcut deliciul multor copii în timpul războiului și al anilor tulburi de după”. Că este așa, o dovedește și prezența unor lucrări ale sale în expoziția „77 de ani de bandă desenată românească”, organizată de Institutul Cultural Român la Centrul Belgian al Benzii Desenate din Bruxelles în perioada 26 octombrie 2011 – 20 mai 2012 (curator, Alexandru Ciubotariu, unul din reprezentanții de marcă ai tinerei generații de desenatori B.D.). Printre cărțile ilustrate de Marga Ștefănescu se numără: „Fata moșului cea cuminte”, basm popular în versuri de Teodor Castrișanu (Editura „Universul”), „Sirena cea mică”, poveste de Andersen, adaptare de Moș Ene (unul din multele pseudonime ale lui Mihail Drumeș), „Prâslea” de Petre Ispirescu, „Meșterul Manole – Legenda Mănăstirii Curtea de Argeș” de Moș Ene, „Ibrahim cărpaciul”, poveste din „O mie și una de nopți”, adaptare de Moș Ene (Editura „Bucur Ciobanul” S.A.) etc. Dintre seriilele B.D., cel mai apreciat rămâne fără îndoială „Năzdrăvăniile lui Rică”, o fermecătoare povestire grafică în centrul căreia se află un băiețel de numai șase ani care, prin pripețiile săvârșite, a stârnit în epocă interesul și hazul a mii de cititori-copii. Marga Ștefănescu este o excelentă desenatoare. Linia sa este mlădioasă, elegantă, condusă cu siguranță. Pata, punctul, virgula,

hașurile sunt ingenios folosite. Când se exprimă în culoare, artista își alege pigmentul în funcție de natura subiectului, de situațiile create în desfășurarea acțiunii.

Bibl.: Dodo Niță și Virgil Tomuleț, *Dicționarul Benzii Desenate în România*, Editura MJM, Craiova, 2005; Dodo Niță și Alexandru Ciubotariu, *Istoria Benzii Desenate Românești*, Editura Vellant, 2010; Corneliu Stoica, *Popasuri ale privirii*, Editura Sinteze, Galați, 2013; Corneliu Stoica, *Dicționarul artiștilor plastici gălățeni*, Editura „Axis Libri”, Galați, 2013; Corneliu Stoica, *Fețele imaginii*, Editura Sinteze, Galați, 2016.

Din serialul *Năzdrăvăniile lui Rică*

Silvia Radu

„Grădina cu Îngeri”

Corneliu STOICA

Deschisă în Sala „Sergiu Dumitrescu” de la Muzeul Istoriei Culturii și Spiritualității Creștine de la Dunărea de Jos, expoziția „Grădina cu Îngeri” aduce în fața iubitorilor de frumos 150 de lucrări de sculptură, pictură și grafică de șevalet semnate de Silvia Radu (n. 30 iunie 1935, Pătroaia Deal, Dâmbovița), artistă din București, personalitate de prim rang a artei noastre contemporane, care aparține generației de aur a școlii românești de sculptură afirmată după 1960.

Absolventă a Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu”, secția Sculptură, clasa profesorului Ioan Lucian Murnu (1960), sculptorița s-a manifestat cu rezultate remarcabile și în pictură, și în ceramică, și în grafica de șevalet. De-a lungul timpului, și-a organizat mai multe expoziții personale la București (1967, 1989, 2007, 2010, 2013, 2014), Bistrița (2003), Târgu Mureș (2003), Cluj-Napoca (2003, 2012), Constanța (2006), Chișinău (2013), Dej (2013), Paris (2014), Bruxelles (2015) și

Autoportret

Lisabona (2016), a expus la Bienala de la Veneția (1979), la Muzeul Mucsarnok din Budapesta (1998), este autoarea mai multor lucrări de artă monumentală amplasate în București, Timișoara, Neptun, Costinești, Potlogeni, a fost onorată cu mai multe premii și distincții. În anul 2003, împreună cu soțul său, sculptorul Vasile Gorduz (n. 8 octombrie 1931, Trifești, Orhei – m. 12 decembrie 2008, București) au obținut Marele Premiu Prometheus, Opera Omnia, acordat de Fundația Anonymus. Se numără și printre ctitorii de biserici. Alături de soțul său au ctitorit Biserica din Vama Veche, locul unde ei au sculptat și pictat mai mulți ani la rând, au ridicat Mănăstirea de maici de la Pătroaia Deal și au contribuit la repararea Bisericii din Potlogeni-Vale, localitate unde sunt înmormântați părinții și bunicii din partea mamei. În 2015, Centrul Cultural *Palatele Brâcovenesti* i-a editat, cu finanțarea Consiliului General al Municipiului București, albumul de Artă „Silvia Radu - sculptură, pictură, desen”. Pe prima pagină a acestuia, artista mi-a scris: „*Domnule Corneliu Stoica, Îngerii să vă călăuzească pașii*

Maica Domnului cu Pruncul, basorelief

în cea mai frumoasă dragoste față de artă și... artiști”.

Lucrările de sculptură și grafică din expoziția de la Galați reprezintă îngeri din ghips colorat, reliefuri galvanizate în argint cu personaje și scene biblice, prăznicare, portrete ale mărturisitorilor din închisorile comuniste și ale tinerilor răpuși de gloanțe în Revoluția din Decembrie 1989, ale unor voievozi, ale familiei

Sfânta Treime, ghips colorat

regale, ale unor personalități ale culturii și artei, compoziții cu chipuri ale familiei artistei și rudelor sale, dar și numeroase peisaje și grădini încărcate de flori. Îngerii din compozițiile sale, fie că acestea sunt executate în bronz sau din ghips colorat, au expresii blânde, prietenoase, privesc spre noi cu căldură, întotdeauna parcă dorind să comunice ceva. Aripile lor sunt imense, suplinind într-un fel trupul. Pe suprafața lor, sculptorița figurează adesea chipuri de sfinți, personaje biblice, evanghelii. Silvia Radu consideră că

Principesa Margareta

„Îngerii sunt purtătorii unui mesaj luminos, de dragoste, care îndeamnă la bucurie”, invocând în acest sens cuvintele Mântuitorului „Bucurați-vă!” Dacă expresia capului și chipului acestor gingașe făpturi cerești este modelată de cele mai multe ori în stil clasic, cu o finețe desăvârșită, în schimb, aripile au multe excrescențe, închipuind într-un fel penajul acestora, fapt care le imprimă un aer expresionist.

Alături de îngeri, întâlnim în expoziție lucrări de sculptură în care sunt evocați martirii de la Niculițel (Zalycos, Attikos, Kamassis și Filipis), Sfântul Nectarie, Sfânta Treime, Sf. Gheorghe și Sf. Nicolae, Sf. Ilie, Sf. Antim Ivireanul, un basorelief eloxat cu Maica Domnului, Mântuitorul pe Cruce, Mântuitorul pe tron, dar și portrete ale regelui Mihai, principesei Margareta, naistului Gheorghe Zamfir, prăznicare cu „Cina cea

de taină”, „Buna Vestire”, „Nașterea Domnului”, „Botezul Domnului” etc.

Galeria de portrete, realizate în tehnici mixte, ale celor care au pățimit cumplit în temnițele comuniste, „oameni-îngeri”, cum îi consideră artista, îi reprezintă pe Mircea Vulcănescu, Valeriu Gafencu, Vasile Voiculescu, Părintele Sofian Boghiu, Radu Gyr, Părintele Arsenie Papacioc, Părintele Arsenie Boca, Ioan Ianolide, Gheorghe Jimboiu, Mihail Manoilecu, Părintele Justin Pârvu, Gheorghe Tașcă, Toma Arnăuțoiu, Părintele Daniil Sandu Tudor, George Manu ș.a. Din rândul eroilor secerăți de gloanțe în Decembrie 1989 artista a adus în atenția privitorilor figurile și numele unor tineri precum: Radu Ionescu, Ruxandra Mihaela Marcu, Mariana Mirea, Roberto Sandu, Ștefan Butnaru, Dragoș Vladinovici, Weiner Palade, Gabriela Popescu, Cristian Toporan, Claudiu State, Cătălin Vladu și Cristian Melconian Geantă.

Tablourile de pictură, multe la număr, reprezintă peisaje și grădini cu flori din Vama Veche, dar și din zone montane. Ele sunt adevărate spații paradisiace, intens colorate, în care se simte plăcerea cu care artista își materializează emoțiile, sentimentele, trăirile și bucuriile pe care le încearcă în fața spectacolului mirific al naturii, grija pentru a oferi iubitorilor de frumos imagini tonifiante, relaxante, care să-i încânte și să le aducă liniștea și pacea în suflet.

Expresie a profunzimii și complexității unei mari personalități a artei românești contemporane, expoziția „Grădina cu Îngeri” a Silviei Radu este o manifestare de mare ținută artistică, despre care, cu ani în urmă, regretatul om de cultură și critic de artă Dan Hăulică menționa că este „o grădină vioaie, fără convenții discriminatorii, care ne prezintă nu numai un parcurs, ci ne arată o cale. Este o cale pe care, în plastică și în viață, artista a descoperit-o, o parcurge și o împlinește, prin mărturia ei de creștin autentic”.

Alecu Russo și Iașul

Noemi BOMHER

Portretul lui Alecu Russo (1818-1859) trimite către imaginea unui romantic melancolic, sugestie alcătuită din mici elemente de construcție istorică/coafură, barbișon, mustață, închise de privirea unui dramatic revoluționar, ancorat în peisajul tineretului european pașoptist, pornit din prezentul analizei către trecut, pendulând între dăruire și dispariție acceptată.

Analiza acestui autor, uitat acum de manualele de literatură pentru elevi, trimite acum în lumea ieșeană, la data morții, 5 februarie, când în biserică unde a fost înmormântat, *Bârboi*, se ține o slujbă, anul acesta au fost prezenți la adunarea de amintire un sobor de preoți împreună cu protopopul Constantin Andrei, au participat la un colocviu academicianul Al. Zub, scriitorul Cassian Maria Spiridon, profesoara Livia Ciupercă și s-a ascultat o corală cântată de formația *Aletheia*.

Creațiile lui Alecu Russo trimit către o hologramă a peisajului românesc, spațiu privit cu arome lirice ușor catifelate din prezentarea, sistem de îndrumare, realizată de doamna Livia Ciupercă într-o interesantă referire la *Cântarea României* și la aromele catifelate rezultate din fragmentele creației lui Alecu Russo, care se odihnește etern la *Bârboi*.

De aceea, elogiez cele patru pagini de prezentare alcătuite de doamna Livia Ciupercă, construite pentru a îmbina structura bisericii *Bârboi* cu tradiția sugestiilor profetice din stilul metaforic interogativ:

„Care e mai mândră decât tine între toate țările semănate de Domnul pe pământ? Care alta se împodobește în zilele de vară cu flori mai frumoase, cu grâne mai bogate?” ori din varietatea aromelor moldave:

„Verzi sunt dealurile tale, frumoase pădurile și dumbrăvile spânzurate de coastele dealurilor, limpede și senin cerul tău; munții se înalță trufași în văzduh; râurile, ca brăie

peștițe, ocolesc câmpurile; nopțile tale încântă auzul, ziua farmecă văzutul... Pentru ce zâmbetul tău e așa de amar, mândra mea țară?...” cu o mare deschidere a lecturii prin opera apertă, prin polivalență virtuală, inefabilă, cu tendința de a dilata pentru a releva amănuntele poetice, cu multiple înțelesuri, o pledoarie pentru cultură, o muzică de idei, un ridicător de nivel al întregului potențial sufletesc.

Relația dintre conducătorii religioși, profesori și auditori a plantat scriitorul Alecu Russo central în spațiul său ambiant, descriind cu larghețe coordonatele sale istorice, geografice, geologice, etnice, edilitare, sociale etc., în scopul de a surprinde amprenta pe care acestea și-au pus-o asupra omului, chiar în alt mileniu, unde o întâlnire a enoriașilor arată profunzime și concretețea vieții literare, pictată în urmă cu două

veacuri cu penelul neșovăitor al peisagistului exersat, în panorame vaste de sus, dintr-un „turn înalt”, investigând global, diacronic:

1. momentul de apogeu: „Domnul Dumnezeu părinților noștri înduratu-s-a de lacrimile tale, norod nemângâiat, înduratu-s-a de durerea plămânilor tale, țara mea?... Nu ești îndestul de smerită, îndestul de sfâșiată? Vădುವă de feciorii cei viteji, plângi fără încetare pe mormintele lor, precum plâng și jelesc femeile despletite pe sicriul mut al soților!”

2. momentul inhibițiilor:

„Nu ești frumoasă, nu ești înavușită?... N-ai feciori mulți care te iubesc? N-ai cartea de vitejie a trecutului și viitorul înaintea ta... pentru ce curg lacrimile tale?...”

3. momentul gloriei exhibate:

„Neamurile toate s-au cunoscut între sine... limbile toate s-au îmbrățișat... Numai pe tine, țară de jertfă, pământ de sânge și de durere, nu te cunosc... mare ți-a fost fala... dar amară îți este răstignirea... Doamne, depărtează paharul!”

Et in Arcadia ego!

Revista Dunărea de Jos
EDITOR: CONSILIUL JUDEȚEAN GALAȚI
Președinte: COSTEL FOTEA
CENTRUL CULTURAL „DUNĂREA DE JOS”
Manager: Florina ZAHARIA
florinazaarina@yahoo.com

Șef Serviciu M.E.S.I.A.S.: Eugen UNGUREANU
Șef Birou Marketing, Editură: Doru Adrian NICA
Secretar de redacție: Eduard MIHALCEA
DTP: Ina Diana PANAMARCIUC, Eugen UNGUREANU, Coperta: Adrian Doru NICA
Culegere și corectură: Laura DUMITRACHE, Ina Diana PANAMARCIUC

Str. Domnească, nr. 61, Galați, cod. 800008
tel.: 0236 418400, fax: 415590, e-mail: office@ccdj.ro
ISSN: 1583 - 0225

Tematici:
Mai 2017 - Scriitori sinucigași

Din sumar:

Învierea Domnului - punte de lumină și către cei adormiți, † Casian, Arhiepiscopul Dunării de Jos - p. 3, Florariu înfloritor, Laura Elisabeta Panaitescu - p. 4, Învierea din morți, Alexandre Dumas - p. 5, Un Paște cu ușile zăvorâte, Gheorghe Bacalbașa - p. 10, Moartea lui Iisus, Ernest Renan - p. 12, Poeți, Rime și Dichis..., Eduard Mihalcea - p. 14, Concursul național Pianul Fermecat - p. 16, Aferim sau Mâța vinerii, interviu cu Doina Ruști - p. 17, Interviul cu Nora Iuga realizat de Angela Baciuc, - p. 18, Treptele cărții, cronică de George Lateș - p. 20, Interviul cu Ioan Tugearu realizat de Ion Horujenco - p. 22, Note de lector, cronică de Mihai Vintilă - p. 25, Mihaela Gudană, cronică de Ionel Necula - p. 26, Lucia Pătrașcu..., cronică de Ghiță Nazare - p. 28, Verbele, cronică de Dumitru Anghel - p. 30, Secretul Ioanei, Cristina Grigorov - p. 32, Vergil Matei..., Virginia Chiriac - p. 34, Un lirism maximalizant, cronică de Octavian Mihalcea - p. 35, Poezia - port la Dunăre, Triin Soomets - p. 36, Poezie: Georgeta Muscă-Oană - p. 38, Poezie: Panait Cerna - p. 39, Poezie: Hristos a înviat, Livia Ciupercă - p. 40, George Sion, Radu Moțoc - p. 43, Dicționar Artiști Plastici Gălățeni 120, Corneliu Stoica - p. 46, Morphochroma: Silvia Radu, Corneliu Stoica - p. 48, Alecu Russo și Iașul, Noemi Bomher - p. 51.

 DUNĂREA DE JOS

Suflet
câtre suflet!

Responsabilitatea pentru grafie, conținutul opiniilor, argumentelor sau părerilor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Materialele primite, publicate sau nepublicate, nu se înapoiază. Redacția revistei nu împărtășește întotdeauna ideile conținute în textele publicate.

Alte detalii despre activitatea Centrului Cultural „Dunărea de Jos” Galați pot fi aflate pe pagina web a instituției (www.ccdj.ro) sau pe pagina de facebook *Centrul Cultural Dunărea de Jos Galați*. Arhiva parțială a revistei se găsește pe site-ul instituției.

Revista *Dunărea de Jos* este membră APLER (Asociația Publicațiilor Literare și a Editurilor din România).

POCOBAREA LA IAB A LVI IIS HS

Iristos a Inviat!

1583 0227

SĂRBĂTOAREA LA ROMÂNI

Galați, cod 800008, str. Domnească, nr. 61

Tel.-Fax: 00-40-236-418400; 00-40-236-415590

E-mail: office@ccdj.ro-revistadunareadejos@ccdj.ro

www.ccdj.ro

